

**T.C.
BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM ANABİLİMDALI
HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**ARABULUCULUK EĞİTİMLERİNDE EĞİTMEN TUTUM VE
GÖRÜŞLERİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA: TÜRKİYE
BAROLAR BİRLİĞİ MODELİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**HAZIRLAYAN
HATİCE ÖZTÜRK**

**TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. ÖZCAN YAĞCI**

ANKARA – 2016

**T.C.
BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM ANABİLİMDALİ
HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**ARABULUCULUK EĞİTİMLERİNDE EĞİTMEN TUTUM VE
GÖRÜŞLERİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA: TÜRKİYE
BAROLAR BİRLİĞİ MODELİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**HAZIRLAYAN
HATİCE ÖZTÜRK**

**TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. ÖZCAN YAĞCI**

ANKARA – 2016

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS / DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Tarih: 05/10/2016

Öğrencinin Adı, Soyadı : Hatice Öztürk

Öğrencinin Numarası : 21310361

Anabilim Dalı : Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı

Programı : Halkla İlişkiler ve Tanıtım

Danışmanın Unvanı/Adı, Soyadı : Prof. Dr. Özcan Yağcı

Tez Başlığı : Ambulaculuk Eğitimlerinde Eğitimci Tutum ve Görüşlerine
Yönelik Bir Araştırma: Türkiye Barolar Birliği Modeli

Yukarıda başlığı belirtilen Yüksek Lisans/Doktora tez çalışmamın; Giriş, Ana Bölümler ve Sonuç Bölümünden oluşan, toplam 122 sayfalık kısmına ilişkin, 21. / 09. / 2016 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından ...Tuzun... adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 18' dir.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Kaynakça hariç
2. Alıntılar hariç
3. Beş (5) kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

"Başkent Üniversitesi Enstitüleri Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Usul ve Esaslarını" inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Öğrenci İmzası:

Onay

05/10/2016

Öğrenci Danışmanı Unvan, Ad, Soyad,

Prof. Dr. Özcan Yağcı

KABUL VE ONAY SAYFASI

.....Hatice Öztürk..... tarafından hazırlanan
.....Arabuluculuk Eğitimlerinde Eğitimci Tutum ve Gelişimine
.....Yönelik Bir Araştırma: Türkiye Barolar Birliği Modeli..... adlı bu
çalışma jürimizce Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Kabul (sınav) Tarihi:21...../09...../.....2016.....

(Jüri Üyesinin Unvanı, Adı-Soyadı ve Kurumu):

İmzası

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Özcan YAĞCI - Baskent Üniversitesi

Jüri Üyesi : Doc. Dr. Recep TAYFUN - Baskent Üniversitesi

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Beccin BALAY - Kastamonu Üniversitesi

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

05.10.2016.

Prof. Dr. Doğan TUNCER

Enstitü Müdürü

ÖZET

Günümüzde teknolojik gelişmelere paralel olarak kişilerarası iletişim hızla artmış ve bu yoğun iletişim süreci birçok uyuşmazlığın ortaya çıkmasına neden olmuştur. Ticari ilişkilerin gelişmesi ve artan rekabet karşısında yetersiz kalan hukuk sistemleri, adalet etkinliğinin sağlıklı bir şekilde yürütülmesi ve toplumsal barışın sağlanması adına farklı arayışlara yönelerek alternatif çözümler üretmeye başlamıştır.

Her toplum kendi sosyal norm ve değerleri çerçevesinde çatışmaların çözümünü adına çalışmalar yapmaktadır. Küresel ekonomilerin gelişmesi ile kişiler arasındaki soyut mesafe kalkmış, dünyanın herhangi bir yerinde yaşanan sorun tüm toplumları etkiler hale gelmiştir. Nitekim, birçok ülkenin yapmış olduğu araştırmalar sonucunda ortak bir anlayış oluşmuş ve uyuşmazlıklara alternatif olarak arabuluculuk yöntemi geliştirilmiştir.

Türk hukuk sisteminde de dünyadaki gelişmeleri takiben 2013 yılında 6325 sayılı “Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu” kabul edilmiştir. Kanunun 20.maddesinin öngördüğü şarta göre, arabulucu olabilmek için hukuk fakültesi mezunu ve en az beş yıllık mesleki deneyime sahip olmak gerekmektedir. Ancak arabulucu olarak göreve başlamadan önce adaylar bir eğitime tabi tutulmaktadırlar. Eğitim sonrasında yazılı ve uygulamalı sınavlardan başarılı olabilmeleri halinde arabuluculuk görevlerini yerine getirmeleri beklenmektedir.

Temelinde iletişimin kilit faktör olduğu arabuluculuk sisteminin başarılı bir şekilde yürütülmesi arabuluculuk yapacak kişilerin nitelikli eğitim almasına bağlı olarak gelişmektedir. Bu kapsamda Türkiye’de iletişim alanında arabuluculuk eğitimlerine ilişkin yüksek lisan ve doktora düzeyinde bir çalışma yapılmadığı görülmektedir. Bundan hareketle bir ilk olarak arabuluculuk eğitimlerine ilişkin çalışma yapılmıştır.

Çalışmanın temel amacı, daha etkin arabuluculuk hizmeti verilmesi amacıyla yönelik gerçekleştirilen arabuluculuk eğitimlerinin var olan durumunun geliştirilmesi ve zenginleştirilmesinde ortaya çıkabilecek seçenekleri eğitmen tutum ve görüşlerinden yararlanarak değerlendirmektir.

Çalışmanın birinci bölümünde arabuluculuk sisteminin genel çerçevesi başlığı altında, arabuluculuk sürecinin içeriği ve işlevleri, uluslararası arabuluculuk modelleri ve Türkiye’deki arabuluculuk uygulaması kanunda belirlenen esaslara göre ele alınmıştır. İkinci bölümde arabuluculuk eğitimlerinin uluslararası örnekleri ve Türkiye’deki mevcut arabuluculuk eğitim sistemi iletişim kavramı ile ilişkilendirilerek irdelenmiştir. Son bölümde ise Türkiye Barolar Birliği çatısında eğitim veren eğitimcilerin arabuluculuk eğitimleri hakkında tutum ve görüşlerine yönelik bir araştırma yapılmıştır.

Bu çalışma, nitel araştırma tekniği kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Veri toplama tekniği olarak görüşme yöntemi uygulanmıştır. Kalımcılarla yapılan yarı yapılandırılmış açık-uçlu görüşmeler sonucunda elde edilen veriler değerlendirilerek yorumlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Arabuluculuk, Arabuluculuk Eğitimi, Arabuluculuk ve İletişim İlişkisi, İletişim

ABSTRACT

Today, interpersonal communication has increased rapidly in parallel with technological developments. This intensive process of communication has led to the emergence of many disputes. Inadequate legal systems in the face of increased competition and development of trade relations, has focused on different paths and began to produce alternative solutions in order to conduct justice in a healthy way and to establish social peace.

Every society works to solve the resolutions of conflicts within the framework of their social norm and values. But the abstract distance between people has been removed with the effects of globalization, and problems that occur in any part of the world has started to affect all societies. A common understanding has evolved based on the results of research conducted by many countries and a mediation method has been developed as an alternative in dispute resolution.

Following the developments in the world, "Mediation in Legal Disputes Act" Numbered 6325, was adopted in the Turkish legal system in 2013. According to the conditions stipulated by Article 20 of the Law, in order to become a mediator, one has to be a graduate from law school and must have at least five years of professional experience. But before starting to serve as a mediator, candidates are subjected to a training. If they succeed in the written and practical exam after the training, they are expected to fulfill their duty as a mediator.

Successful development of the mediation system, with communication as a key factor in its basis, happens due to mediators receiving a quality education. In this context, it can be seen that there are no studies related to mediation training in the field of communications in Turkey. From this point, the first study on mediation trainings has been conducted.

The main objective of the study is to evaluate the options that may arise during the improvement and enrichment of the existing situation of the performed mediation training for providing more effective mediation services, by benefiting from instructor attitudes and opinions.

In the first part of the study, under the title of the general framework of the mediation system, the contents and functions of the mediation process, international mediation models and application of mediation in Turkey and functions are addressed according to the principles set out in law. In the second part, international best practices of mediation trainings and existing mediation training system in Turkey is examined with relation to the concept of communication. In the last part, a research is made about the attitudes and opinions of instructors teaching under to roof of the Bar Association of Turkey about the mediation trainings.

This study was conducted using qualitative research techniques. Interviews were administered as data collection techniques. Data obtained from the semi-structured open-ended interviews made with participants were evaluated and interpreted.

Keywords: Mediation, Mediation Training, Mediation and Communication Relationship, Communication

İÇİNDEKİLER

ÖZET	I
ABSTRACT.....	III
İÇİNDEKİLER	V
KISALTMALAR DİZİNİ	VII
GİRİŞ	1
BÖLÜM I. ARABULUCULUK SİSTEMİNİN GENEL ÇERÇEVESİ.....	5
1.1. Alternatif Uyuşmazlık Çözümü	5
1.1.1. Müzakere	7
1.1.2. Tahkim.....	8
1.1.3. Arabuluculuk	9
1.2. Arabuluculuk Süreci	12
1.2.1. Arabuluculuğun İçeriği ve İşlevleri.....	14
1.2.2. Arabuluculuğa Başvururken Dikkate Alınacak Hususlar.....	16
1.3. Uluslararası Arabuluculuk Modelleri	17
1.3.1. Amerika Modeli	19
1.3.2. Belçika Modeli	20
1.3.3. İngiltere Modeli.	21
1.3.4. Avusturya Modeli	21
1.4. Türkiye’de Arabuluculuk.....	22
1.4.1. Arabuluculuk Kanun ve Kapsamı.....	24
1.4.2. Arabuluculuğu Uygulama Esasları	25
1.4.3. Arabuluculuğa Başvuru Usulleri	27
1.4.4. Arabulucunun Seçilmesi ve Nitelikleri.....	28
BÖLÜM II. ARABULUCULUK EĞİTİMİ VE İLETİŞİM.....	32
2.1. Uluslararası Arabuluculuk Eğitim Modelleri.....	32
2.1.1. Amerika Modeli.....	33
2.1.2. İngiltere Modeli	33
2.1.3. Japonya Modeli.....	34
2.1.4. Almanya Modeli	34
2.1.5. Avusturya Modeli	34
2.2. Türkiye’de Arabuluculuk Eğitimi.....	36

2.2.1. Arabuluculuk Sınavlarına İlişkin İstatiki Veriler	38
2.2.2. Yakın Tarih’te Yapılan Çalışmalar.....	39
2.2.3. İlişkili Kurum ve Kuruluşlar.....	44
2.2.4. Eğitim Veren Kurumlar	45
2.3. Eğitim İçerikleri	46
2.3.1. Mevzuat	46
2.3.2. Müzakere ve Sorun Çözme.....	48
2.3.3. Toplantı Yönetimi.....	49
2.3.4. Psikoloji ve Davranış Bilimleri	49
2.3.5. İletişim	50
2.4. İletişim Eğitimleri	54
2.4.1. Temel İletişim Becerileri	55
2.4.2. Gelişmiş İletişim Becerileri	57
2.5. Arabuluculuk ve İletişim İlişkisi.....	60
BÖLÜM III. ARAŞTIRMA.....	63
3.1. Araştırmanın Sorunsalı	63
3.2. Araştırmanın Amacı	64
3.3. Araştırmanın Önemi.....	64
3.3. Araştırmanın Kapsam ve Yöntemi.....	64
3.4. Bulgular ve Tartışma.....	66
3.4.1. Arabuluculuk Eğitimleri Hakkındaki Katılımcıların Genel Görüşleri	66
3.4.2. Anlatılan Konunun Arabuluculuk Açısından Önemi	68
3.4.3. Eğitim Alanlarının Geri Bildirimleri	71
3.4.4. Arabuluculuk Eğitimi Veren Kişilerin Taşınması Gereken Özellikler.....	74
3.4.5. Diğer Görüşler	75
3.5. Bulguların Analizi.....	79
SONUÇ.....	82
KAYNAKÇA.....	84
EKLER.....	90
EK 1	90
EK 2	105
EK 3	118
EK 4	122

KISALTMALAR DİZİNİ

ABA:	American Bar Association (Amerikan Barosu)
ABD:	Amerika Birleşik Devletleri
ADR:	Alternative Dispute Resolution (Alternatif Uyuşmazlık Çözümü)
AGEP:	Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Uygulamalarının Geliştirilmesi Projesi
AUÇ:	Alternatif Uyuşmazlık Çözümü
AÜHFD:	Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
Bkz:	Bakınız
CEPANİ:	Belgian Centre for Arbitration and Mediation (Belçika Tahkim ve Arabuluculuk Merkezi)
CEPEJ:	The European Commission for the Efficiency of Justice (Avrupa Adaletin Etkinliği Komisyonu)
CMK:	Ceza Muhakemesi Kanunu
CoE:	Council of Europe (Avrupa Konseyi)
Çev:	Çeviren
HUAK:	Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu
HUAKY:	Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanun Yönetmeliği
İÜHFM:	İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
m.	Madde
s.	Sayfa
S.	Sayı
TBB:	Türkiye Barolar Birliği
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti
TCK:	Türk Ceza Kanunu
UNCITRAL:	United Nations Commission on International Trade Law (Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu)
UNDP:	United Nations Development Programme (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı)
USA:	United States Of America (Amerika Birleşik Devletleri)

GİRİŞ

Toplumsal varlık olan insan, var olduğu ilk günden itibaren gündelik yaşam pratiklerinde uyuşmazlıklar ve çatışmalar yaşamaktadır. Son yıllarda iletişim ve üretim teknolojilerinin gelişmesine bağlı olarak çatışmalarda artış gözlenmiştir. Bundan hareketle, kişilerarası çatışmaların önüne geçmek, toplumsal uzlaşma kültürünü oluşturmak ve adalet etkinliğinin sağlıklı bir şekilde yürütülmesi adına yargıya alternatif olacak çözüm arayışları içerisine girilmiştir. Bu arayışlar sonucunda arabuluculuk olarak adlandırılan sistem geliştirilmiştir.

Arabuluculuk sisteminin ortaya çıkması, sosyal düzeninin sağlanması ve kişilerin adalete ulaşma noktasında çok önemli bir gelişme olarak görülmektedir. Yeni dünya düzeninde, ulusal ve uluslararası platformlarda uyuşmazlıkların çözümü, devletlerin asli görevi olması, sorunların daha ciddiyetle ele alınmasını ve toplumsal bir bilincin oluşmasını sağlamıştır. Arabuluculuk faaliyeti de bu toplumsal bilincin ışığında oluşmuş, kişilerin menfaatleri gözetilerek geliştirilen bir alternatif uyuşmazlık yöntemi olarak değerlendirilebilir.

Arabuluculuk faaliyeti ile klasik hukuk sisteminin aksine dostane yollarla yargı mekanizması geliştirilerek, barış ve huzur ortamının sağlanması amaçlanır. Mahkemelerde aylarca hatta yıllarca süren davalar karşısında bireyler ekonomik ve psikolojik olarak zarara uğramaktadırlar. Dolayısıyla arabuluculuk yöntemiyle tarafların gelecekte yaşayabilecekleri olası maddi ve manevi kayıpların önüne geçilmeye çalışılır.

Literatürde arabuluculuk yöntemine ilişkin tanımlamalar incelendiğinde arabuluculuğun tarafsız, bağımsız uzman üçüncü kişi tarafından sistematik teknikler uygulayarak, uyuşmazlık içinde olan tarafları gönüllülük esası içinde bir araya getirerek sorunlarının çözülmesine olanak sağlayan bir sistem olarak ifade edildiği görülmektedir. Bu ifadelerden hareketle arabuluculuk sistemi, tarafsız üçüncü kişi aracılığıyla, kişilerin problemlerinin çözümü adına gönüllülük esası içinde hareket etmelerine fırsat sağlayan bir iletişim süreci olarak değerlendirilebilir.

Arabuluculuk sistemi iradilik, eşitlik, gizlilik ve beyan ve belgelerin kullanılmaması ilkeleri üzerine oturtulmuş ve geliştirilmiş bir uyuşmazlık çözüm yöntemidir. Uygulamanın temel yapı taşlarından biri taraf iradesinin korunmasıdır. Taraflar süreç içerisinde anlaşmaya ikna

olup olmama noktasında serbestliğe sahiptirler. Dolayısıyla, sisteminin ilerleyebilmesi tamamen tarafların iradesine bağlı olduğunu söylemek mümkündür.

Arabuluculuk faaliyetinin en önemli ilkelerinden biri gizlilik ilkesidir. Arabuluculuk süreci içerisinde kullanılan bilgi ve belgeler, taraflardan izni alınmadığı müddetçe gizli tutulmak zorundadır. Taraflar gizlilik yükümlülüğüne uymadıkları takdirde kanunun öngördüğü şekilde cezalandırılabilirler. Gizliliğin bu denli önemli olmasının nedeni tarafların sisteme olan inancının yasalarla teminat altına alınması olarak ifade edilebilir. Öte yandan, arabuluculuk faaliyetinde taraflar, iradi olarak sürece başlamadan önce veya başladıktan sonra her konuda eşit hakka sahiptir. Taraflardan herhangi birinin karşı tarafa üstünlüğü bulunmamaktadır.

Taraflar, uyuşmazlık konusu ile ilgili beyan ve belgeleri kullanmamakla da yükümlüdürler. Arabuluculuk faaliyetine ilişkin hazırlanan belgeler, sürece katılma isteği veya taraflardan birinin sürece daveti, tarafların paylaştıkları görüş ve öneriler delil olarak kullanılamamaktadır. Tarafların beyan ve belgeleri birbirlerinin aksine delil olacak şekilde kullanılmasının önüne geçilmesinde amaç tarafların menfaatlerini korumak yönünde bir önlem olarak değerlendirilebilir.

Arabuluculuk sisteminin başarılı olmasında önemli faktörlerden biri arabulucuların taraflar arasında kurduğu iletişiminden kaynaklanmaktadır. Arabulucuların görevlerini ifa ederken bağımsız, tarafsız ve önyargısız olmaları sürecin gidişatını şekillendirmektedir. Nitekim arabulucular, müzakere süreçlerinde etkin iletişim tekniklerini uygulayabilen, çatışma konusuna yönelik nitelikli tahlil yapabilen, toplantı yönetiminin inceliklerini bilen ve tarafların davranış özelliklerine göre tutum sergileyebilen kişiler olmak zorundadırlar.

Adalet etkinliğinin kolay, ekonomik, güvenli ve etkin bir biçimde sağlanmasından yola çıkılarak ülkemizde de 2013 yılında “Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu” kabul edilmiştir. Kanunun öngördüğü şarta göre arabuluculuk faaliyetini hukuk fakültesinden mezun, en az beş yıllık mesleki deneyime sahip kişiler tarafından yürütülmek zorundadır.

Arabulucu adayları, müzakerelere başlamadan önce asgari otuz altı saati teorik ve on iki saati

uygulamalı olmak üzere toplam kırk sekiz saatlik bir eğitime tabi tutulmaktadır. Adaylar, eğitimlerini tamamladıktan sonra Adalet Bakanlığı bünyesinde hizmet veren Arabuluculuk Daire Başkanlığı tarafından gerçekleştirilen yazılı ve sözlü sınavlarda başarılı olmaları halinde arabuluculuk görevini icra edebilmektedirler.

Arabuluculuk eğitimlerinin amacı, arabulucuların, arabuluculuk süreçlerini etkili bir şekilde sürdürmeleri için arabuluculuk ile ilgili hukuki bilgiler, müzakere stratejileri ve sorun çözme, çatışma yönetimi, temel ve gelişmiş iletişim becerileri gibi konularda bilgi ve deneyimlerini geliştirmelerini sağlamaktır.

Arabuluculuk kurumunun çok yeni olması, sistemin geliştirilmesi noktasında arabuluculuk eğitimlerin büyük önem arz etmesi ve iletişim alanında yüksek lisans ve doktora düzeyinde arabuluculuk eğitimlerine yönelik Türkiye’de hiçbir çalışmanın bulunmaması araştırma yapma gerekliliği doğurmuştur.

Bu çalışma ile bir ilk olarak söz konusu eğitimlerin daha etkin bir şekilde arabuluculuk hizmeti verilmesi açısından yapılacak çalışmaların eğitmen tutum ve görüşlerinden yararlanarak değerlendirilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın temel amacı “Türkiye’de arabuluculuk eğitimleri etkin bir şekilde gerçekleştirilmekte midir? Var olan durumun geliştirilmesi ve içerik zenginleştirilmesinde seçenekler nelerdir?” sorularına yanıt verebilmektir.

Çalışma üç bölüme ayrılmıştır. Birinci bölümde, arabuluculuk sisteminin genel çerçevesi çizilerek, arabuluculuk süreci, içeriği ve işlevleri, arabuluculuğa başvururken dikkat edilecek hususlar ile arabuluculuğa ilişkin temel bilgiler açıklanmıştır. Dünya genelinde arabuluculuğun en yaygın şekilde kullanıldığı ve yapı itibariyle örnek alındığı Amerika, Belçika, İngiltere ve Avusturya modelleri incelenmiştir. Türkiye’deki arabuluculuk kanun ve kapsamı, uygulama esasları, arabuluculuğa başvuru usulleri ve arabulucununun seçilmesi ve nitelikleri kanun ve mevzuat ile ilişkilendirilerek ele alınmıştır.

İkinci bölümde “Arabuluculuk Eğitimi ve İletişim” başlığı altında, arabuluculuk eğitimlerinin uluslararası örnekleri incelenerek, Türkiye’deki mevcut arabuluculuk eğitimlerinin yapısına, içerik ve kapsamına, yakın tarihte yapılan çalışmalara ve ilişkili

kurum ve kuruluşlara değinilmiştir. Eğitimlerde ele alınan her bir modül kendi içinde irdelenerek, arabuluculuk eğitimlerinin genel yapısına ilişkin bir bakış açısı oluşturulmaya çalışmıştır. Arabuluculuk uygulamasının iletişim temelli bir faaliyet olması nedeniyle arabuluculuk ve iletişim ilişkisi detaylı bir şekilde değerlendirilmiştir.

Çalışmanın son bölümünde ise araştırmanın sorunsalı, amacı, önemi, kapsamı, yöntemi ve araştırma sonucunda elde edilen bulgular ve bilgiler ışığında, arabuluculuk eğitimlerinin geliştirilmesine yönelik öneriler geliştirilmeye çalışılmıştır.

BÖLÜM I

ARABULUCULUK SİSTEMİNİN GENEL ÇERÇEVESİ

1.1. Alternatif Uyuşmazlık Çözümü

Ekonomik potansiyellerin gelişmesi, iletişim araçlarının yaygınlaşması ile toplumsal kimlikler ve politik ilişkiler kendi içinde değişime uğramıştır. Bu gelişim ve değişim süreci sonucunda birçok farklı formda çıkar çatışması yaşanmaya başlanmıştır. Hukuk sistemleri de çıkar çatışmalarının önüne geçmek, toplumsal barış ortamının oluşturulması ve sağlıklı bir hukuki sürecin yürütülmesi amacıyla mahkeme dışı uyuşmazlık çözüm yöntemleri geliştirmiştir.

Mahkeme dışı uyuşmazlık çözüm yöntemleri, alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri olarak da adlandırılmaktadır. “Alternatif Uyuşmazlık Çözümü” (AUÇ) hukuk literatürümüze İngilizce “Alternative Dispute Resolution”¹ ADR-kavramının Türkçe’ye çevirisiyle kazandırılmıştır (Tıktık, 2013: 5). Alternatif kelimesi burada yargının yerine değil aksine uyuşmazlıkların çözümü için adalete ulaşma noktasında bir seçenek olarak kullanıldığı ifade edilebilir.

Alternatif uyuşmazlık çözümü tarafların yasal haklarının belirlenmesi yerine sorunların çözümü üzerinde yoğunlaşan ve karşılıklı anlaşmaya varmak suretiyle, uyuşmazlığı bizzat çözmelerine yardımcı olmaya amaçlayan yollara verilen isimdir (Özbek, 2014: 2). Bir başka ifadeye göre; alternatif uyuşmazlık çözümleri, mahkeme dışı ve mahkeme içi olmak üzere tüm uyuşmazlık çözüm yöntemlerini içerir; yani yargılama devam ederken de alternatif uyuşmazlık çözüm yollarına başvuru mümkündür (Tuğsavul, 2012: 25).

Yukarıda tanımlamalarda belirtildiği üzere, alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri, ihtilafli taraflar arasında bir uzlaşma alanı oluşturmaktadır. ADR, kişilerin sadece yasalarla

¹ Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan Green Paper’da belirlenen esaslara göre, alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin evrensel olarak kabul gördüğü İngilizce kısaltma şekli ‘ADR’dir. Detaylı bilgi için bkz. Green Paper, s.6.

belirlenen haklarının geliştirilmesine yönelik olmayıp, var olan problemlerinin çözümü üzerine karşılıklı anlaşma olanağı sağlayan bir yöntemler bütünüdür. Ayrıca tarafların mahkemede yargılamaları devam ederken mahkeme dışı çözüm yollarını da başvurma hakkına sahip olmaları ADR'nin en önemli özelliklerinden biri olduğunu söylemek mümkündür.

Alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin tarihi gelişim sürecine bakıldığında, ilk olarak Anglo-Sakson hukuk sisteminde uygulanmaya başlandığı görülmektedir. İngiliz kültürünün ürettiği Anglo-Sakson hukuk sistemi, İngiltere sömürgesi altında olan ülkeler tarafından da geniş uygulama alanı bulması alternatif çözüm yollarının hızla geliştiğini göstermektedir. Amerika'da ise 1960'lı yıllarda ortaya çıkmış, 1980'li yıllarda geniş kitlelere ulaşmış, dünyada başlayan küreselleşme hareketiyle hızla yaygınlaşmıştır. Diğer taraftan Kıta Avrupası ülkelerinde globalleşmenin etkisini göstermesi üzerine alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri tercih edilmiştir.

ADR, uyuşmazlıkların ve anlaşmazlıkların çözümü bulunmamış sorunlar için tercih edilen seçenek haline gelmektedir. Dava açmak stresli bir girişimdir. İhtilafli bireyler arasındaki kinin büyümesine sebep verir, farklılıkların toplum önünde sergilenmesine neden olur, uzun ve masraflıdır. Buna karşın, ADR süreçleri genellikle dava açmaya nazaran daha hızlı, daha ucuz daha az zaman alan ve daha sonuç odaklıdır. ADR'nin kabul edilmiş avantajlarının bir kısmı aşağıda şu şekilde sıralanmıştır:

- a- Hız,
- b- Tarafsız kimselerin uzmanlıkları ve tercihleri,
- c- Resmi olmama ve esneklik,
- d- Gizlilik, ekonomik,
- e- Sonuç odaklılığı,
- f- ADR'nin uygulanabilirliği ve çeşitlilik,
- g- Tarafların gereksinimlerinin ayırt edilebilmesi,
- h- Kazan- kazan durumu,
- i- Yaratıcı sonuçların üretimi konusunda tarafların katılımı,
- j- Kamu harcamalarında tasarruf,
- k- Zaman ve enerji tasarrufu,

- l- Faydalı ticari ve insan ilişkilerinin sürdürülebilirliği,
- m- Mahkeme iş listesinin kısaltılması,
- n- Daha verimli yasal sistemler,
- o- Adaletin ulaştırılmasında niteliksel artış,
- p- Adaletin erişimde ve katılımında yükseliş (Fiadjoe:2004).

Yukarıdaki maddeler incelendiğinde, alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin temel olarak adalet mekanizmasının geliştirilmesine yönelik bir sistem olduğu görülmektedir. Gelişen hukuk sistemlerinde kişilere daha barışçıl bir adalet düzeni sunulmaktadır. Adalet düzenin geliştiği toplumlarda bireyler kendilerini daha güvende hissedebilmektedirler. Nitekim ADR ile birlikte güven ortamının oluşması tarafların olaylara yaklaşımı daha farklı olmasını sağlamaktadır. Farklı tutumun faydalarını gören taraflar, ihtiyaçlarına yönelik problemlerini daha etkin bir şekilde çözebilmektedirler. Kısaca zamandan ve masraftan tasarruf eden kişilerin maddi ve manevi büyük bir doyum yaşayabilecekleri ifade edilebilir.

Alternatif uyuşmazlık çözüm yollarının belli başlıları, müzakere, tarafsız ön değerlendirme, vakıaların tespiti, kısa duruşma, arabuluculuk ve uzlaşmadır. Sözü edilen çözüm yolları, bunlarla sınırlı değildir; her ülke, kendi koşullarını ve sosyal gerçekliğini gözetmek suretiyle, bunların bir ya da birkaçını bir araya getirmek suretiyle karma yöntemler oluşturabileceği gibi; bunların dışında başka alternatif uyuşmazlık çözüm yolları da oluşturabilir (Tanrıver, 2006: 160).

Çalışmanın ana çatısını oluşturması ve günümüzde en sık kullanılan uyuşmazlık yöntemlerinin müzakere, tahkim ve özellikle arabuluculuk olması itibariyle belirtilen çözüm yollarına değinilecektir.

1.1.1. Müzakere

Uyuşmazlıkların çözümü için yapılan çalışmalarda gerek uluslararası diplomaside gerek hukuki alanda müzakere tekniğinin en çok tercih edilen yöntemlerden biri olduğunu söylemek mümkündür. Müzakere, birbirinden birtakım şeyler elde etmek isteyen tarafların diğer tarafı ikna etmek ve etkilenmek suretiyle kendi istekleri gibi düşünmelerini ve

taleplerini kabul etmelerini sağlamaya odaklanan, bilgi ve hüner ile sergiledikleri iletişim ve karar sürecidir (Sığrı ve Varoğlu, 2013: 14).

Müzakere, ortaya çıkan uyuşmazlıklarda, tahkim veya devlet yargısının çaresiz kaldığı durumlarda nihai çözüme gidilebilen ortak bir faaliyettir. Burada amaç; ortak bir zemini araştırmak, problemin daha açık ortaya konulmasını sağlayarak ve karşılıklı menfaatleri dikkate alarak, her iki tarafın da kabul edeceği çözüme ulaşmaktır (Özbay, 2006: 475).

Müzakere süreçlerinde karşılıklı diyalog içerisinde fikir alışverişinde bulunan çatışmalı taraflar, süreci kendileri kontrol altına almaktadırlar. Kontrolün tarafların iradesinde olması, işbirliği içinde sorunlarını çözmeye çalıştıklarını göstermektedir. Dolayısıyla, taraflar müzakere yöntemi ile ortak bir anlayışta buluşup, farklılıkların neden olduğu sorunların üstesinden gelebilmektedirler.

1.1.2. Tahkim

Literatürde tahkimin alternatif çözüm yöntemlerinden biri olup olmadığına yönelik birçok görüş karşımıza çıkmaktadır. Bazı görüşlere göre anlaşmazlık çözüm yöntemlerinden biridir. Devlet yargısına alternatif olarak kullanılabilir. Diğer bazı görüşler incelendiğinde tahkim alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin sadece bazı özelliklerini içermesi nedeniyle uyuşmazlık yöntemi olarak görülmemektedir.

Alternatif çözüm yollarının tahkime üstünlük arz eden bir özelliği hak değil menfaat temelli olmasıdır. Bu durum her iki tarafın menfaatlerini tatmin edecek çözümlerin üretilmesine yardımcı olacaktır. Bu halde ulaşılan çözümün daha kalıcı olacağı söylenebilir (Polat, 2010: 63).

Tahkimde kararları hakem vermektedir. Hakem uyuşmazlığa neden sorunları inceler, bu incelemede sonucunda elde ettiği kanaate göre bir karar vermek durumundadır. Bu karar tamamen bağlayıcı bir karardır ve değiştirilemez. Diğer alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinde ise tarafsız üçüncü kişi konumunda bulunan kişi uyuşmazlık konusunda bağlayıcı bir kararda bulunamaz. Yapı itibariyle uygulamalar birbirine benzese de üçüncü

kişinin görevi bakımından birbirlerinden ayrıldığı belirtilebilir. Ayrıca tahkim sonunda hakemin verdiği karar tarafları tatmin etmeyen bir karar da olabilir.

1.1.3. Arabuluculuk

Alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri incelendiğinde, dünya genelinde en çok uygulanan yöntemin arabuluculuk olduğu görülmektedir. Arabuluculuk, uzman üçüncü kişi aracılığıyla tarafların uyuşmazlık konusunda karşılıklı müzakere etmelerini sağlayan, gönüllü bir süreç olarak ifade edilebilir. Arabuluculuk alanında, arabuluculuk genel olarak, bir karar uygulama yetkisi olmayan tarafsız bir üçüncü tarafın, tartışmalı tarafların mutabık kalınmış bir çözüme ulaşmalarına destek verdiği gayri resmî bir süreç olarak anlaşılmaktadır (Bush ve Folger, 2013: 8). Gayrî resmîlikten kasıt, mahkemelerin arabuluculuk süreci sonunda tarafların aldıkları karara müdahalede bulunamamasıdır.

Arabuluculuk faaliyetinde kullanılan yol ve metotlar diğer uyuşmazlık çözüm yöntemlerine göre farklılık göstermektedir. Literatürde arabuluculukla ilgili birçok tanım yer almaktadır. Tanımlardan bazıları şu şekilde sıralanabilir:

- Alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri arasında yer alan ve çalışmanın esasını oluşturan Arabuluculuk Kanunu madde 2'ye göre; arabuluculuk, sistematik teknikler uygulayarak, görüşmek ve müzakerelerde bulunmak amacıyla tarafları bir araya getiren, onların birbirlerini anlamalarını ve bu suretle çözümlerini kendilerinin üretmesini sağlamak için aralarında bir iletişim sürecinin kurulmasını gerçekleştiren, uzmanlık eğitimi almış olan tarafsız ve bağımsız bir üçüncü kişinin katılımıyla ve ihtiyari olarak yürütülen uyuşmazlık çözüm yöntemidir (Tuğsavul, 2012: 26).
- Genel olarak, arabuluculuk, (mediation) “üçüncü kişi müdahalesinin tüm şekillerini içeren, ancak bağlayıcı bir kararla sonuçlanmayan bir alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemi” dir (Polat, 2010: 36).
- Arabuluculuk, uyuşmazlıkların tarafsız bir üçüncü kişi yardımı ile gönüllü olarak çözümlenmesi usulüdür. Arabuluculukta taraflar, bir arabulucu (mediator)

yardımları ile uyuşmazlığın çözüme kavuşturulması için anlaşarak uzlaşma isteklerini ortaya koyarlar (Özby, 2006: 469).

- Hukuki ve Ticari Uyuşmazlıklarda Arabuluculuğun Belirli Yönlerine İlişkin 21.05.2008 tarihli ve 2008/52 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Yönergesi madde 3'te arabuluculuk tanımına yer verilmiştir. Bu tanıma göre, arabuluculuk, uyuşmazlığın tarafı olan iki veya daha fazla kişinin, arabulucunun yardımıyla, uyuşmazlığın çözümü konusunda anlaşmaya varmaları için planladıkları bir süreçtir. Arabuluculuk süreci, taraflarca gönüllü olarak başlatılabileceği gibi, mahkemece önerilebilir; emredilebilir veya bir üye devletin hukukunca öngörülebilir (Pürselim, 2014: 6).

Tüm bu ifadeler değerlendirildiğinde, arabuluculuk yönteminin başarılı şekilde sürdürülmesinde tarafsız bir üçüncü kişinin önemli bir rol oynadığı görülmektedir. Tarafları bir araya getiren uzman üçüncü kişi, süreci sistematik bir şekilde yürüterek, gönüllülük esası içinde ihtilafı şahısların arasındaki kopuk olan iletişim hatlarını onararak, dostane bir şekilde uyuşmazlıklarının çözülmesini sağlar.

Öğretide arabuluculuk ile uzlaştırma (conciliation) kavramlarının birbirlerinin yerine kullanıldığı görülmektedir. Özellikle Anglo Sakson Hukuku'nda arabuluculuk ile uzlaştırma kavramları eş anlamlı olarak kullanılmaktadır (Eren, 2016: 56). Uzlaşma, genellikle ortaya çıkan uyuşmazlıkların barış içinde çözümlenmesi, sulh olma anlamında kullanılmaktadır. Kavram olarak uzlaşmanın, tarafsız üçüncü kişinin çözüme etkin müdahalesini ve bu açıdan arabuluculuk ile olan farkını belirtmek, kolaylaştırıcılık faaliyeti ifade etmek, arabuluculuk faaliyetine geçmeden önce atılmış gayri resmi görüşmeleri anlatmak için kullanıldığı yerlerde bulunmaktadır (Demir, 2014: 20-21).

Uzlaşma ile ilgili genel görüş birliği bulunmamasının en büyük sebeplerinden biri arabuluculuk ile ortak özelliklere sahip olmasından kaynaklanmaktadır. Uzlaşma ve arabuluculukta uyuşmazlık konusu dostane yollarla, uzman üçüncü kişinin yardımıyla çözülmeye çalışılır. Her iki yöntemde de süreç sonunda anlaşma, tarafların rızası olduğu takdirde gerçekleşebilir. Ancak arabuluculuk, uzlaşmaya göre çok daha kapsamlı bir süreci ifade etmektedir. Arabuluculuk uygulamasında üçüncü kişi, süreç içerisinde tarafların ortak

noktada buluşmaları için tavsiyelerde bulunarak, aktif bir rol üstlenir. Uzlaşma da ise uzlaştırıcının bu kadar geniş yetki alanı bulunmamaktadır. Taraflara kendi önerilerini belli sınırlı çerçevede sunar, fikirlerini değiştirmek ve sürecin kontrolünü ele almak amacıyla herhangi fikir ve beyanda bulunma hakkına sahip değildir.

Arabuluculuk sistemi uluslararası anlaşmazlıkları çözmek için de tercih edilen bir yöntemdir. Ancak uluslararası anlaşmazlıklar statik veya üniformal olaylar değildirler. Onların durumu, taraflar, şiddet, tepki, anlam ve olası dönüşümleri açısından farklılık gösterir. Bu özellikler bir anlaşmazlık bağlamı tanımlanmasını sağlar fakat gidişi ve sonuçları etkilemez. Arabuluculuk bir durum bağlamında ve özelliklerine göre şekillenir. Uluslararası çatışma oluşturan belirli kurallar, inançlar, tutumlar, davranışlar ve semboller arabuluculuk sürecini yönetenlerdir. Sosyal bir süreç olarak arabuluculuk, davaları kendi içinde değişken olabilir. Başarılı olmak için, arabuluculuk tümüyle uyarlanabilir ve duyarlılık üzerine olmalıdır. Farklı sorunları, farklı tarafları, farklı durumları yansıtmalıdır. Böylece arabuluculuğun etkili olabilmesi için geniş bir çatışmayı yansıtmaması ve onunla ilgili olması gerekmektedir (Bercovitch, 1996: 3).

Arabuluculuk, tahkim ve yargı yolu arasındaki farklar değerlendirildiğinde, arabuluculuğun yargı yolu ve tahkime göre birçok faydalı unsuru bulunduğu görülmektedir. Maliyet, zaman, usul esnekliği, taktikler, yargılayıcı ve atanan kişinin seçimi, kararın bağlayıcılığı ve gizlilik açısından arabuluculuk yönteminin tercih sebebi olabileceğini göstermektedir. Yargı ve tahkim yoluna giden tarafların birbirlerinin üzerinde kontrol yetkisinin bulunmaması yine burada arabuluculuğun artı bir özelliği olarak ön plana çıkarmaktadır.

Mahkemelerde kararı hâkimler, tahkim sürecinde hakemler vermektedir. Arabuluculuk da ise karar verme hakkı taraflarıdır. Hâkimlerin ve hakemlerin verdikleri kararın bağlayıcı olması ve karar sonucunda bir kazanan ve bir kaybeden kişinin olması kazan-kazan anlayışına zıt düşmektedir. Arabuluculuk uygulamasında verilen kararın son karar olması, temyize açık olmaması tarafların aksi bir söylemde bulunmasının önüne geçebilmektedir. Ayrıca her iki taraftın kazanmış olması gelecekte oluşabilecek diğer problemlerin önüne geçebilmektedir.

Sonuç olarak, toplumsal ilişkiler kendi içinde sürekli gelişmektedir. İletişim kopukluğunun yaşandığı ve uzlaşma kültürünün yeterince gelişmediği toplumlarda, alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin etkin ve yaygın bir biçimde kabul görmesi pek mümkün değildir. Bu yöntemler, ancak iletişim ve diyalog kurulması suretiyle, sorunların, konuşularak, müzakere edilerek çözümleneceği bilincinin yeterince oluşması halinde, etkin bir biçimde uygulanma alanı bulabilecek mekanizmalar konumundadır (Tanrıver, 2006: 159).

1.2. Arabuluculuk Süreci

Arabuluculuk sürecinin temel dayanağı tarafların karşılıklı kabul edilebilir öneriler sonucunda kararlarını almakta serbest olmalarına imkan tanınmasından gelmektedir. Taraflar arabuluculuk faaliyetinin her aşamasında süreci devam edip ettirmeme konusunda kendi iradeleriyle karar verebilmektedirler. Taraflar aralarındaki çatışmayı önleyebilir, yönetebilir ve çözebilir. Bu anlamda arabuluculuk sisteminde barışçıl bir çözümün imkansız olmadığı düşüncesinin ortaya çıkmasının yadsınamaz olduğunu söylemek mümkündür.

Geleceğini daha kaliteli bir düzen üzerine inşa etmeye çalışan toplumların tercih ettiği arabuluculuk faaliyeti, bireylerin ihtiyaçları belirlenerek oluşturulmuş bir sistemdir. Tarafların menfaatleri ve hakları göz önünde tutulup, adalete ulaşmada kolaylık amaçlanır. Uygulamada her iki ihtilafli tarafın ekonomik, psikolojik ve sosyolojik açıdan zarar almasını önlemek ve kazan-kazan anlayışı içerisinde süreç sonlandırılmak istenir. Kazan-kazan metodunda kişiler hukuksal zemin üzerinde anlaşarak ve konuşarak problemlerini çözmeye çalışmaktadırlar. Burada yargı sistemi destekleyici olarak geri plandadır ve arabulucular ise yargı ile kişiler arasında bir lokomotif görevi üstlendikleri belirtilebilir.

Arabuluculuk süreçleri, bütün uyuşmazlıkları; öğrenmek, büyüme ve işbirliği yapmak için bir fırsat olarak görmektedir. Bu beceriler ve prensipler öz iletişim (kendinle konuşmak) için, kişilerarası iletişim (bire bir iletişim) için ve okullarda, ailelerde, şirketlerde, hükümetlerde, şehirlerde ve ülkelerde de kullanılabilir. Arabuluculuk dili, uyuşmazlığın potansiyel olarak oluşabileceği durumların çoğunda faydalıdır. Bir öğrencinin arabuluculuk becerilerini üniversitede, işte, kilisede, toplulukta, ya da arabuluculuk sürecine dahil olması ile öğrenip öğrenmediği fark etmeksizin, bu beceriler doğrudan başka özelliklere dönüşebilmektedir (Domenici ve Littlejohn, 2001: 37).

Belirli bir çatışmayı çözecek en ideal uzmanlar yine çatışma içindeki taraflardır. Bunun mümkün olabilmesi için arabulucunun yapması gerekenler aşağıdaki gibi sıralanabilir:

1. Tarafları kendi menfaat ve davranışları çerçevesinde ele almak,
2. Çatışma halindeki tarafların çatışma içindeki rollerini azımsamamak veya olduğundan büyük görmemek,
3. Tarafları çatışma çözme konusunda motive etmek ve güçlendirmek,
4. Çözüm arayışında onlara yardımcı olmak,
5. Bu amaçla mesleki yönlendirme ve profesyonel arabuluculuk hizmeti sağlamak (Königshofer: 2008).

Arabuluculuk süreç ve sonucun dahil olduğu, tüm aşamaları içeren kapsayıcı bir süreçtir. Genellikle arabuluculuk süreçlerinin ilk basamağı ön hazırlık ile başlamaktadır. Sonrasında, arabulucunun tanıtımı, açılış konuşması, bilgi toplama, uyuşmazlık konusunun arabulucu tarafından net olarak belirlenmesi, tarafların isteğine bağlı olarak toplantı düzenlenmesi, seçeneklerin oluşturulması, görüşme ve pazarlık, müzakereler sonucunda anlaşmaya varılması ve kapanış gibi bir prosedürle ilerlemektedir (Stepp, 2003: 1).

Arabuluculuk faaliyetinin ön hazırlık aşaması toplantıya kimin katılacağı, istenilen arabulucunun seçimi, belirlenen ücretlerin ödenmesi gibi çalışmalardan oluşmaktadır. İkinci aşamasında arabulucu sürecin nasıl işleyeceğine dair katılımcılara detaylı bilgi verilir. Açılış açıklamalarında taraflar uyuşmazlık hakkında görüşlerini ve düşüncelerini açıklar. Her iki tarafın görüşleri alındıktan sonra isteğe bağlı olarak sorular sorulabilir. Bu noktada arabulucu tarafların sorunlarına dair konu ve ilginin ne olduğu belirler ve buna göre taraflara çözüme yönelik seçenekleri oluşturur. Ortaya çıkan çözüm önerileri doğrultusunda görüşme ve pazarlık yapılır. Eğer taraflar görüşme sonucunda ikna olurlar ise aralarında anlaşma sağlanır ve bu durum bir tutanakla tespit edilir. Son aşamada ise kapanış yapılmaktadır.

Standart arabuluculuk uygulaması yukarıda ifade edilen şekilde yürütülmektedir. Ancak yöntemin kendi içinde özgül bir sistem olması nedeniyle uyuşmazlığın yapısına göre sürecin işleyişi farklılık gösterebilir. Dolayısıyla diğer bir bakış açısıyla sürecin ilerleyişi şu şekilde sıralanabilir:

1. Taraflarla başlangıç temasları
2. Arabuluculuğa rehberlik edecek bir stratejinin seçimi
3. Geçmişe ait ve arka plan bilgilerinin toplanması ve analizi
4. Arabuluculuk için detaylı plan tasarımı
5. Güven ve işbirliği tesisi ve artırımı
6. Arabuluculuk oturumuna başlama
7. Konuların tanımlanması ve gündem oluşumu
8. Tarafların saklı ilgi alanlarının açığa çıkarılması
9. Anlaşma için seçeneklerin üretilmesi
10. Anlaşma için seçeneklerin değerlendirilmesi
11. Son pazarlık-Tarafların ilgilerinin bir araya getirilmesi
12. Resmi anlaşmanın gerçekleşmesi (Şahin, 2008: 50-51).

Arabuluculuk sürecinin esnek olması sebebiyle tüm bu aşamaların uygulanması zorunlu değildir. Ancak belli bir programda ilerlemek sürecin karmaşıklığını önler ve hızlı sonuç elde edilmesini mümkün kılabılır.

1.2.1. Arabuluculuğun İçeriği ve İşlevleri

Arabulucunun işlevi ve arabuluculuk süreci, uyuşmazlığın yapısına ve taraflar arasındaki ilişkiye bağlı olarak değişebilir. Arabulucu, üzerinde uyuşmazlık bulunan konuları belirleyebilir ve sınırlayabilir, taraflardan her birinin temel menfaatlerini ve endişelerini belirginleştirebilir, taraflar arasında mesaj ve bilgi taşıyabilir, olası bir anlaşmanın temelini ve anlaşma olmazsa karşılaşılabacak sonuçları tespit edebilir, işbirliğine dayalı ve sorun çözücü bir yaklaşım geliştirebilir (Kaplan, 2008: 119). Arabuluculuk uyuşmazlık taraflarının ihtiyaçlarına ve menfaatlerine uygun sonuçlar üretebilir. Örneğin, mahkeme davacı lehine belirli bir hükme varabilecekken, her iki taraf davalının sigorta masrafları, aynı gelirler veya düzenli ödemelerin güvence altına alınması gibi kendileri için daha uygun bir çözümü tercih edebilirler (Yakut, 2009: 32).

Mahkeme sürecinde taraflar arasında uzlaşmacı bir tutum sergilenmemektedir. Ancak arabuluculuk yönteminde taraflar, birbirlerinin menfaatlerini öğrenip, yaşadıkları duygusal çıkışları kontrol altına aldıktan sonra uyuşmazlık içinde ve dışında konuları daha net bir

şekilde belirleyebileceklerdir. Yine sürecin dışında kalan üçüncü kişilerin etkileri tespit edilerek, daha sonraki zamanlarda ortaya çıkabilecek muhtemel sorunların önüne geçmiş olabileceklerdir. Aralarında anlaşan ihtilafli bireyler, esas meselenin dışına çıkmadan var olan problemi odak noktası olarak, hangi yöntem ve metodu kullanacaklarına dair ortak bir düzlemde buluşabilirler.

Arabuluculuk, uyuşmazlık yönetimini yalnız bir uzlaşma aracı olarak ele almaz. Arabuluculuk, uyuşmazlığın tam olarak çözülmediği durumlarda bile aşağıdakiler gibi başka faydalar sağlayabilir:

- Tarafların birbirinin kaygı ve çıkarlarını keşfetmesi;
- Duyguların, korumalı bir ortamda açığa vurulması ve bunun sonucunda taraflar arasındaki düşmanlığın azaltılması;
- Uyuşmazlık konularının sıralanması ve hangi meselelerde uyuşmazlık olmadığı belirtilmesi ile uyuşmazlığın daha açık bir biçimde tanımlanması;
- Tartışmalar için bir öncelik sırası üzerinde anlaşmaya varılması;
- Hangi açıklamaların yapılması gerektiği dâhil olmak üzere, hangi ilave gerçeklerin gerekli olduğunun kararlaştırılması;
- Üçüncü tarafların (akrabalar, kurullar, danışmanlar) etkisinin belirlenmesi;
- Uzlaşmaz pazarlık pozisyonları hakkında şüphe yaratılması ve birtakım opsiyonel çözüm üretilmesi;
- Önemli sorunları çözmek için prosedürel yöntemler üzerinde anlaşmaya varılması;
- Tarafların, çatışmayla yüzleşmeye ve çözüm kararı için sorumluluk almaya zorlanması ve müteakip uyuşmazlıklarda kullanım için yapıcı bir problem çözme modeli sağlanması (UNDP, 2013: 14).

Yukarıda belirtilen ifadelerden de anlaşılacağı gibi arabuluculuk faaliyeti ile taraflar, sağlıklı iletişim kurmanın avantajlarından yararlanmaktadırlar. Süreç sonunda taraflar arasında anlaşma sağlanmasa bile bir çatışma sürecinde olası fırsat ve tehditleri doğru bir şekilde tespit edebilme imkanına sahip olabilmektedirler. Çatışma analizinin dinamiklerini öğrenen kişiler, sürecin iç değerlendirmesini daha derinlikli yaparak, uyuşmazlık konusunda dış etkenlerin süreci nasıl etkilediğine dair fikir edinebilirler. Ayrıca taraflar, belirli bir meseleyi

sınırlı kapsamda ele alınan kalıcı sonuçlar üretmek adına önemli bir faktör olduğunun farkına varabilme olanağına sahip olabilecekleri söylenebilir.

1.2.2. Arabuluculuğa Başvururken Dikkate Alınacak Hususlar

Arabuluculuk faaliyeti eşitlik, iradilik, gizlilik ve belge ve beyanların kullanılmaması ilkeleri üzerine oturtulmuş sistemdir. Kişiler arasında hiçbir ayırım gözetilmeden, kanun koyucunun verdiği eşit haklar ile sorunlar ele alınmaktadır. Eşit haklara sahip olan taraflar, kendi iradeleriyle sürece katılma veya katılmama konusunda bağımsız olmaları arabuluculuğun en dikkat çekici yönlerinden biri olarak değerlendirilebilir. Öte yandan arabuluculuğa başvuran kişilerin sürecin başından sonuna kadar kullandıkları bütün bilgi ve beyanların gizli tutulması taraflar arasında bir güven duygusu oluşturmaktadır. Kendilerini rahatlıkla anlatma fırsatı bulan kişiler, herhangi bir psikolojik yıpranma yaşamadan, uzlaşmaya vardıldıktan sonra da rahatlıkla hayatlarına devam edebilmektedirler.

Arabuluculuk anlaşmazlıkların çözümünde doğrudan etkili alternatifler sunar. Arabuluculuk tarafların çıkarlarına göre sonuçlanmasını temin eder ve taraflar için dava yükünün azaltılması ile büyük bir tasarruf hazinesi ortaya çıkar (Hopt ve Steffek, 2012: 1). Uygulamanın diğer çözüm yöntemlerine göre daha çok tercih edilmesinin ifade edilen etkenlerden kaynaklandığı belirtilebilir. Taraflar arabuluculuk uygulamasını seçtiklerinde sistemin hızlı bir şekilde ilerlediğinin farkında olup ona göre tercihlerini yapmalıdırlar. Mahkemelerde yıllarca süren davalar gibi bir beklenti içine girmemeleri gerekmektedir.

Arabuluculuk süreci başlangıcından uyuşmazlığın çözümüne kadar her safhada tarafların rızasına dayanır. Arabuluculuk süreci de çoğunlukla tarafların birinin muhatapla aralarındaki hukukî ilişkinin çıkmaza girdiği kanaatine varması ile başlamaktadır. Bu halde ilgili taraf, uyuşmazlığın sadece arabuluculuk vasıtasıyla çözümünü teklif edebileceği gibi arabuluculuk görevini kimin yapacağına ilişkin bir teklifte de bulunabilecektir. Yine bunlara ek olarak süreç sonunda bir anlaşmaya varılması da ancak tüm tarafların rızası ile gerçekleşecektir (Polat, 2010: 40).

Arabuluculuk süreçlerinde taraflar arabuluculuğa başvururken kendi rıza ve isteklerinin sürecin gidişatını önemli ölçüde değiştirdiğinin farkında olmak zorundadır. Anlaşmaya ikna

olan tarafların istekliliğini arttırmak ise arabulucuların görevidir. Bu anlamda, arabulucular, çözüme yönelik uygun seçenekler sunduklarında daha sonuç odaklı bir süreç oluşturabilirler.

1.3. Uluslararası Arabuluculuk Modelleri

Arabuluculuğun modern uygulaması, batılı toplumlarla sınırlı değildir. Arabuluculuk prosedürleri, daha yaygın şekilde batı dışındaki ülkelerde tatbik edilebilir. Genel olarak dünya doğrudan uğraşan ve dolaylı uğraşan işlem kültürleri olarak ikiye ayrılabilir. Etkileşimleri yüz yüze olan kişiler, belirli bir şekilde çatışmayı kabul ederler. Bu kişiler, genellikle doğrudan katılmamakta ve karşı karşıya olmakta rahatsız değildir; Onlar doğrudan diyalogda, tartışma ve müzakerelerde rahatlıkla katılabilmektedirler. İkinci toplumların üyeleri, genellikle , açık çatışmadan kaçınır ve hem kendilerinin, hem başkalarının yüzünü korumak için çalışır. Yoğun, resmi ve gayrî resmi araçlar kullanır. Özellikle Asya, Afrika ve Latin Amerika'daki pek çok batılı olmayan kültürlerde , son derece rutin bir gün gün etkileşimleri entegre çatışmaları çözmek için resmi ve gayrî resmi arabuluculuk süreçleri geliştirilmiştir. Dünyada arabuluculukla ilgili çağdaş uygulamaların seçildiği ve açıklandığı örnekler bulunmaktadır (Moore, 2014).

Common Law sisteminden etkilenen birçok Doğu ve Güneydoğu Asya ülkesinde başta Hindistan, Pakistan, Bangladeş ve Sri Lanka, Burma (Mynmar) ve Filipinler'de, önceden arabuluculuğun yaygın olarak kullanıldığı, ama tam anlamıyla arabuluculuğa ilişkin yasal düzenlemelerin olmadığı bilinmektedir. Bu ülkeler, şimdilerde arabuluculuk kanunlarını ihdas edip, arabuluculuk uygulamalarını da geliştirmeye çalıştırmaktadırlar (Özmumcu, 2013: 1).

Modern arabuluculuğun uygulanmaya başlamasından önce Çin ve Japonya'da geleneksel arabuluculuk yöntemleri kullanılmaktaydı. Bu ülkelerin tarihi süreçleri incelendiğinde, toplumsal barışın sağlanması bir gereklilik değil yaşam biçimi olduğu görülmektedir. Dolayısıyla uyuşmazlıkların çözümü için yapılan çalışmalar bu ülkeler için hiç yabancı olmadığını söylemek mümkündür.

Çin'de iki tür arabuluculuk uygulaması yapılmaktadır. Bunlar; geleneksel arabuluculuk ve yargısal arabuluculuktur. 1949 yılında Çin Halk Cumhuriyeti'nin kurulması ile Çin Halk

Usul Kanunu yürürlüğe konmuştur. Uyuşmazlıklar yargı aracılığıyla, çözülmeye çalışılmaktadır. Geleneksel arabuluculuk yönteminde ise arabuluculuk görevini bir komite yürütür ve bu komite küçük boyutta sorunları çözmekle görevlidir (Lohmann, 2010: 1). Japonya’da uyuşmazlıklar çözümünün temeli Budizm ve Konfüçyüsçülük felsefelerine dayanmaktadır. Günümüzde ise mahkeme bağlantılı arabuluculuk, tahkim ve yargısal çözüm uygulamaları yapılmaktadır. Japonya’da en çok tercih edilen yöntemin ise mahkeme bağlantılı arabuluculuk uygulaması olduğu görülmektedir. 1951 yılında *Sivil Arabuluculuk Kanunu*’nun yürürlüğe konmasından sonra özellikle özel hukuk davalarının çözümünde büyük başarı elde edilmiştir (Callister ve Wall, 1997: 313).

Amerika, İngiltere, Kanada, Yeni Zelanda, Avustralya gibi ülkelerde uyuşmazlıkların çözümünde arabuluculuğun uygulanması yakın tarihlere dayanmaktadır. Söz konusu ülkelerin hukuk sistemlerinde yargılama masraflarının yüksek olması, yargılama sürelerinin uzun sürmesi ve bürokratik düzenlemelerin oldukça fazla olması gibi sebeplerden dolayı alternatif çözüm yollarına daha fazla talep olmuş, arabuluculuk ve uzlaştırma gibi çeşitli çözüm yollarına eğilim başlamıştır (Hopt ve Steffek, 2012: 9)

1998 yılından itibaren Avrupa Birliği içinde de uyuşmazlıkların uzlaşarak çözümü konusunda çalışmalar başlamıştır. 15-16 Ekim 1999 tarihinde Tampere’de düzenlenen Avrupa Birliği zirvesinde, üye devletler Avrupa’da adalete daha iyi erişime ilişkin olarak mahkeme dışı alternatif yöntemler oluşturmaya davet edilmiştir. Bu çalışmalar sonunda 2002 yılında hazırlanan Yeşil Kitap² (Green Paper) ile alternatif uyuşmazlık çözüm yollarından birisi olan arabuluculuk hakkındaki ilkeler tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu sayede adalete daha iyi erişim sağlayacak alternatif uyuşmazlık çözümlerinin fark edilmesi, yasama faaliyetlerinin bu yönde gerçekleştirilmesi ve alternatif uyuşmazlık çözümlerine politik öncelik verilmesi amaçlanmıştır (Şıpka, 2007: 166).

Avrupa Birliği’nde arabuluculuk düzenlemeleri gelişiminin büyük resmi, daha kapsamlı ve daha yoğun düzenlemelere doğru bir eğilimin olduğunu gösterir. Güçlü düzenleyici bir güdü Arabuluculuk Direktifi’nden yayılmıştır. Birçok üye ülke sadece talep edilen sınır ötesi

² Yeşil Kitap’ın (Green Paper) amacı, hukuk ve ticaret hukukunun alternatif uyuşmazlık çözümleri ile ilgili olarak ortaya atılan yasal konularla ilgili belli bir sayıdaki katılımcı arasında geniş tabanlı bir istişare başlatmaktır. Bkz. Green Paper, s.4.

arabuluculukları düzene sokarak değil aynı zamanda hukuk reformlarını sırf ulusal arabuluculukları kapsayacak şekilde genişleterek de tepki göstermişlerdir. ‘*Arabuluculuk Direktifleri*’³ yürürlüğe girdiğinde, örneğin; Fransa, Almanya, Yunanistan, İtalya ve İspanya gibi üye ülkeler Haziran 2008’den itibaren arabuluculuk yasasının daha kapsamlı reformu ile öne çıkmışlardır. Arabuluculuğun daha yoğun düzenlemelerine doğru gelişimi; arabuluculuğun yargı öncüsü olan ve yıllar boyunca mevzuata ilişkin artış gösteren Amerika Birleşik Devletleri örneğini izliyor gibi görünmektedir (Steffek, 2012: 13).

1.3.1. Amerika Modeli

ABD’de arabuluculuk ilk olarak iş anlaşmazlıkları alanında kullanılmaya başlanmıştır. Yaklaşık otuz beş yıllık gelişim süreci geçiren arabuluculuk sistemi, topluluk, aile ve kişilerarası çatışma gibi alanlarda yeni ilgi alanları olmaya başlamıştır. 1960’ların sonlarında, arabuluculuk, iki farklı yönde dikkat çekmiştir: sivil liderler ve yargı sistemi çalışanları, arabuluculukta kentsel çatışmalara ve alevlenme noktalarına yanıt verme potansiyelini görmüşlerdir ve topluluk kuruluşları ve yasal reformcular, arabuluculukta resmî yargı sisteminin yanında topluluk kaynaklarının oluşturulması potansiyelini görmüşlerdir. Topluluk arabuluculuk alanı 1970’lerdeki birkaç bağımsız programdan 1980’lerin başlarındaki yaklaşık iki yüz programa ve günümüzde bunun iki katına ulaşmıştır (Bush ve Folger, 2013: 7).

Birleşik Devletlerde federal mahkemelerde uygulanan alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin kanuni dayanağı 1990 yılında Kongre tarafından kabul edilen Yargı Reform Kanunu’dur. Bu kanunun en önemli özelliği, federal mahkemelerde uygulanması için arabuluculuk yöntemini özendirilmesi ve hatta bazı davalarda zorunlu getirmesidir. Böylelikle federal bölge mahkemelerinde gelişen alternatif uyuşmazlık çözümü, mahkeme kökenli arabuluculuğun da önünü açmıştır. Bununla birlikte, arabuluculuğun ülke genelinde tekdüze bir şekilde uygulanabilmesi için Amerikan Barosu (ABA) 2003 yılında arabuluculukla ilgili bir kanun taslağı hazırlamıştır (Eren, 2016: 64).

³ ‘*Avrupa Birliği Arabuluculuk Direktifi*’; Uygulama Kapsamı (Madde 1-3), Arabuluculuk Kalitesi (Madde 4), Mahkemeler ve Arabuluculuk (Madde 5), Arabuluculuk Sonrası Anlaşmaların Yaptırım Gücü (Madde 6), Gizlilik (Madde 7), Zaruri Dönemlerde ve Sınırlamalarda Arabuluculuk Etkisi (Madde 8), Arabuluculuk Üzerine Bilgilendirme (Madde 9-10) konularını kapsamaktadır. Bkz. Steffek, s.8.

Amerika’da arabulucuların görevlerini icra ederken uyması gereken etik kurallar oluşturulmuştur. Arabulucular İçin Model Etik Kuralları (Model Standards Of Conduct For Mediators)⁴ Amerika Tahkim Birliği, Amerika Barolar Birliği’nin Uyuşmazlık Çözüm Bölümü ve Anlaşmazlık Çözüm Birliği tarafından 1994 yılında hazırlanmıştır. Aynı kuruluşların haleflerinin temsilcilerinden oluşan bir ortak komite, 2005 yılında Model Kuralları tekrar gözden geçirmiş ve Model Kuralların hem 1994 tarihli orijinal hâli hem de 2005 tarihli gözden geçirilmiş şekli katılımcı kuruluşlar tarafından onaylanmıştır. Kurallar dokuz başlıktan oluşmaktadır. Bunlar; Kendi Kararını Verme Hakkı, Tarafsızlık, Menfaat Çatışması, Yeterlilik, Gizlilik, Sürecin Niteliği, Reklam Ve Tanıtım, Ücret Ve Diğer Giderler, Arabuluculuk Uygulamasının Geliştirilmesi. Her bir kural kendi içinde alt başlıklara ayrılmaktadır ve bu kuralların uygulamasında herhangi bir öncelik ve zorunluluk bulunmamaktadır (Özbek, 2013: 1257).

1.3.2. Belçika Modeli

Belçika’da arabuluculuk uygulaması incelendiğinde diğer ülkelere göre çok sistemli bir şekilde yürütüldüğü görülmektedir. *Belçika Medeni Usul Kanunu*’nun⁵ 7. bölümünde arabuluculuk ile ilgili düzenleme yapılmıştır ve bu bölüm kendi içinde üç ayrı alt başlığa ayrılmıştır. Bunlar; *yargısal arabuluculuk*, *genel prensipler* ve *gönüllü arabuluculuk* başlıklarından oluşmaktadır. Belçika’da arabulucular, arabulucu olma hakkını sahip olabilmeleri için Belçika Federal Arabuluculuk Genel Komisyonu’nun onayından geçmeleri gerekmektedir. Arabulucu olabilmenin genel şartı ise dört yıllık lisans diplomasına sahip olmaktır. Hukuk fakültesi mezunu olma şartı aranmamaktadır. Ancak arabulucular en az iki yıllık mesleki tecrübe sahibi olmasının yanında arabuluculuk eğitimi almaları zorunludur.⁶

⁴ “Model Standards Of Conduct For Mediators” Tam metni için bkz.

“http://www.americanbar.org/tools/digitalassetabstract.html/content/dam/aba/directories/tips_directory/aviation_and_space_law/08-09_12b_alimonti_paper_model_standards_of_conduct_for_mediators_2005.pdf”. (09.07.2016).

⁵ Belçika arabuluculuk mevzuatı detaylı bilgi için bkz. “<http://www.cepani.be/en/mediation/belgian-legislation>”. CEPANİ: ‘Belgian Centre for Arbitration and Mediation’ (Belçika Tahkim ve Arabuluculuk Merkezi) 1969 yılında kurulan merkez, arabuluculuk ve tahkim süreçlerine ilişkin tarafları yasal hakları hakkında bilgilendirir ve yardımcı olur.

⁶ Bkz. Namlı, M. “*Belçika Hukuk Sisteminde Arabuluculuk Kurumunun Temel Esasları*”, (Arabuluculuk Yasa Tasarısı, Eleştiri ve Öneriler, İstanbul Barosu Yayınları, 2008, s. 99-111) (Namlı-Eleştiri ve Öneriler).

1.3.3. İngiltere Modeli

İngiltere’de arabuluculuğun kullanımı, 1896’da yapılan düzenlemelere kadar uzanmakta; fakat, gelişmeler, 1990’lı yıllara rastlamaktadır. Lord Woolf’un⁷ 1995 ve 1996’da yayımladığı ara raporlar ve Adalete Erişim Nihâî Raporlarında, AUÇ yollarından yargılamada görülen sorunların aşılması için çok iyi bir alternatif olarak bahsedilmesi, aile hukuku dışında kalan alanlarda da AUÇ’nin gelişmesi için bir dönüm noktası olmuştur (Kekeç, 2014: 31-32).

İngiltere’de uyuşmazlık çözüm yöntemleri arasında en sık başvurulanan yöntem arabuluculuk uygulamasıdır. Boşanma, borç alacak-verecek, kira, nafaka, iş akdinden doğan uyuşmazlıklar gibi konular arabuluculuk yöntemiyle çözülmektedir. Ancak boşanma davalarında, aile fertlerine herhangi fiziksel, psikolojik ve cinsel şiddet olduğu tespit edildiği takdirde uygulama dışı bırakılmaktadır. Bu konuları bu tarz şiddet içeren davalar mahkemeler tarafından çözülmektedir.⁸

1.3.4. Avusturya Modeli

Avusturya, arabuluculuğu sadece bir meslek olarak tanımayan, resmi arabulucuların eğitimi ve vasıflarına ilişkin detaylı kriterler sunan bir ilerici arabuluculuk mevzuatını yasallaştırmış bulunan az sayıdaki Avrupa ülkesinden biridir. 1980’lerin sonuna doğru ABD’de uygulanması nedeniyle ilgi, resmi arabuluculuğa yöneldi. Amerikalı arabuluculuk uzmanlarından eğitim aldıktan sonra Avusturyalı arabulucular 1994’te Ebeveynleri Ayrılan veya Boşanan Çocuklar için Mahkeme Arabuluculuk Desteği Alanında Aile Danışmanlık projesini başlatmışlardır. Avusturya arabuluculuk uygulamalarındaki Güncel Gelişmeler arasında ticaret ve iş mevzuatında arabuluculuğun uzmanlık olarak tanınması, 2003 tarihli Resmi Davalarda Arabuluculuk Kanununun yürürlüğe konması ve Avusturya Arabuluculuk Ağının profesyonel arabuluculuk kuruluşları için profesyonel arabuluculuk şemsiye

⁷ Lord Woolf: İngiltere’nin önemli başyargıçlarından olan Woolf, alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri ve arabuluculuk konusunda büyük bir üne kavuşmuştur. Access to Justice (Adalete Erişim Raporu-1996) İngiltere’de ADR’nin gelişimi açısından bir katalizör olarak kabul edilmektedir.

Bkz. “<http://www.cedr.com/solve/profiles/?p=lordwoolf>”. (10.07.2016).

⁸ Bkz. Ö, S. Semih. “*Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu Tasarısı: İngiltere’deki Düzenlemeler İle Karşılaştırmalı Bir İnceleme*”, Hacettepe Hukuk Fak. Dergisi., 2(1), s. 55–66, 2012.

kuruluşu olarak kurulması yer almaktadır. Arabuluculuk yaygın bir şekilde kurban-suçlu arabuluculuk programı kapsamında aile içi anlaşmazlıklarda, okullarda emsal arabuluculuk projelerinde, iş yerindeki anlaşmazlıklarda ve çevresel anlaşmazlıklarda kullanılmaktadır (Alexander, 2006: 65).

Avusturya Arabuluculuk Federal Kanunu'nda⁹ arabulucunun hak ve ödevlerine ilişkin hükümler de yer almaktadır. Kanunda, arabulucuların taraflar arasında bir müzakere ortamı oluşturarak sadece tarafların isteğiyle görev yapabilecekleri belirtilmiştir. Ayrıca arabulucuların arabuluculuk süreci ve süreç bitiğinde ortaya çıkabilecek hukuki sonuçlar hakkında tarafların bilgilendirmesi zorunlu kılınmıştır. Tüm bunlar yapılırken de dürüstlük ilkesi içerisinde tamamen objektif olarak uygulanması gerekliliği ifade edilmiştir.

1.4. Türkiye’de Arabuluculuk

Türk hukukunda gerek mahkemelerin aşırı iş yükü altında kalması gerek de yüksek yargı giderleri nedeniyle uzun süren tartışmalardan sonra uyuşmazlıkların yargı yolu dışında, alternatif uyuşmazlık çözümlerinden biri olan arabuluculuk yoluyla çözümüne olanak sağlayan 6325 sayılı “*Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu*”¹⁰ 22.06.2012 tarihli ve 28331 sayılı Resmi Gazete’ de yayınlanmıştır. Bu Kanunun uygulanmasına yönelik olan Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu Yönetmeliği ise, 26.01.2013 tarihli ve 28540 sayılı Resmi Gazete ‘de yayınlanmıştır (Özmumcu, 2013: 1386).

HUAK yürürlüğe girdikten sonra hazırlanan Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu Yönetmeliği (HUAKY) ile kanunun uygulanma alanı belirlenmiştir. Yönetmeliğin hazırlanma amacı hukuk uyuşmazlıklarının çözümlenmesinde uygulanacak usul ve esaslar ile arabuluculuk eğitimi verecek kuruluşların denetlenmesi, eğitimin süresi, içeriği ve standartları ile ilgili hususları ve yapılacak olan yazılı ve uygulamalı sınavın ilke ve kurallarının belirlenmesi ile arabulucuların sicilinin düzenlenmesi ve arabulucularda aranacak koşullarla, arabulucuların denetlenmesi ve izlenmesi ile ilgili hususları ve

⁹ Detaylı bilgi için bkz. “*Avusturya Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Federal Kanunu*”, Çev. Dr. Cenk Akil- İÜHFİM C. LXX, S. 2, 288 s. 287-296, 2012.

¹⁰ Bkz. EK-1. “*Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu*”.

Arabuluculuk Daire Başkanlığı ile Arabuluculuk Kurulu'nun çalışma usul ve esaslarını düzenlemektir.

Adalet Bakanlığı Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü bünyesinde faaliyet gösteren Arabuluculuk Daire Başkanlığı tarafından “*Türkiye Arabuluculuk Kurulu Arabuluculuk Sistemi ve Arabulucular İçin Model Etik ve Uygulama Kuralları*”¹¹ hazırlanmıştır. Bu etik ve uygulama kuralları, “Arabuluculara İlişkin Avrupa Etik Kuralları” ve dünya genelinde uygulanan model etik ve uygulama kuralları detaylı bir şekilde incelenerek ve değerlendirilerek oluşturulmuştur. Burada amaç; arabuluculuk yöntemi konusunda toplumu bilgilendirirken, arabulucuların görevlerini ifa ederken rehberlik etmektir”.

Kanunun hazırlanmasında Uncitral Model Kanunu¹² ve Avrupa Birliği Yönerge Tasarısı dışında, Özel Hukukta Uyuşmazlık Çözümüne İlişkin Alternatif Usuller Hakkında Yeşil Kitap ile Avusturya Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuğa İlişkin Federal Kanun, Almanya'nın 1999 tarihinde yürürlüğe giren Baden Württemberg Uzlaşma Kanunu, 2000 tarihli Bavyera Özel Hukukta Zorunlu Alternatif Uyuşmazlık Çözümü Kanunu, Macaristan Arabuluculuk Kanunu ve son yıllarda kabul edilmeleri nedeniyle Bulgaristan ve Slovakya Arabuluculuk Kanunları dikkate alınmıştır. Bu yazılı kaynaklar yanında, Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, İtalya, İspanya, Kanada gibi ülkelerin uzmanlarıyla çeşitli zamanlarda toplantılar yapılmış ve yine Almanya, Hollanda ve Avusturya gibi ülkelerin uzmanları ve uygulamacılarıyla bir araya gelinerek mukayeseli hukuktaki gelişmeler izlenmiştir (Demir, 2014: 5).

Türkiye’de Arabuluculuk Kanunu hazırlanmadan önce birçok ülkenin uygulamaları ve kanunlarının incelenmesi arabuluculuk yönteminin geliştirilmesi anlamında geniş bir perspektif oluşturduğu söylenebilir. Esasında Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu yasalaşmadan önce uygulanan alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri mevcuttur.

¹¹ Bkz. EK-2. “Türkiye Arabuluculuk Kurulu Arabuluculuk Sistemi ve Arabulucular İçin Model Etik ve Uygulama Kuralları”.

¹² UNCITRAL: United Nations Commission on International Trade Law (Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu) 1966 yılında kurulan Türkiye'nin de üyesi olduğu kuruluş, milletlerarası ticaret alanında yeknesaklığın sağlanması ve tüm üye ülkelere tavsiye edilmek üzere 1985 yılında UNCITRAL Model Kanunu'nu hazırlamıştır. Kanun ile arabuluculuk ile ilgili düzenlenmeler hakkında öneriler sunmaktadır. Detaylı bilgi için bkz. Hopt ve Steffek, s.8. Bkz. Y, Bozkurt, Yüksel. (2011) “*UNCITRAL ve UNCITRAL Model Kanunu'na Genel Bir Bakış*”, TAAD, Cilt:2, Yıl: 2, Sayı: 4.

Bunlar; Avukatlık Kanununu 35/A madde: Uzlaşma Sağlama, CMK uzlaşma uygulaması, yargı öncesi- yargı esnasında arabuluculuğa gitmek, tahkim, tüketici hakları mahkemesinden önce tahkim, miras paylaşımında rıza-i taksim gibi uygulamalardır.

Arabuluculuk uygulamasının belli bir sistematik içinde yürütülmesiyle amacıyla Adalet Bakanlığı Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü bünyesinde teşkilatlanmaya gidilmiştir. Arabuluculuk faaliyetleri ile ilgili çalışmalar Arabuluculuk Daire Başkanlığı tarafından yapılmaktadır. Arabuluculuk görevlerinin daha düzenli yerine getirmek amacıyla Daire Başkanlığı altında dört büro kurulmuştur. Bunlar; Arabuluculuk Hizmet Bürosu, Sicil Bürosu, Eğitim Bürosu ve Denetim Bürosudur.

Arabuluculuk hizmetlerine yönelik kararları almak üzere Arabuluculuk Kurulu oluşturulmuştur. Arabuluculuk Kurulu'nun görevi, arabuluculuk faaliyetlerine yönelik ilkeleri ve standartları belirlemek, gerekli ve uygun görüldüğünde eğitim kuruluşlarının iznini iptal etmek, arabulucuların sicilden kayıtlarını silmek, sicil aidatları ve yıllık aidatları saptamak, arabuluculuk eğitim ve sınavlarının ilke ve standartlarını oluşturmak, Arabuluculuk Daire Başkanlığı'nın arabuluculuğa ilişkin yürüttüğü çalışmaları geliştirilmesine yönelik tavsiyelerde bulunmak, arabulucuların denetiminin yapılması için gerekli ilke ve kuralları tespit etmektir.

6325 sayılı Arabuluculuk Kanunu'nun kabulünden hemen sonra, İzmir Urla'da bahçe duvarına verilen zarar için mahkemeye başvurmaya hazırlanan iki komşuyu, arabulucu bir saat içerisinde uzlaştırmış ve Urla'daki dosya Türkiye'nin ilk arabuluculuk örneği olarak kayıtlara girmiştir (Pürselim, 2014: 4). Bu örnek ilk uyuşmazlık ile topluma, çatışmaların karşılıklı konuşarak ve anlaşarak, basit ve ekonomik yöntemlerle kolaylıkla çözülebileceğini göstermek açısından önemli bir başlangıç olduğu ifade edilebilir.

1.4.1. Arabuluculuk Kanun ve Kapsamı

Hukuk Uyuşmazlıklarda Arabuluculuk Kanunu'nda maddi hukuktaki sürelerle, arabulucunun bağımsızlığı ve tarafsızlığına, arabuluculuk eğitimi verecek kuruluşların koşullarına, gizliliğe, arabuluculuk mesleğine ilişkin düzenlemelere ve arabuluculuk faaliyeti sonunda uzlaşma sağlanması halinde bu belgenin icra kabiliyetine ilişkin hususlara

yer verilmiştir. Kanun dokuz bölüm, otuz sekiz madde ve iki geçici maddeden oluşmaktadır (Tıktık, 2013: 31).

Kanunun I. Bölümü'nde arabuluculuk faaliyetine ilişkin tanım ve kapsamlar belirtilmiştir. II. Bölümde, arabuluculuğun temel ilkeleri olan iradi olma ve eşitlik, gizlilik, beyan ve belgelerin kullanılması ile ilgili esaslar düzenlenmiştir. III. Bölümde, arabulucuların hak ve yükümlülükleri, IV. Bölümde, arabuluculuk faaliyeti, V. Bölümde, arabulucuların sicile kaydı ve sicilden silinmesi, VI. Bölümde, arabuluculuk eğitimi ve eğitim kuruluşları, VII. Bölümde, kuruluş ve görevler, VIII. Bölümde, ceza hükümleri ve IX. Bölümde ise son ve geçici hükümler yer almaktadır.¹³

1.4.2. Arabuluculuğu Uygulama Esasları

Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu madde 1'de arabuluculuğun uygulama usul ve esasları belirtilmiştir. 6325 sayılı Arabuluculuk Kanunu'nun 1/II maddesine göre, yabancılık unsuru taşıyanlar dahil olmak üzere, tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri iş veya işlemlerden doğan özel hukuk uyuşmazlıklarının çözümlenmesinde arabuluculuk kurumuna gidilebilecektir. Aile içi şiddet iddiasını içeren uyuşmazlıklar arabuluculuk kapsamına girmemektedir (Pürselim, 2014: 8).

Kanunun 2.maddesi uyarınca, arabuluculuk yönteminin uygulanabileceği alanlar; işçi-işveren uyuşmazlıkları, telif haklarından kaynaklanan tazminat ve alacak, maddi-manevi tazminat, aile hukuku, ortaklığın feshi, nafaka, miras taksimi, hisse devri, tapu iptali ve tescili olarak sıralanabilir. Arabuluculuğu uygulama noktasında temel şart, tarafların serbestçe üzerinde tasarruf edecek konulardan oluşmaktadır. Arabuluculuk uygulamasında en çok tercih edilen yukarıda belirtilen konuların olmasının en büyük nedeni, tarafların bu konular üzerinde karşılıklı müzakere ederek, ortak bir anlayışta rahatlıkla buluşabilmelerinden kaynaklanmaktadır.

Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanun Yönetmeliği'nin ikinci bölümü madde 5'te arabuluculuğun önemli ilkelerinden olan iradi olma ve eşitlik üzerine esaslar belirtilmiştir.

¹³ Bkz. EK-1. "Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu".

Madde 5'te taraflar, arabulucuya başvurmak, süreci devam ettirmek, sonuçlandırmak veya bu süreçten vazgeçmek konusunda tamamen serbest olup, öncelikle uyuşmazlığı arabuluculuk yoluyla sonuçlandırma konusunda anlaşabilecekleri ifade edilmiştir. Yönetmelikte belirtilen esaslardan anlaşılacağı gibi arabuluculuk yöntemi ile ilgili yapılacak tüm faaliyetler kişiler isteklerine bağlı olarak şekillenmektedir. Kanunda tamamen tarafların iradesinin ön planda tutularak, arabuluculuk faaliyetinin en önemli ilkelerinden biri olan iradilik ilkesinin benimsendiği sonucuna ulaşılabilir.

HUAK'da gizlilik ve beyan ve belgelerin kullanılmaması ilkeleri ile ilgili de düzenlemeler yapılmıştır. Bunlardan ilki, bu yönde taraf iradesinin mevcudiyetidir. Yani gizlilik kural olmakla birlikte, bunun aksi kararlaştırılabilecektir. Kanun'un 4.maddesinin lafzı "aksi kararlaştırılmadıkça" şeklinde olduğuna göre, aksi kararlaştırma imkânı her zaman bulunmaktadır. Taraflar arzu ettikleri takdirde gizli yerine aleni bir arabuluculuk süreci izleyebilecekleri gibi, gizlilik yükümlülüğünü ortadan kaldıracabileceklerdir (Kekeç, 2014: 86).

Arabuluculuğun bütünlüklü bir şekilde sürdürülebilmesi, tarafların gerek arabulucuya gerek birbirlerine olan güven artması açısından gizlilik ilkesi tüm yönleriyle uygulanmalıdır. Ancak tarafların istekleri doğrultusunda gizliliğin kaldırılması da mümkündür.

Arabulucular, aşağıda sayılan suçların aile içi şiddete taraf olabilecek kişiler arasında işlenmesi halinde, bu suçlar uzlaşma hükümlerine tabi olsalar bile arabuluculuk yapmaktan kaçınmakla yükümlüdürler; (Demir: 2014).

- "Aile içi şiddet fiillerinden aynı zamanda suç teşkil edenler;
- Kasten ve taksirle öldürme (TCK m. 82, 85),
- Kan gütme veya töre sebebiyle kasten öldürme (TCK m. 82),
- Kasten ve taksirle yaralama (TCK m. 86, 89),
- Eziyet (TCK m. 96),
- Çocuk düşürme (TCK m. 99),
- Cinsel taciz (TCK m. 105),
- Konut dokunulmazlığının ihlali (TCK m. 116),
- İş ve çalışma hürriyetinin ihlali (TCK m. 117-119),

- Kişilerin huzur ve sükûnunu bozma (TCK m. 123),
- Fuhşa teşvik (TCK m. 227),
- Birden çok evlilik, hileli evlenme (TCK m. 230),
- Kötü muamele (TCK m. 232),
- Aile hukukundan kaynaklanan yükümlülüklerin ihlali (TCK m. 233),
- Çocuğun kaçırılması, alıkonulması (TCK m. 234)”.

Yukarıda sıralanan maddelerden hiçbirinin arabuluculuk uygulamasına elverişli olmadığı görülmektedir. Şiddet, kasten ve taksirle adam öldürme, eziyet, cinsel taciz, çocuk düşürme, kötü muamele, çocuk kaçırma gibi suçlar Türk Ceza Kanunu’na göre sınırları belirlenmiş ve yargılama süreci herhangi bir anlaşma ortamı sağlanarak çözülecek uyuşmazlıklar değildir. Arabuluculuk faaliyeti tarafların kendilerini güvende hissedeceği, herkesin eşit şartlar altında olduğu gönüllülük esasına göre yürütülen bir uygulamadır. Dolayısıyla bu tür suçlar arabuluculuğun dostane yollarla anlaşmaya olanak sağlayan ruhuna uygun düşmemektedir.

1.4.3. Arabuluculuğa Başvuru Usulleri

Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu madde 13’te arabuluculuğa başvurma usulü belirtilmiştir. Çatışmalı taraflar dava açılmadan önce yada dava esnasında arabulucuya başvurma hakkına sahiptirler. Hâkimler de tarafları arabulucuya yönlendirilip, bu konuda bilgilendirebilir. Arabuluculuğa başvuru yapabilmenin ön şartı her iki tarafın ikna olmasıdır. Taraflardan biri otuz gün içinde başvuru teklifine yanıt vermez ise teklif kabul edilmemiş sayılmaktadır. Ancak otuz gün geçtikten sonra da taraflar aralarında anlaşarak arabuluculuğa başvurabilirler.

Arabuluculuk Kanunu madde 16’ya göre, Arabuluculuk süreci tarafların dava açılmadan önce arabulucuya başvurmaları halinde ve arabulucu tarafından toplantıya davet edilip, sürecin devam ettirilmesi amacıyla arabulucu ile aralarında anlaşma sağlandığı andan itibaren başlar. Dava açılmasından sonra arabulucuya başvurulması halinde ise, mahkemenin davetinin kabul edilip, aralarında anlaşmalarını duruşma dışında yazılı olarak beyan ettikten sonra başladığı belirtilmektedir. Ayrıca Kanunda süreç işlerken herhangi bir tarih aralığını zorunlu tutulmamaktadır. Özetle, arabuluculuk süreci esnek ve taraflar karar verdiği andan itibaren işlerlik kazanmaktadır.

Arabuluculuk faaliyeti sonunda taraflar anlaşmaya vardıldıktan sonra bu durumu hukuki olarak kanıtlamak amacıyla belgeleyebilirler. HUAKY 22. Madde'nin 1. fıkrasında arabuluculuk faaliyeti sonunda taraflar arasında anlaşmanın kapsamının belirlenebileceği ve anlaşma belgesi düzenlemesi halinde, belgenin taraflarca ve arabulucu tarafından imzalanması gerektiği ifade edilmiştir.

22.Madde'nin ikinci fıkrasında ise tarafların süreç sonunda yetkili mahkemeye başvurarak icra edilebilirlik şerhi alma hakkına sahip oldukları belirtilmiştir. Eğer taraflar dava açılmadan önce arabuluculuğa başvurmuşlar ise uyuşmazlık konusu hakkındaki görev ve yetki kurallarına göre belirlenen mahkemeden icra edilebilirlik şerhi isteyebilirler. Mahkeme uygun gördüğü takdirde, anlaşma, ilam niteliğinde belge olarak kabul edilmektedir.

HUAK'ın icra edilebilirlik şerhine ilişkin düzenlemesi ile anlaşmanın konusu ve içerdiği hükümlerin denetlenmesi sağlanmıştır. Bu vasıtaıyla konu ve içerdiği hükümler bakımından icra edilemeyecek anlaşmaların ilam niteliği kazanması nedeniyle uygulamada yaşanabilecek sorunları ortadan kaldırmak amaçlanmıştır (Demir, 2014: 59).

1.4.4. Arabulucunun Seçilmesi ve Nitelikleri

Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nda, Türk hukuku açısından kimlerin arabulucu olarak görev yapabileceği ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Öncelikle olarak kanunun tanımlar başlıklı 2.maddesinde arabulucu, “arabuluculuk faaliyetini yürüten ve bakanlıkça düzenlenen arabulucular siciline kaydedilmiş gerçek kişi” olarak ifade edilmiştir. Görüldüğü üzere, bu işi icra edebilmenin ön koşulu arabulucular siciline kayıtlı olmaktır (Kekeç, 2014: 112).

HUAK'ın 20.maddesinde belirtilen esaslara göre, Türkiye'de arabulucular siciline kayıt olabilmek için Türk vatandaşı olmak, mesleğinde en az beş yıllık kıdeme sahip hukuk fakültesi mezunu olmak, tam ehliyetli olmak, kasten işlenmiş bir suçtan mahkûm olmamak, arabuluculuk eğitimini tamamlamak ve Adalet Bakanlığı tarafından yapılan yazılı ve uygulamalı sınavından başarılı olmak gerekmektedir.

Türk Arabuluculuk Sistemi ve Arabulucuları İçin Model Etik ve Uygulama Kuralları kapsamında, arabuluculuk sürecinin niteliği, görevin özenle ifası ve taraflarla iletişim kurma ile ilgili uyulması gereken kurallar oluşturulmuştur. Bu kurallara göre, arabulucuların süreci etkili bir şekilde yürütmeleri için kendilerini plan ve program olarak hazırlamak durumundadırlar. Arabulucu, faaliyetin başından sonuna kadar taraflar arasında ilişkiyi sıkı tutup, müzakereler için ortam oluşturmalı ve duygu ve düşüncelerin açıklanmasını kolaylaştırmalıdır. Müzakereler sırasında arabulucu aktif bir dinleyici olmalı ve nicelik tahlili yaparak, uyuşmazlık çözüm sürecinde kontrolü sağlamalıdır.

Tarafların arabuluculuk uygulamasından memnun kalmamaları ya da herhangi bir çözüme ulaşamamaları durumunda diğer alternatif çözüm yollarına başvurmalarını tavsiye edebilir. Ancak arabuluculuk müzakereleri esnasında diğer ADR yöntemleri deneme ve uygulama hakkına sahip değildir. Arabulucu, arabuluculuk kurumunun taraflar tarafından kötü amaçlı kullanılması durumunda süreçten çekilmelidir ve uygulamaya başladığı andan itibaren ve sürecin sonunda elde ettiği verileri belgelemekle yükümlüdür.

Arabulucular, arabuluculuk uygulaması başladığı andan itibaren unvanını söylemekle yükümlüdürler. Kanunun Üçüncü Bölümü madde 6'da arabulucunun unvanını ve unvanının sağladığı yetkileri kullanma konusunda serbest oldukları belirtilmiştir. Yine Kanunun üçüncü bölümünde arabulucuların taraflarla görüşme ve iletişim kurması, görevini özenle ve tarafsız biçimde yerine getirmesi, reklam yapmalarının yasaklanması, tarafları aydınlatması ve aidat ödemeleri ile ilgili sahip oldukları hak ve yükümlülükler düzenlenmiştir.

HUAK'a göre, arabulucunun görevini ifa ederken özenli ve tarafsız olması bir ön koşuldur. Müzakereler süresince arabulucunun tarafsızlığını zedeleyecek önemli bir durum olması halinde tarafları bu konuda bilgilendirmek zorundadır. Ancak taraflar aralarında anlaşıp istedikleri takdirde arabulucu görevini sürdürebilir. Diğer taraftan arabulucu, çatışmalı taraflar arasında eşitlik sağlamak da zorundadır. Her iki tarafa da belli davranış şekillerini sergileyerek aralarında eşitliği gözetmelidir.

Arabulucuların Kanunun 10. maddesi uyarınca arabuluculuk süreci içerisinde reklam olarak addedilecek herhangi bir hareket ve teşebbüste bulunmaları yasaklamıştır. Arabulucular, görevlerini yürüttükleri bürolarında, kullandıkları kartvizit veya diğer basılı kağıtlarda

sadece arabulucu, akademik unvan veya avukat sıfatlarını kullanabilirler. Burada amaç, arabulucuların arabuluculuk görevleri dışında bir iş almalarının önüne geçmektir.

Arabulucular, kanunda belirlenen esaslar ışığında, yapmış olduğu faaliyet karşılığı ücret ve masrafları isteme hakkına sahiptir. Ayrıca, ücret ve masraflar için avans da talep edebilir. Aksi kararlaştırılmadıkça arabulucunun ücreti, faaliyetin sona erdiği tarihte yürürlükte bulunan Arabulucu Asgari Ücret Tarifesine göre belirlenir ve arabulucu ücreti ile masraf taraflarca eşit olarak karşılanır. Yıllık Arabuluculuk Asgari Ücret Tarifesini hazırlamak, Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü bünyesinde oluşturulan Arabuluculuk Daire Başkanlığının görevleri arasındadır (HUAK m. 30, 1/1). Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanununda, arabulucunun ücret iteme hakkı açıkça belirtilmiş (HUAK m. 7, 1) ve arabulucunun ücretinin, hazırlanacak Asgari Ücret Tarifesine göre belirleneceği, ancak bunun aksinin de kararlaştırılabileceği açıkça ifade edilmiştir (HUAK m. 7, 2) (Özbek, 2014: 1119).

Arabuluculuk Kanununun 12.maddesi ve yönetmeliğin 16.maddesinde arabulucuların sicile kayıt yaptırdıklarında Maliye Bakanlığı tarafından belirlenen yıllık sicil ücret tarifesine göre giriş aidatı ve kayıt yaptırdıktan sonra her yıl için ödeme yapmalarına ilişkin düzenleme yapılmıştır. Arabulucular aidatlarını Maliye'ye peşin olarak ödemektedirler ve elde edilen gelir ile genel bütçeye katkı sağlanmaktadır.

Herhangi bir anlaşmazlık için en uygun arabuluculuk yönteminin hangisi olduğunu bilmek önemlidir. Problemin dışında bulunan arabuluculuk hizmet sağlayıcıları ile ilgilenmek ek olarak bir problem doğurur. Sağlanan arabuluculuk yöntemi arabuluculuğun türüne ve problem uygun olmalıdır. Ancak, bunun bir arabulucu becerisi olduğunu ve anlaşmazlıklara her türlü adapte olduklarını hayal etmek hata yapılabilmesine neden olabilmektedir. Bir çok yetenekli ticari arabulucu , aynı şekilde bir toplumsal anlaşmazlıkta bir hata yapabilir. Dolayısıyla uygun yöntemin seçilmesi büyük önem taşır (Spurin, 2002: 10).

Arabulucu uyuşmazlık çözüm sürecindeki rolünü ifa ederken genel olarak uyuşmazlığın türü, tarafların durumu gibi somut olaya ilişkin hususları değerlendirerek kolaylaştırıcı (facilitative/interest – based approach) ya da değerlendirci yaklaşımı (evaluative/right-based approach) benimser. Kolaylaştırıcı yaklaşımda arabulucu uyuşmazlıkla ilgili şahsi

düşüncelerini ya da tekliflerini taraflarla paylaşmaksızın aralarındaki iletişimi artırmaya ve canlı tutmaya çalışmakta, kendi çözümlerini üretmelerine yardımcı olmaktadır. Bunun aksine değerlendirici yaklaşımda arabulucu, tarafların hakları bağlamında somut olaya ilişkin bir değerlendirme yaparak, taraflardan her birinin iddiasının zayıf ve güçlü yönlerini belirlemekte ve kendi yaklaşımını oluşturmaktadır. Burada amaç tarafları etkileyerek, tutumlarını ılımlı hale getirmek, bu vesileyle de uyuşmazlığın çözümlenmesini sağlamaktır (Polat, 2012: 45-4).

Türk hukuk sistemine bakıldığında ise 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nun 2.maddesinin (b) bendi ve Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu Yönetmeliği'nin md.4/b. (b) ve özellikle md.19 hükmünün 5.fikrasında yer alan düzenlemelerde, kabul edilen arabuluculuk modelinin *kolaylaştırıcı arabuluculuk* olduğu görülmektedir (Özmumcu, 2013: 1389).

Arabuluculuk Kanunu 2.maddesi ve Yönetmeliği'nin 4.maddesi değerlendirildiğinde, arabulucu, tarafların birbirlerini anlamaları ve ihtilaf konusuna kendilerinin çözüm üretmesini sağlayan ve bunları yaparken sistematik teknikler uygulayarak taraflar arasındaki iletişimi kolaylaştıran uzman bir üçüncü kişi olarak karşımıza çıkmaktadır. Yönetmelik m.19 hükmünün 5.fikrasında arabulucunun süreç içerisinde ihtilaf taraflara herhangi bir hukuki tavsiye ve çözüm önerisinde bulunamayacağı açıkça belirtilmiştir. Kısaca, Türk hukukunda arabuluculuk faaliyeti yürütülürken tercih edilen arabuluculuk yöntemi kolaylaştırıcı arabuluculuk modeli olduğu söylenebilir.

BÖLÜM II

ARABULUCULUK EĞİTİMİ VE İLETİŞİM

2.1. Uluslararası Örnekler

Arabuluculuk eğitimlerinin uluslararası örnekleri incelendiğinde her ülkenin kendine özgü birçok farklı ölçütün olduğu görülmektedir. Bazı ülkelerde arabuluculuk yapabilmek için hukuk eğitimi şart koşularken bazılarında ise arabuluculuk eğitimi veren kurslardan sertifika almak yeterli olmaktadır. Ayrıca herhangi bir diploma veya sertifika almadan arabuluculuk sisteminin gelişmesine katkı sağlayan kişilerde bulunmaktadır.

Dünyada birçok ülkede örneğin; Avusturya, Çek Cumhuriyeti, Fransa, Yunanistan, İtalya, Portekiz, Romanya, Bulgaristan, Slovak Cumhuriyeti ve İspanya’da kişilerin arabuluculuk yapabilmeleri için eğitim sertifikası kriteri aranmaktadır. Ancak Finlandiya, Lüksemburg, Malta, Polonya, Hollanda, İsveç ve Slovenya gibi ülkelerde ise sertifika şartı yoktur. Arabuluculuk eğitim süreci ve içeriği de ülkeler arasında farklılık göstermektedir. Avusturya’da arabuluculuk eğitimlerinde 200 saat teknik eğitim ve ek pratik uygulamaları gerektirmektedir. Bu kursları avukatlar, noterler, finansal emanetçiler gibi profesyoneller almaktadır. Belçika’da temel arabuluculuk eğitimi 60 saattir. Uzmanlık eğitimi de en az 30 saat olarak belirlenmiştir. Bulgaristan’da ise temel teknik eğitim 60 saat, uygulamalı eğitimde 30 saat olarak hükme bağlanmıştır. Yunanistan’da arabuluculuk eğitimleri sırasıyla iki aşamada temel ve gelişmiş modül olarak verilmektedir. Temel eğitim 40, gelişmiş uzmanlık modülü 10 saattir. İtalya’da arabulucu adayları temel arabuluculuk eğitimini 50 saat zorunlu olarak almaktadırlar. Her iki senede bir ise 18 saat yenilime eğitimine katılmak durumundadırlar. Portekiz’de ki genel arabulucular ile özel arabulucuların aldıkları eğitimleri saatleri değişkenlik göstermektedir. Genel arabulucular 90 saatten 200 saate kadar varan bir eğitim sürecinden geçerler. Özel arabulucular ise en az 40 saat olmak üzere bir eğitime tabii tutulmaktadır. Romanya’da arabuluculara teorik ve uygulamalı eğitim 80 saat şart koşularken, Slovak Cumhuriyeti’nde 100 saat mesleki eğitim zorunludur (Billiet ve Nigmatullina, 2012: 72).

Çalışmada beş uluslararası arabuluculuk eğitim modeli ele alınmıştır. Bu ülkeler arabuluculuk eğitim programları ve eğitim etkinlikleri konusunda başarılı olmaları nedeniyle

tercih edilmiştir.

2.1.1. Amerika Modeli

Amerika’da arabuluculuğun onaylanmış uygulamaları 1990’ların ortalarından sonlarına doğru alternatif uyuşmazlık çözümü (ADR) hareketini başlatan bazı aynı eyaletlerde başlamıştır (California, Newyork, Florida). Bugün bu alan, geniş yelpazede bununla ilgili profesyonel özgeçmişlerden gelen ve sertifikasyon arayan yeni uzmanlarla hareketlenmektedir. Mahkeme sistemleri ile arabuluculukların sertifikalandırılmasını yöneten düzenlemeler, doğrudan hukuki yasalara bağlı olan bir grup veya organizasyon tarafından kontrol edilirler. Sertifikalandırma için gerekli olan arabuluculuk eğitim programlarını sıklıkla eyalet kanunları yönetir. Arabuluculuk eğitim programları genellikle arabuluculuk sağlaması için var olan uzmanları eğitmek üzerine yoğunlaşmış ve eyaletlere göre büyük çoğunlukla farklılık göstermektedir. Eğitim programlarının amacı, profesyonel arabuluculuk sağlaması için o uzmanı sertifikalandırmak veya kayda geçirmektir. Bazı eyaletlerde, sertifikalandırma veya arabuluculuğun kaydı mevcut değildir. Nitelikli arabulucularının listesini önerirler ve bu eyaletlerdeki eğitim programları bu listeye dahil olmak için bir ön koşul olarak tasarlanmıştır. Bu iki eğitim programlarının ve sertifikalandırmanın düzenlemeleri de her bir eyaletin mahkeme sistemlerinin farklılıklarına bağlı olarak eyalet standartlarınca değişmektedir (Hope, 2014: 15).

2.1.2. İngiltere Modeli

İngiltere’de arabulucu olabilmek için arabuluculuk eğitimi almak şart koşulmuştur ve eğitim aldıktan sonra staj yapma zorunluğu vardır. Ülkede arabuluculuk eğitimi veren çeşitli kurum ve kuruluşlar vardır. Bunlar; Etkili Çözüm Merkezi (THE CEDR), ADR Grubu (The ADR Group), ve The Academy of Expert, UK Mediation ve Ruhsatlı Hakem Enstitüleri’dir (CIARB). ADR Grubu’nda arabulucular için birtakım eğitim kursları yürütülmektedir. Ancak ADR grubuna üye olmak gerekmektedir. Kar amacı gütmeyen bir kuruluş olan CEDR, 42 saatlik bir eğitim programı gerçekleştirmektedir. Eğitimler, *Law Society England and Galler* ve *Baro Council* tarafından onaylanmasının yanı sıra ‘*Civil Mediation Council*’ tarafından da tanınmaktadır. The Academy of Expert (1987) açıldıktan on yıl sonra Arabuluculuk ve ADR Fakültesi kurulmuştur. Akademide kursiyerler altı gün eğitim

aldıktan sonra takip eden iki günde de değerlendirme periyodlarına katılmaktadırlar. UK Mediation’da ise (sivil ve ticari arabulucular) arabulucu adayları 40 saatlik bir eğitim almaktadırlar. Eğitimler, *Civil Mediation Council ve Open College Network* tarafından akredite edilmekte ve *Law Society England and Galler ve Baro Council* tarafından onaylanmaktadır (Hopt ve Steffek, 2012: 422-424).

2.1.3. Japonya Modeli

Japonya’da arabuluculuk eğitimi konusunda eğitim programlarının içeriklerinin Adalet Bakanlığı tarafından onaylanması gerekmektedir. Eğer bir arabuluculuk grubu oluşturulmak isteniyorsa, öncelikle eğitim ile ilgili kurallara riayet edilmesi gerekmektedir. Yeni sistemde bu arabulucu gruplarının bir eğitim programından geçmesi gerekmektedir. Arabuluculuk eğitiminin içeriğinde ise arabuluculuk adaylarına bu eğitimden önce arabuluculuk ile ilgili bilgi verilmekte sonra arabuluculuk dava örnekleri gösterilmektedir. Adaylar üç ay sonra arabulucu olarak aile hukuku davalarına bakabilmektedirler (Özmumcu, 2013: 329-330).

2.1.4. Almanya Modeli

Almanya’da arabuluculuk eğitimleri mahkemelerde verilmektedir. Hâkim olabilmek için gerekli yeteneklere sahip olanlar arabuluculuk yapmaya hak kazanmaktadırlar. Alman Arabuluculuk Kanunu’nda¹⁴ yalnız hukuk eğitimi almış kişilerin arabulucu olabileceğine ilişkin bir düzenleme öngörülmemiştir. Buna karşılık, arabuluculuğun temel ilkeleri, iletişim teknikleri, uyuşmazlık teknikleri, hukukun arabuluculuktaki yeri gibi alanlarda eğitim alınması ve aynı zamanda bu alanlarda uygulamalı çalışmaların yapılması zorunluluğu öngörülmüştür. Bu eğitim sonucunda başarılı olan arabulucu adayları sertifika almaya hak kazanmaktadırlar (Tuğsavul, 2012: 160-161).

2.1.5. Avusturya Modeli

Avusturya’da uzlaşmacıların akreditasyon ve eğitim düzenlenmesi, bu alandaki içerik ve kapsamı belirleyen medeni kanunun arabuluculuk eğitimiyle yürütülmektedir. Genelde

¹⁴ ‘Alman Arabuluculuk Kanunu’ Tam metni için bkz. “<http://www.mediatorenliste.justiz.gv.at/mediatoren/mediatorenliste.nsf/docs/home>”. (01.08.2016).

eğitim seansları, pratik uygulamalara ek olarak minimum 200 saatlik teorik eğitimden oluşur. Esas arabulucu sağlayıcı bir çatı organizasyonu olan “Arabuluculuk Platformu” (Plattform fur Mediation) tarafından düzenlenirdi ve sektör bazlı olma eğilimdeydi; örneğin biri yasal işleri diğeri noteri ve vergi muhasebelerini kapsamaktaydı. Yeni dönemde; kanunla Adalet Bakanlığı tarafından sağlanan özel haklar ve zorunluluklarla bir danışma kurulu olan ‘ZivMediatG’ kurulmuştur. Çok benzer durum Almanya’da da bulunmaktadır. Hollanda’da ise Adalet Bakanlığı ile güçlü bağları olan ‘Nederlands Mediation Instituut’ (‘NMI’) olarak adlandırılan tek bir çatı organizasyon mevcuttur. Arabulucuları kendisi eğitmez ancak belirli kurumları bunun için akredite eder (South, 2009:5).

Pınar Akan, “Arabuluculuk ve Deniz Hukuku’na İlişkin İhtilaflarda Uygulanması” (2013) adlı çalışmasında Romanya, Slovakya, Estonya, İspanya, İsveç, Finlandiya gibi ülkelerin arabulucu adaylarının arabulucu olabilmeleri için taşımaları gereken genel şartları şu şekilde ele almıştır:

“Romanya’da arabulucu olabilme şartlarının başında mesleğin itibarını ve tarafları korumak adına akli dengenin yerinde ve suç işlememiş olma şartları aranmaktadır. Arabuluculuğun temelini etik kurallar, arabulucudan beklenenin de sorunların çözümünde ahlaki bir yaklaşım sergilemesi olduğundan Arabuluculuk Konseyi, arabulucu olmak isteyen kişiden, emniyetten alınan sabıka kaydı ile aile doktorundan alınan akli meliklerin yerinde olduğuna dair yazı talep etmektedir. Yaklaşık beş yüz elli kayıtlı arabulucunun bulunduğu Slovakya’da arabulucunun arabuluculuk siciline kayıtlı olması için gerekli niteliklerin arasında hukukçu olma şartı aranmamaktadır. Slovakya’da sabıka kaydı olmaması, fakülte mezunu olması ve arabuluculuk hazırlık kursuna devam ederek, eğitim sonunda yapılacak olan sınavdan başarılı olma şartları aranmaktadır. Estonya’da da aynı şekilde arabulucunun hukuk fakültesi mezunu olmasına gerek yoktur. İspanya’da da arabulucu olmak için gerekli şartlar oldukça farklı düzenlemiştir. Bu hususta genel şartlar ile eğitim şartı vardır. Arabulucu olmak için aranacak genel şartlar, vatandaşların yasal haklarının gözetimi için seçilmiş olmak, arabulucu olarak hareket edebilmek için gerekli olan eğitimi görmüş olmak, verilen hizmetin sonucunda doğabilecek herhangi bir sorumluluğa karşı meslek sigortası yaptırmak ve lisans diploması ya da eşdeğer mesleki eğitim belgesine sahip olmaktır. İsveç

Arabuluculuk Kanunu ise arabuluculuk sürecinin kalifiye bir şekilde yürütülmesini garanti altına alacak düzenlemeler getirmemiştir. Arabuluculara lisans vermek için gerekli resmi düzenlemeler de yapılmamıştır. Finlandiya’da ise arabulucu olarak hareket eden hâkimlerin Adalet Bakanlığı; arabulucu olarak hareket eden baro mensuplarının ise Baro tarafından verilen eğitimi tamamlamış olmaları; arabuluculuğun avukat ve hâkim rolünden farklı olması nedeniyle eğitim uygulama kısmının önemli olduğunun da altının çizilmesi nedeniyle arabulucu olmak için hukukçu olma şartının arandığı sonucunu çıkarmaktayız “ (2013: 74-75).

Uluslararası arabuluculuk eğitim modülleri incelendiğinde, her ülkenin kendi hukuk sistemi içinde eğitimleri gerçekleştirdiği görülmektedir. Avrupa Birliği üye devletleri, birliğin oluşturmuş olduğu arabuluculuk direktifleri dışına çıkmadan eğitim programlarını sürdürmek durumundadır. Asya ülkelerinde ise batı ülkelerinde ve Amerika’da ki gibi sistemli ve kapsamlı bir eğitim modülü uygulanmamaktadır.

2.2. Türkiye’de Arabuluculuk Eğitimi

Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu 22/27. maddelerinde, arabuluculuk eğitimi verecek kuruluşların denetlenmesi ile eğitimin süresi, içeriği ve standartları, yapılacak olan yazılı ve uygulamalı sınavın ilke ve kurallarının belirlenmesi, arabulucular sicilinin düzenlenmesi ve arabulucularda aranacak koşullar, arabulucuların denetlenmesi ve izlenmesi ile Kanunun uygulanmasını gösteren diğer hususların, Adalet Bakanlığı’nca çıkarılacak yönetmeliklerle düzenleneceğini hükme bağlamıştır (Tıktık, 2013: 31).

Türkiye’de arabuluculuk eğitimi hukuk fakültesinden mezun olduktan sonra beş yıllık mesleki tecrübe kazanmış kişiler tarafından alınmaktadır. Arabuluculuk eğitiminde amaç arabulucuların görevlerini ifa ederken sistematik bir şekilde süreci yönetmelerini için gerekli bilgi ve becerileri kazanmalarını sağlamaktır. HUAK madde 22’de arabuluculuk eğitimi, “Hukuk fakültesinin tamamlanmasından sonra alınan, arabuluculuk faaliyetinin yürütülmesiyle ilgili temel bilgileri, iletişim teknikleri, müzakere ve uyuşmazlık çözüm yöntemleri ve davranış psikolojisi ile yönetmelikte gösterilecek olan diğer teorik ve pratik bilgileri içeren eğitimi ifade eder”, şeklinde tanımlanmaktadır.

Arabuluculuk eğitimlerinde arabuluculara asgari otuz altı saati teorik ve on iki saati uygulamalı olmak üzere toplam kırk sekiz saatten oluşan bir eğitim verilmektedir. Teorik eğitimin altı saati, arabuluculuk için gerekli olan temel hukuk bilgisinden oluşmaktadır. Temel hukuk bilgisi eğitimi, alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri, arabuluculuk ile ilgili yasal düzenlemeler, arabuluculuğun uygulama alanları, yargılama aşamasında arabuluculuğa başvurulması hâlinde dikkat edilmesi gereken durumlar, arabuluculuk süreci ve sonuçları, arabuluculuk belgesinin hukuki niteliği gibi konuları içermektedir.

Teorik eğitiminin otuz saati ise, psikoloji, gelişim psikolojisi, kişilik, sosyal psikoloji, davranış bozuklukları, iletişim becerileri ve beden dili, müzakere ve sorun çözme becerileri, öfke kontrolü, uyuşmazlık analizi, arabuluculuk sürecinde etik kurallar, toplantı yönetimi konularını kapsamaktadır. Uygulama eğitiminde arabulucu adaylarına örnek olay incelemelerine dayalı bireysel ve grup uygulamaları yapılmaktadır.

Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanun Yönetmeliği'nin 26.maddesi 4. fıkrasında uygulama eğitimlerinin amacı belirtilmiştir. Bu kapsamda; eğitim alanlardan örnek bir uyuşmazlık senaryosu ortaya koymaları ve arabuluculuk yöntemini kullanarak uyuşmazlığı çözüme kavuşturmaları, akabinde eğitmenlerle birlikte grup değerlendirmeleri yapmaları beklenmektedir. Asgari kırk sekiz saatlik arabuluculuk eğitimi tamamlayan arabulucular yılda en az bir defa yenileme katılmak zorundadırlar. Yenileme eğitimleri sekiz saatten oluşmaktadır ve eğitimlere arabuluculuk sertifika programını başarıyla tamamlamış, sicile kayıtlı arabulucular katılabilmektedir.

Arabulucu adayları eğitimleri tamamladıktan sonra sicile kayıt yaptırabilmeleri için Adalet Bakanlığı Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü tarafından sınava tabi tutulmaktadır. Sınavlar, yazılı ve uygulama sınavı olmak üzere iki aşamadan oluşmaktadır. Yazılı sınavlar yılda iki kez, uygulamalı sınav ise yazılı sınavın sonucuna göre yapılmaktadır. Sınavın yapılacağı tarih ve yer Arabuluculuk Daire Başkanlığı tarafından belirlendikten sonra elektronik ortamda duyurulmaktadır.

Yazılı ve uygulamalı sınavın konuları ise temel hukuk bilgisi, müzakere, iletişim, davranış bilimleri ve toplantı yönetimi başlıklarını kapsamakta ve yazılı sınav, klasik veya test usulü şeklinde yapılır. Uygulamalı sınavı ise sınav kurulu karşısında, hazırlatılan senaryolar ile

arabulucu adaylarının uyuşmazlıkları nasıl çözüme kavuşturdukları adım adım izlenerek yapılmaktadır.

Arabulucu adayları, HUAKY madde 41’de belirlenen esaslara göre yazılı sınav ve uygulamalı sınavından başarılı olabilmeleri için yüz puan üzerinden yetmiş beş almak zorundadırlar. Sınav sonuçları, sınav kurulunun Arabuluculuk Daire Başkanlığı’na sonuçları ulaştırmasından sonra bir ay içinde açıklanmaktadır. Adayların sınav esnasında kopya çektiklerine dair herhangi bir tespitte bulunulduğunda sınavları geçersiz sayılmaktadır.

2.2.1. Arabuluculuk Sınavlarına İlişkin İstatiki Veriler

Arabuluculuk Daire Başkanlığı, 2013 yılı arabuluculuk yazılı ve uygulama sınavlarına ilişkin¹⁵ istatistiksel veri analizi çalışması yapmıştır. Çalışmada arabulucu adayları cinsiyet, meslek grupları, yaş grupları ve illere göre ayrılmıştır. 2013 Adalet Bakanlığı Arabuluculuk Yazılı Sınav-1 sınavına girmeye hak kazanan adayların sayısı 1638’dir. Cinsiyet dağılımına göre sınava başvuran adayların %51’i erkek, %49’u ise kadındır. Meslek gruplarına göre dağılımlarına bakıldığında ise 1638 arabulucu adayından 1560’ı avukatlardan oluşmaktadır. % 95 gibi bir oranla avukatların büyük bir katılım gösterdiği söylenebilir.

Yaş gruplarına göre istatistiksel veriler incelendiğinde başvuran adayların %29’unda 31-35 yaş aralığında, %22’sinin 36-40 yaş aralığında, %16’sının 41-45 yaş aralığında, %13’ünün 45-50 yaş aralığında, % 8’nin ise 25-30 yaş aralığında olduğu görülmektedir. 2013 Arabuluculuk Yazılı Sınav-1’e toplam 52 ilden başvuru yapılmıştır. Sınava başvuru yapan arabulucu adaylarının oranları değerlendirdiğinde %22’sinin İstanbul, %16’sının Ankara’dan ve %11’inin İzmir’den katıldığı ortaya çıkmaktadır.

2013 Adalet Bakanlığı Arabuluculuk Uygulamalı Sınav-1’e¹⁶ ait istatistiksel verilere göre uygulamalı sınavda başarılı olan adayların %50’si erkek, %50’si kadındır. Toplam 1457 arabulucu aday uygulama sınavında başarılı olmuştur. Bu adayların içinde avukat olanların

¹⁵ Detaylı bilgi için bkz.

“http://www.adb.adalet.gov.tr/Sayfalar/istatistikler/2013_yazilisinavi_1_girmeye_hak_kazan/index.html”. (10.08.2016).

¹⁶ Detaylı bilgi için bkz.

“http://www.adb.adalet.gov.tr/Sayfalar/istatistikler/2013uygulamali_sinav_1/index.html”. (10.08.2016).

ise %95'i sınavda yetmiş beş puan ve üzeri not almış olup, arabulucu olmaya hak kazanmışlardır. Uygulama sınavında başarılı olan adayların %27'sinin 31-35 yaş arası %23'ünün 36-40 yaş arası %17'sinin 41-45 yaş arası ve %16'sının 46-50 yaş arası olduğu veri analizine göre tespit edilmiştir. Uygulamalı sınava Türkiye'de toplam 51 ilden arabulucu adayı katılmış olup, katılımcılar içerisinde başarılı olanlarının yoğunluk olarak dağılımına bakıldığında %23'ünün İstanbul, %16'sının Ankara ve %11'nin İzmir'den olduğu görülmektedir.

Arabuluculuk Daire Başkanlığı'nın paylaştığı bu veriler arabuluculuk sisteminin geliştirilmesi açısından önemli bilgi ve birikim kaynağı oluşturmaktadır. Özellikle eğitim kuruluşları tarafından verilen eğitimin niteliğini ölçmek açısından da çok önemli olduğu söylenebilir. Nitekim ülkemizde yeni bir uygulama olan arabuluculuk yöntemi sadece eğitim kurumlarının yaptığı çalışmalar ile geliştirilemez. Sistemik bir şekilde ilgili bütün kurum ve kuruluşların işbirliği içinde yapacakları çalışmalar ve destekler ile sürdürülebilir bir arabuluculuk sistemi ortaya çıkabilir ve nitelikli arabulucular ile de daha geniş kitlelere ulaşılabilir.

2.2.2. Yakın Tarihte Yapılan Çalışmalar

Türkiye Cumhuriyeti ve İsveç Uluslararası Kalkınma İşbirliği Ajansı ile tarafından finanse edilen ve Avrupa Adaletin Etkinliği Komisyonu'nun (CEPEJ)¹⁷ desteğiyle yürütülen "Türkiye'nin Özel Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Uygulamalarının Geliştirilmesi Projesi"¹⁸ (AGEP) ile ülkemizde arabuluculuk faaliyeti geliştirilmeye çalışılmaktadır. Proje, 1 Aralık 2014 tarihinde başlamış olup, Kasım 2016 tarihine kadar sürdürülmesi hedeflenmektedir.

Projenin amacı arabuluculuk yönteminin Türkiye'de sistematik ve etkili bir şekilde yürütülmesi ile özel hukuk uyuşmazlıklarını çözümü için gerekli ekonomik ihtiyacın ve

¹⁷ CEPEJ: Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin kararı ile 2002 yılında oluşturulmuştur. CEPEJ'in amacı üye devletlerde yargının etkinliğini ve işleyişini iyileştirmek ve Avrupa Konseyi tarafından bu amaçla hazırlanmış olan sistemlerin uygulamasını geliştirmektir. Bkz. "<http://www.cepej.adalet.gov.tr/cepej-hakkinda.php>". (12.07.2016).

¹⁸ AGEP: Detaylı bilgi için bkz. "<http://www.coe.int/tr/web/ankara/developing-mediation-practices-in-civil-disputes-in-turkey>". (17.07.2016).

sürenin azaltılması ile sağlıklı bir hukuki süreç oluşturularak, adalet etkinliğinin geliştirilmesidir. Proje sonunda beklenen hedefler şu şekilde sıralanabilir:¹⁹

1. Türkiye'deki hukuk uyuşmazlıklarında arabuluculuğun etkin şekilde uygulanmasına imkân tanıyacak şekilde yasal çerçevenin güçlendirilmesi,
2. Türkiye'de hukuk uyuşmazlıklarındaki arabuluculuk uygulamalarında kullanılmak üzere gerekli model, araç ve yapıların mevcut olması,
3. Arabuluculuk Dairesinin CEPEJ İlkelerine uygun açık, yeterli ve standartlaştırılmış eğitim programını kullanması; - Sürekli eğitimin oluşturulması; - Arabulucu olarak görevlendirilen hukukçu/avukatların bu görevi yerine getirmek için gerekli beceri ve yeterliği kazanması,
4. Hukuk uyuşmazlıklarında arabuluculuk ve arabuluculuğun kullanımı, faydaları ve hukuki etkilerinin genel olarak kamuoyu ve yargı, hukukçular ve adalet sisteminin kullanıcıları tarafından bilinmesini sağlamaktır.

Projenin 4 ana bileşeni bulunmaktadır. Bunlar; Mevzuat, Arabuluculuk Pilot Uygulamaları, Eğitim ve Farkındalık başlıklarından oluşmaktadır. Mevzuat bileşeni ile Proje desteğiyle hazırlanan arabuluculuk konusundaki mevzuat değişiklikleri ve taslak arabuluculuk mevzuatının Avrupa standartları ve CEPEJ ilkeleriyle daha iyi şekilde uyumlaştırılması

İstanbul, Kayseri ve Mersin) ve 32 pilot mahkemede arabuluculuk yöntemlerinin geliştirilmesi, arabuluculuğa yönlendirme sürecinde hukuka olan güvenin artırılması, arabuluculuk pilot uygulamalarındaki başarıyla ilgili bilgilerin Adalet Bakanlığı tarafından toplanması ve pilot uygulamaların çoğaltılması ve/veya değiştirilmesi planlanmaktadır.

Eğitim bileşeni ile ise CEPEJ ilkelerine uygun eğitim programının eğitim faaliyetlerinin sağlanması konusunda yetkili kurumlarda kullanılması, ülke genelinde arabuluculuk eğitiminin sürdürülmesini sağlayabilecek kapasitede nitelikli eğitici havuzunun oluşturulması, müfettişler tarafından etkili şekilde kullanılmak üzere, Eğitim Merkezleri için performans değerlendirme kriterine dayalı bir eğitim merkezleri değerlendirme sisteminin Müfettişler (Adalet uzmanları) için uygulamaya konması amaçlanmaktadır. Proje

¹⁹ Bkz. EK-3. "Türkiye'nin Özel Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Uygulamalarının Geliştirilmesi Projesi".

kapsamında eğitim bileşeni aşamasında şu faaliyetler uygulanmaktadır:²⁰

1. CEPEJ İlkeleri ışığında mevcut eğitim programı ve eğitim modüllerinin gözden geçirilmesi (2 Çalıştay),
2. Kılavuzlar ve el broşürlerinin CEPEJ İlkelerine göre yeniden tasarlanması, değerlendirilmesi ve standartlaştırılması,
3. Eğitim materyalleri ve modüllerinin geliştirilmesi ve ilgili paydaşlara dağıtılması (1 Çalıştay), Eğitici Eğitimi ve eğitici havuzunun oluşturulması (1Eğitici Eğitimi çalıştayı, 1 Bilgi Tazeleme Kursu),
4. Eğitim merkezleri için performans değerlendirme kriterinin geliştirilmesi.

Dördüncü bileşen farkındalığın artırılmasına yönelik yapılan faaliyetlerde avukatlar, genel kamuoyu, adalet sektörü ve adalet sisteminin kullanıcılarına ulaşmak hedeflenmektedir. Toplum nezdinde, reklam faaliyetleri ile arabuluculuk uygulamasının tanıtılması, gerekli kitapçık ve broşürlerin dağıtılarak bireylerin bilgilendirilmesi, hukukçular için gerekli toplantı ve konferanslar düzenleyerek farkındalık arttırılmaya çalışılmaktadır.

Arabuluculuk faaliyetinin ülkemizdeki mevcut durumu hakkında referans veri toplamak amacıyla AGEP kapsamında 1 Temmuz-Kasım 2015 tarihleri arasında “Arabuluculuk Temel Veri Çalışması” yapılmıştır. Çalışmada veriler yedi hedef grup (Ankara, Bursa, İzmir, İstanbul, Kayseri ve Mersin) üzerinde nicel (yüz-yüze, çevrimiçi ve telefon yardımıyla anketler) ve nitel (derinlemesine görüşmeler ve odak grup toplantıları) araştırmalar yapılarak toplanmıştır. Hedef grup; sicile kayıtlı arabulucular, hakimler, Arabuluculuk Dairesi Başkanlığı personeli, mesleki örgüt üyeleri, arabuluculuk uygulama merkezlerinde eğitim veren eğitmenler ve akademisyenler, mahkeme çalışanları, arabuluculuk sonucunda uzlaşan taraflar ve adliye kullanıcılarından oluşmaktadır.

Raporun ilk ve ikinci bölümlerinde temel veri toplama çalışmasının geri planı, amacı, tasarımı, kapsamı ile bu araştırmalarda kullanılan yöntemler, sınırlılıklar, uygulama sırasında karşılaşılan güçlükler ve sağlanan kolaylıklar ele alınmıştır. Raporun üçüncü bölümünde karma araştırma sonucunda elde edilen bulgulara yer verilerek, araştırma

²⁰ Bkz. “http://www.arbuluculuk.adalet.gov.tr/Sayfalar/proje_faaliyetleri/3_bilesen.html”. (15.05.2016).

sonucunda tüm hedef gruplardan elde edilen bulguları içermektedir ve bunlar sırasıyla; mevzuat, pilot arabuluculuk uygulamaları, eğitim ve farkındalık bölümlerinden oluşmaktadır. Üçüncü bölümde bu üç ana tema başlığında arabulucular ve mesleki örgütlenme, arabuluculuk ile ilgili yasal düzenlemelere bakış açıları, arabuluculuk eğitimleri, eğitim hizmetlerinin kapasiteleri, pilot arabuluculuk uygulamaları, temel arabuluculuk programlarının etkinliklerinin değerlendirilmesi, arabuluculuk hizmetlerinin etkin kullanımı ve tanıtım çalışmaları ve hedef grupların farkındalıkları incelenerek analiz edilmiştir. Raporun son bölümünde ise Adalet Bakanlığı'nda arabuluculuk uygulamalarından sorumlu üst düzey yetkililerden, ara kademe yöneticilerden ve Arabuluculuk Dairesi Başkanlığı personelinin derinlemesine görüşmeler, odak grup çalışması ve yüz-yüze anketler aracılığı ile veri toplanmıştır.

Çalışmada arabuluculuk eğitimlerine yönelik yapılan analizlerin sonucunun, mevcut durumun detaylı olarak anlaşılması, bakış açıları ve beklentileri tespit etmek ve bunları geliştirilmesi açısından önemli bir bilgi kaynağı oluşturduğu söylenebilir. Katılımcılara, “Arabuluculuk Uygulamaları Hakkında Yeterli Bilgiye Sahip Olma ,Avukat Seçiminde Arabuluculuk Eğitiminin Önemi, Arabuluculuk Eğitimlerinin İçerikleri Yeterlidir, Arabuluculuk Eğitimlerinin Süreleri Yeterlidir, Eğitimlerde Örnek Senaryolar, Farklı Meslek Eğitimcilerinin Hukuk Dersleri Alması, Eğitimcilerin Eğitimi, Arabuluculuk Oryantasyon Eğitimi, Eğitim Alınan Mekan ve Şartların Yeterliliği, Eğitim Materyalinin Yeterliliği, Eğitim Kuruluşlarının Denetlenmesi, Adayların Geri Bildirimi, Konulara Göre Adayların Geri Bildirimi, Eğitimin Arabuluculuk Konusundaki Görüşlere Etkisi, Arabuluculuk Yenileme Eğitimi Hakkında Düşünceler” konu başlıkları hakkında sorular yöneltilmiştir.

Raporda, Arabuluculuk uygulamaları hakkında yeterli bilgiye sahip olup olmadıkları konusunda eğitimcilerin, sicile kayıtlı arabulucuların ve hakimlerin kendi kendilerini değerlendirdikleri soru değerlendirildiğinde; Eğitimcilerin %36'sının, Hâkimler ve Arabulucuların %20'sinin kesin olarak yeterli bilgiye sahip olduklarına inandıkları görülmektedir. Toplamda Hâkimlerin %78'i, sicile kayıtlı Arabulucuların ve Eğitimcilerin ise %70'inin arabuluculuk hakkında yeterli derecede bilgiye sahip olduklarını belirtmişlerdir.

‘Avukat Seçiminde Arabuluculuk Eğitiminin Önemi’ sorusuna Vatandaşların %60’ı, Meslek Örgüt Üyelerinin %40’ı ve Avukatların yaklaşık %50’si avukat seçerken arabuluculuk eğitimi alıp almadığına baktığını ifade etmiştir. Tüm kesimlerden sadece %20’lik bir bölüm avukat seçiminde bunun önemi olmadığına işaret etmektedir. ‘Arabuluculuk Eğitimlerinin İçerikleri Yeterlidir’ sorusuna ise Hâkimlerin %72’si, eğitim içeriklerinin yeterli bulduklarını belirtmişlerdir. Eğitimcilerin %13’ü ve Arabulucuların %10’u eğitimlerin kesinlikle yetersiz oldukları ifade etmişlerdir. “Arabuluculuk Eğitimlerinin Süreleri Yeterlidir” sorusuna Arabulucuların %42’si ve Eğitimcilerin %17’si eğitim sürelerinin olduğu cevabını vermişlerdir.

Ankette, arabulucuların %80’i eğitimlerin çok sayıda örnek senaryo ile arabuluculuk uygulamasının geliştirilmesinin gerektiğini belirtmişlerdir. Hâkimler ve arabulucuların birçoğu farklı meslek eğitimcilerinin hukuk dersleri almalarının gerektiğini ancak Eğitimcilerin yaklaşık %30’u hukuk eğitimi almamaları gerektiği düşüncesinde olduklarını söylemişlerdir.

Çalışmada eğitimciler, eğitimcilerin eğitiminin gerekli olup olmadığına dair soru sorulduğunda eğitimcilerin %68’i eğitimcilerin eğitiminin gerekli olduğu yanıtı vermişlerdir. Eğitimcilerin eğitiminin kesinlikle gereksiz olduğunu düşünenlerin oranı ise %6’dır. Yine ankette eğitimciler, eğitimlere başlamadan önce arabuluculuk oryantasyon eğitimi alıp almadıkları sorulduğunda yaklaşık yarısı oryantasyon eğitimi aldığını ifade etmiştir.

‘Eğitim Alınan Mekan ve Şartların Yeterliliği ve Eğitim Materyalinin Yeterliliği’ sorularına Eğitimcilerin %50’si ve Arabulucuların %60’ı olumlu yanıt vererek, yeterli bulduklarını belirtmişlerdir. Eğitim kuruluşlarının denetlenmesi konusundaki soruya Eğitimcilerin %52’si denetimlerin yetersiz olduğunu görüşünde fikir birliğinde bulunmuşlardır. Eğitimcilerin yaklaşık %70’i eğitim konusunda adaylardan olumlu geri aldığını, %6’sı ise olumsuz bildirim aldığını ifade etmişlerdir.

Konularına göre adayların yapmış oldukları en olumlu geri bildirimlerde en yüksek oran “Arabuluculukta Uyulması Gereken Etik Kurallar” %81 ve “Temel Hukuk Bilgisi” %77 derslerine yönelik yapılmıştır. Arabulucuların, arabuluculuk eğitimlerini tamamladıktan sonra eğitimlerin arabuluculuk konusuna yönelik düşüncelerini değiştirip değiştirmediğine

dair verdikleri cevaplarda %66'sının olumlu görüşünü koruduğunu ifade etmiştir. Arabuluculuk yenileme eğitimi hakkında ise Arabulucuların %73'ü bu eğitimi almayı düşündüklerini belirtmişlerdir.

AGEP kapsamında gerçekleştirilen “Arabuluculukta Temel Veri Çalışması” ile ülkemizde uygulanan mevcut arabuluculuk sistemi hakkında derinlemesine analiz yapıldığı belirtilebilir. Ankete katılan tüm katılımcıların (yedi hedef grubun) geribildirimleri arabuluculuk kurumunun geliştirilmesi ve geniş kitlelere ulaşılması açısından büyük katkı sağlayabilir. Özellikle katılımcıların arabuluculuk eğitimlerine yönelik sorulan sorulara verdikleri yanıtlar sonucunda elde edilen bulgular ile arabulucu adaylarının eğitimler hakkında beklentileri doğru bir şekilde tespit edilip, ihtiyaca yönelik bir eğitim altyapısı oluşturulabilir.

2.2.3. İlişkili Kurum ve Kuruluşlar

Türkiye'nin Hukuk Uyuşmazlıklarındaki Arabuluculuk Uygulamalarının Geliştirilmesi Projesi'nin ana faydalanıcısı Adalet Bakanlığı, paydaşları ise Adalet Bakanlığı, Türkiye Barolar Birliği, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, Yargıtay, İl Baro Başkanlıkları, Arabuluculuk Dernekleri, Türkiye Adalet Akademisi, Sendikalar, İş dünyasının temsilcileri ve arabuluculardır.

Proje kapsamında Ankara'da Ankara Arabulucular Derneği, Arabulucular Derneği, Hukuk, Arabuluculuk, Kültür ve Bilim Derneği, Alternatif Uyuşmazlık Çözümleri Derneği, İstanbul'da İstanbul Arabulucular Derneği, Arabuluculuk Derneği, Arabuluculuk Gönüllüleri Derneği, Boğaziçi Arabulucular Derneği, Yeditepe Arabulucular Derneği, Çözüm: Arabuluculuk Merkezi Derneği, Bursa'da Ticari Uyuşmazlıkların Çözümünde Arabuluculuk Derneği, Bursa Arabulucular Derneği, Mersin'de Mersin Arabulucular Derneği, Kayseri'de Kayseri Arabulucular Derneği, İzmir'de İzmir Arabulucular Derneği faaliyet göstermektedir.²¹

²¹ Detaylı bilgi için bkz. “http://www.arbuluculuk.adalet.gov.tr/Sayfalar/proje_ortaklari/index.html”. (18.07.2016).

15-16 Haziran 2015 tarihleri arasında Ankara’da “Türkiye’nin Hukuk Uyuşmazlıklarındaki Arabuluculuk Uygulamalarının Geliştirilmesi Projesi” kapsamında, "Hakimler İçin Uygulamalı Arabuluculuk Eğitimi" yapılmıştır. Eğitim sonunda yapılan toplantı yetkili kurum ve kuruluşlar ile ilgili uygulanmak üzere çeşitli kararlar alınmıştır. Arabuluculuk Dernekleri’nin projeye destek olmaları amacıyla alınan kararlar şu şekildedir:

- 1- Tarafların hâkim tarafından arabuluculuğun teşvikinden sonra bir kez daha süreç hakkında teşvik edilmesi ve bilgilendirilmesi için pilot mahkemelerde faaliyete başlayan arabuluculuk merkezlerinde gönüllük esasına bağlı olarak görev almaları ve bu görevi üstlenecek dernek üyesi arabulucuların nitelikli olması bakımından, bilimsel, teorik ve uygulamalı eğitim ve etkinlikler düzenlemeleri ve/veya katılmaları;
- 2- Pilot adliyelerin yer aldığı illerde sicile kayıtlı tüm arabulucuların sürece katılabilmesi bakımından arabuluculuk derneklerince gerekli duyuruların ve davetlerin yapılması;
- 3- Arabuluculuk konusunda faaliyet gösterecek personelin eğitimi, arabuluculuğu tanıtıcı afiş, video ve diğer belgelerin hazırlanması konusunda Bakanlık’a ve Konsey’e destek vermeleri (İldır, 2016: 8).

Projenin gelişmesi ve proje kapsamında istenilen hedefe ulaşılması açısından Adalet Bakanlığı, Türkiye Barolar Birliği, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, Yargıtay, İl Baro Başkanlıkları, Türkiye Adalet Akademisi, Sendikalar, İş dünyasının temsilcileri, arabulucuların ve özellikle Arabulucu Dernekleri’nin çalışmalarının önemli bir katkı sağladığını söylemek mümkündür.

2.2.4. Eğitim Veren Kurumlar

Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu madde 23’te arabuluculuk eğitimi verecek kurum ve kuruluşlar ile ilgili hükümler düzenlenmiştir. Madde 23’e göre, arabuluculuk eğitimi, üniversitelerin kendi bünyesinde hukuk fakültesi olan, Türkiye Barolar Birliği ve Türkiye Adalet Akademisi tarafından verilmektedir.

Türkiye’de arabuluculuk eğitimi veren 54 eğitim kurumu²² bulunmaktadır. Bu kurumlar; Kadir Has Üniversitesi, Turgut Özal Üniversitesi, İstanbul Bilgi Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Ufuk Üniversitesi, Mevlana Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Fatih Üniversitesi, Selçuk Üniversitesi, Erciyes Üniversitesi, Akdeniz Üniversitesi, Erzincan Üniversitesi, Kastamonu Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, Zirve Üniversitesi, İnönü Üniversitesi, Gaziantep Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Türkiye Adalet Akademisi, İstanbul Kemerburgaz Üniversitesi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Sakarya Üniversitesi, Çukurova Üniversitesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye Barolar Birliği Başkanlığı-Başkent Üniversitesi, İzmir Üniversitesi, Bahçeşehir Üniversitesi, Yeni Yüzyıl Üniversitesi, İstanbul Aydın Üniversitesi, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Yaşar Üniversitesi, Uludağ Üniversitesi, KTO Karatay Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Özyeğin Üniversitesi, Melihşah Üniversitesi, Anadolu Üniversitesi, İzmir Ekonomi Üniversitesi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi, Kırıkkale Üniversitesi, Yalova Üniversitesi, Okan Üniversitesi, İstanbul Medipol Üniversitesi, İstanbul Kültür Üniversitesi, Atılım Üniversitesi, Beykent Üniversitesi, TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, MEF Üniversitesi.

Eğitim kurumları Adalet Bakanlığı’ndan aldıkları izin ile faaliyetlerini sürdürmektedirler. Eğitim kurumlarının listesi, Arabuluculuk Daire Başkanlığı’nın internet sitesinde Güncel Eğitim Kurumları başlığı altında yayınlanmaktadır. Ayrıca listede eğitim kurumunun sicil numarası, ne kadar süreyle eğitim verme izni ve iletişim bilgileri yer almaktadır. Eğitim kurumları, sınav sonuçları açıkladıktan sonra bir ay içerisinde adaylara eğitimi tamamladıklarına dair belge verir.

Eğitim kuruluşları Arabuluculuk Daire Başkanlığına eğitim faaliyetleri hakkında bilgi vermekle yükümlüdürler. HUAKY Madde 30’a göre, eğitim kuruluşları her yıl başında bir yıl önceki eğitimin kapsamı ve içeriği hakkında Arabuluculuk Daire Başkanlığına bir rapor sunmalıdır. Raporu sunmayan eğitim kurumuna yazılı uyarıda bulunularak, raporu iletmeleri için bir ay süre verilir. Tüm uyarılara rağmen raporun sunulmaması durumunda eğitim izni iptal etme söz konusu olabileceği eğitim kurumuna bildirilir.

²² Bkz. “Güncel Eğitim Kuruluşlarının Listesi” - “<http://www.adb.adalet.gov.tr/arabulucu/Egitim.aspx>”. (09.07.2016).

Arabuluculuk Daire Başkanlığı'ndan alınan istatistiksel verilere göre, arabuluculuk eğitimi veren 528 uzman bulunmaktadır. Eğitim veren uzmanların %24'ü profesör, %17'si doçent, %44 ise yardımcı doçent unvanına sahiptir. Eğitimcilerin uzmanlık alanlarına göre²³ Hukuk 258, Psikoloji 106, İletişim 51, Yönetim 44, Rehberlik 35, Psikiyatri 8, Felsefe 2 ve Sosyoloji alanında 24 uzman görev yapmaktadır. Eğitimcilerin uzmanlık alanlarına göre dağılımına bakıldığında ise %48'inin Hukuk, %20'sinin Psikoloji ve %9'unun İletişim alanında çalıştıkları görülmektedir. Sonuç olarak, arabuluculuk eğitimlerinde arabulucu adayının mesleki gelişimini sağlaması, eğitim kurumlarının oluşturdukları eğitim altyapısına paralel olarak ilerlediği ifade edilebilir.

2.3. Eğitim İçerikleri

Arabuluculuk eğitimleri beş ayrı eğitim modülünden oluşan bütünlüklü bir eğitim programıdır. Modüller; Mevzuat, Müzakere ve Sorun Çözme, Psikoloji ve Davranış Bilimleri, Toplantı Yönetimi ve İletişim başlıklarından oluşmaktadır. Her bir modül kendi içerisinde alt başlıklara ayrılarak, arabulucuların müzakere süreçlerinde ihtiyaç duyabilecekleri bilgileri içermektedir.

2.3.1. Mevzuat

Arabuluculuk Kanunu'nda temel hukuk eğitimi altı ders saati olarak belirlenmiştir. HUAKY madde 26'nın 3. fıkrasında temel hukuk eğitiminin, arabuluculuk için gerekli olan temel hukuk bilgisi eğitimi; arabuluculuğa elverişli alanlar, yargılama aşamasında arabuluculuğa başvurulması hâlinde dikkat edilmesi gereken hususlar, arabuluculuk müzakereleri sonunda yapılması gereken işlemler ile bir anlaşmanın ortaya çıkması hâlinde bu anlaşmanın düzenlenmesi ve hukuki niteliği gibi hususları kapsadığı ifade edilmiştir.

Arabulucu adayları, dört yıllık hukuk lisans eğitimleri boyunca arabuluculuk ile ilgili detaylı eğitim almamaktadırlar. Arabuluculuğun kendi içerisinde belli sistematığının olması arabulucu adaylarına mevzuat konusunda bilgi sahibi olmalarını gerektirmektedir.

²³ Bkz. "http://www.adb.adalet.gov.tr/Sayfalar/istatistikler/egitimistatistik/egitim_istatistik/index.html". (19.08.2016).

Adaylar, temel hukuk bilgisi dersinde alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin tarihi gelişimi ve özelliklerini, arabuluculuk ile ilgili yasal düzenlemeleri, arabuluculuğun uygulama alanlarını, yargılama aşamasında arabuluculuğa başvurulması, aile hukuku uyuşmazlıklarında arabuluculuk, işçi-işveren uyuşmazlıklarında arabuluculuk ve ticari uyuşmazlıklarında arabuluculuk gibi konularda bilgi ve deneyim kazanmaktadırlar.

2.3.2. Müzakere ve Sorun Çözme

Arbuluculuk eğitimlerinin ikinci aşamasında arabulucu adayları müzakere ve sorun çözme becerileri eğitimi almaktadırlar. Müzakere derslerinde, müzakere sürecinin temel bileşenleri, müzakere stratejileri, müzakere taktikleri, müzakere süreci ve basamakları, müzakere psikolojik faktörler gibi konular işlenmektedir. Arabulucu adayı müzakere derslerinde kişiler arasında oluşan problemlerin temelini, problemleri çözmeyi kolaylaştıran ve zorlaştıran davranışları, problem çözme sürecinin, safhalarını (problemi tanıma, çözüm önerilerini değerlendirme, karar verme ve alternatif çözümler üretme yöntemlerini) örnek uygulamalarla öğrenmektedirler.

Müzakere ve arabuluculuk birbiri ile yakından ilişkili kavramlardır. Müzakereci, yeni bir (sözleşme/ anlaşma/karar /protokol /kontrat) hazırlamak için tarafların uzlaşısı için görüşmesi kapsamında kullanılır. Bu safhada henüz problem ve tanıklık yoktur, müzakereci kolaylaştırıcı (facilitator) rolü oynamaktadır. Örneğin danışmanların ve avukatların işletmelerin ortaklık veya birleşme süreçlerine vereceği destek buna bir örnek olarak verilebilir. Yeni bir anlaşma, sözleşme yaratmaya ilave olarak ayrıca var olan bir konudaki (sözleşme / anlaşma / karar/ protokol/ kontrat) uyuşmazlıkları uzlaşısı içinde çözmek için görüşmek de müzakerenin, arabuluculuk kapsamındaki kullanımına örnek oluşturmaktadır. Bu gibi durumlarda, ortak noktada buluşulamıyor olması, iletişim yollarının tıkanması, arabulucu (mediator) rolünün oynanmasını gerektirmektedir (Sığırı ve Erçil, 2014: 77).

Arbulucu adayı müzakere derslerinde kişiler arasında oluşan problemlerin temelini, problemleri çözmeyi kolaylaştıran ve zorlaştıran davranışları, problem çözme sürecinin, safhalarını (problemi tanıma, çözüm önerilerini değerlendirme, karar verme ve alternatif çözümler üretme yöntemlerini) örnek uygulamalarla öğrenmektedirler.

Müzakere tekniklerini öğrenmek arabulucu adayları için çok önemli bir kazanım olduğunu söylemek mümkündür. Arabuluculuk sürecinde sistemli bir şekilde müzakere stratejilerini uygulayan arabulucular, süreç sonunda taraflar arasında çok daha fazla anlaşma olanağı yaratabilirler.

2.3.3. Toplantı Yönetimi

Arabuluculuk eğitimlerinde arabulucu adaylarına toplantı ve yönetimi ile ilgili bilgi, anlayış ve beceriler kazandırılmaktadır. Derste, toplantı ile ilgili kavramlar, toplantı yapmanın amacı, toplantı türleri, toplantı planlaması; toplantı öncesinde yapılacaklar, toplantı sırasında yapılacaklar, ne zaman toplantı düzenlenmeli, etkili toplantı yöntemi nasıl başarılabilir, toplantının etkinliğini önleyen faktörler, toplantıya katılanların oynadıkları roller ve toplantı yöneticisinin sahip olması gereken beceriler hakkındaki konular anlatılmaktadır.

Müzakere arabuluculuk sürecinin nasıl temelini oluşturuyorsa toplantı yönetimini iyi yapamayan arabulucular süreç sonunda başarısız olabilirler. Arabuluculuğun yapılacağı yerin (mekânın) taraflar için hazırlanması gerekir. Bu hazırlıklar daima, tarafların karşılanma ve yerleştirilme plânlamalarının uygun bir şekilde tanzim edilmesini ve tarafların müzakereler sırasında rahat ve güvenli bir ortama sahip olmalarını gerektirir (Özbek, 2010: 170).

Toplantı yönetimi esasında müzakere, iletişim ve davranış bilimlerinin uygulandığı bir alandır. Arabuluculuk görüşmeleri sırasında arabulucu taraflar arasındaki müzakere sürecini yönetirken bir taraftan aralarındaki kopuk olan iletişimi düzeltmeli diğer taraftan bunu yaparken kişilerin sahip olduğu psikolojik analizi çok iyi yapmalıdır. Kısaca, toplantı yönetiminin etkili ve verimli olması için arabulucuların toplantı yönetiminin tekniklerini çok iyi bilmeleri gerekmektedir.

2.3.4. Psikoloji ve Davranış Bilimleri

Arabuluculuk eğitimlerinde arabulucu adaylarına davranış bilimleri alanında da eğitim verilmektedir. Davranış bilimleri; psikoloji, gelişim psikolojisi, sosyal psikoloji, kişilik ve davranış bozukları konularını kapsamaktadır. Davranış bilimlerinin temelini psikoloji

oluşturmaktadır. Bu derste kişilerin davranışlarının nedenleri ve davranışların ortaya çıkmasını sağlayan bilişsel süreçler incelenmektedir.

Katılımcılara psikolojinin tanımı ve kapsamı, çevrenin insan gelişimine etkisi, beyin, zihin ve davranış arasındaki korelasyonun işleyişi anlatılarak, arabulucuların insan psikolojisi hakkında farkındalığı arttırılmaya çalışılmaktadır.

Gelişim psikolojisi dersinde ise yetişkinlik psikolojisinin tanımı ve kapsamı, gelişim görevleri, kişilik kuramları, yaşam biçimleri ve zihinsel değişimler ele alınmaktadır. Gelişim psikolojisini öğrenen arabulucular bir yetişkine nasıl davranması gerektiğini öğrenir. İlk çocukluk ve ergenlik dönemine göre kişiler yetişkinlik sürecinde daha farklı problem ile uğraşmaktadırlar.

Kişilerin hayatları boyunca yaşadıkları bilişsel, davranışsal ve duygusal değişiklikler kişilerarası iletişime yansımaktadır. Dolayısıyla kişiler arasında birçok çatışma ortaya çıkmaktadır. Arabuluculuk, bir uzlaştırma, uyum, empati yaptırabilme, iletişim sağlama ve tarafların tekrar birbirlerini duymalarını ve anlamalarını sağlama, diğer bir deyişle beynin bu işten sorumlu bölgesini (prefrontal korteksi) devreye sokma süreci olmasından dolayı, arabulucunun, öncelikle tarafların beyinlerinin işleyişindeki dengeyi sağlaması gereklidir. Arabuluculuk yapacak olan avukatın/kişinin kendi beyninin ve zihninin çalışma biçimlerini tanıması ve kendi beyninin sakinlik modunda, dengede çalışmasını sağlamalıdır (Şahin, Kökdemir ve diğerleri, 2014: 92).

Sosyal psikoloji dersinde adaylara sosyal psikolojinin tanımı ve kapsamı, sosyal algı ve etki, tutumlar ve tutum değişikliği öğretilmektedir. Sosyal ve kültürel çevre bireylerin davranışlarını etkilemektedir. Arabulucular bu noktada her bireyin farklı kültürel yapısının olduğunun bilincinde olarak bir tutum sergilemek zorundadır. Nitekim sosyal psikoloji dersinde katılımcılar benlik kavramı, sosyal karşılaştırma, sosyal normların oluşumu ve ikna konusunda eğitilip, çatışma yönetimi konusunda detaylı bilgi sahibi olmaktadır. Davranış bozuklukları dersinin kapsamı ise depresyon, majör depresif bozukluklar, dismistik bozukluklar bipolar bozukluğu, kaygı bozukluğu, şizofreni gibi yaygın görülen ruhsal bozukluklar ele alınmaktadır.

Arabulucular toplumun her kesiminden kişiler ile çalışabilirler. Ruhsal sağlığı yerinde olan kişiler ile olmayan kişiler arasında büyük davranış değişiklikleri bulunmaktadır. Arabuluculuk sürecinde taraflardan birisinin kontrolsüz davranışlar sergilemesi üzerine arabulucu taraflar arasındaki çatışmanın büyümemesi adına dengeyi çok iyi tutmalıdır. Çatışma, genellikle, ya taviz verme yoluyla ya da birilerinin tamir etmesi sağlanarak, mümkün olan en kısa sürede iyileştirilmesi gereken bir hastalığın belirtisi olarak kabul edilmektedir. Arabuluculukta ise çatışma, daha az olumsuz olarak ve daha çok, yapıcı bir şekilde ele alınması halinde taraflar için olumlu faydalar doğurabilecek bir yaşam gerçeği olarak görülür. Arabuluculuk, kişisel ve ticari ilişkilerin iç dünyasını inceleme, gözden geçirme ve yenileme, eski haline getirme ve yeni iş yapma fırsatları sağlayabilir. Arabuluculuk, çatışmanın ifade edilebildiği ve yapıcı bir şekilde yönetilebildiği güvenli bir forum sağlar. Deneyimli arabulucuların çoğu, çatışmanın ifade edilmesini engellemeye çalışmaz (UNDP, 2013: 12).

Eğitimlerde katılımcılar kişilik kavramı, temel kişilik kuramları, davranışçı ve bilişsel kurumlar, sosyal öğrenme gibi kavramlara da hakim olabilmektedirler. Öfke yönetimi dersinde ise arabulucu adayları öfkenin ortaya çıkmasına neden olaylar; gücenme, kırılma, korku, kaygı, reddedilme gibi duygularla nasıl baş edebileceğine dair yöntemler öğrenmektedirler.

Arabulucular davranış bilimleri derslerinde öğrendikleri bilgiler ile taraflara bir psikolog gibi yaklaşma hakkına sahip değildirler. Aldıkları psikoloji eğitimi ile davranışlarını ve söylemlerini bilinçli bir şekilde gerçekleştirilmeleri sağlanır. Toplantı esnasında taraflar arasında oluşabilecek gerginliklere karşı soğukkanlı bir tavırla yaklaşarak ortamı yumuşatmaya çalışır. Çatışma yönetimini sistematik şekilde gerçekleştiren arabulucular süreci de başarılı bir şekilde yürütebilir.

2.3.5. İletişim

Arabuluculuk faaliyetinin temelinde iletişim kavramı çok önemli bir rol oynar. İletişim, genel olarak bireylerin karşılıklı mesaj alıp verme sürecinde bilgiyi aktarırken mesajı anlamlandırma süreci olarak ifade edilebilir. Dolayısıyla arabuluculuk faaliyeti yürütülürken, tarafların karşılıklı olarak birbirlerinin beklentilerini anlaması, süreç

içerisinde ortaya çıkabilecek problemlerin üstesinden gelinebilmesi, güven ortamının oluşturulması, arabulucunun tarafların birbirlerine yaklaşımını değiştirmesi noktasında iletişim büyük bir etkidir.

İletişim birçok disiplini içinde barındıran bir kavramdır ve literatürde iletişim ile ilgili pek çok tanıma rastlamak mümkündür. Bunlar şu şekilde sıralanabilir:

1. “İletişim” her insan faaliyetinin her anıyla ve doğasıyla iç içe olan özelliklere de sahiptir;
2. İletişim, insanın her an, her yerde ve koşulda, kendini maddi ve düşünsel (entelektüel, duygusal, inançsal ve ahlaksal) yeniden-üretmesini içerir;
3. İletişim denildiğinde, örneğin biyolojik yapı içindeki sistem ve alt sistemlerdeki iletişim; mikrobiyolojik organizmalar arasındaki iletişim; bitkisel iletişim; bireyin kendisiyle ve dışıyla iletişimleri; teknolojik araçlarla aracılanmış iletişimler; aile ve okul gibi örgütlü yapılar ve bu yapılardaki insan ilişkileri; egemenliğin ve mücadelelerin, barışın ve savaşın üretilmesi; yerel yaşamın ve çevre talanının “turizmle kalkınma” diye sunulması; ücretli serbest köleliğin köleler tarafından bile demokrasi ve özgürlük olarak nitelenmesi ve bu nitelenmeyi getiren ve sürdüren koşulların köleler tarafından canla başla korunması; gibi insan hayatı ile ilgili her şey akla gelir” (Erdoğan: 2011).

Yukarıda iletişim ile ilgili yapılan tanımlar değerlendirildiğinde iletişimin karşılıklı mesaj-alıp verme süreci olduğu söylenebilir. Kişilerarasındaki her türlü duygu ve düşüncenin paylaşımının gerçekleştiği bir ilişkiler sistemidir. Kişiler veya toplumlar arasında bilgi, düşünce veya haber iletiminde dinamik bir süreç yaşanır. İletilerin çift yönlü olarak paylaşılması sonucunda ortaya çok boyutlu bir etkileşim süreci çıktığı belirtilebilir.

Hiçbir insan veya toplum iletişim olmadan yaşamını sürdürdüğünü iddia edemez. İletişim hayatta var olmanın temel koşuludur. İletişim tarihi incelendiğinde esasında insan tarihi incelenmiş olur. Toplumların varlığını sürdürebilmesi ve kendini yeniden üretebilmesi yine iletişim ile gerçekleşmektedir. Kısaca, iletişim ile kişiler ve toplumlar kendilerine yüklenmiş rolleri yerine getirirken birbirlerini tanırlar, değerlendirirler ve toplumsal sisteminin içinde var olmaya çalışırlar.

İletişim sürecini etkileyebilecek nitelikleri olan ve iletişim durumu içinde bulunan kişi, nesne ve olayların tümüne ileti ortamı adı verilir. Her insan ilişkisi bir ortam içinde yer alır. Herkesin yanında aynı rahatlıkla konuşulmadığını herkes bilir. Bu yüzden önemli şeyle söylenmeden önce, kişi çevresine göz atar, kimlerin bulunduğunu görmek ister. Ayrıca, iletişimde bulunulan ortamda çalınan müzik, odanın sıcak ya da soğuk, büyük yada küçük olması, binanın veya çevrenin özelliği (konut, işyeri, okul, tören yere gibi), konuşmaları farkında olursa da olunmasa da etkiler (Cüceloğlu, 1994: 43).

Arabuluculuk uygulamalarında özellikle görüşmelerin gerçekleştirildiği fiziksel ortam sürecin gidişatını etkileyebilir. Görüşmelerin yapıldığı mekanda, kullanılan masanın dikdörtgen, kare veya yuvarlak olması taraflar açısından farklı bir mesaj olarak algılanabilir ve aynı şekilde odanın büyüklüğü, ısı derecesi ve odada kullanılan aydınlatmalar iletişimin niteliğini değiştirebilir. Bu nedenle, arabuluculuk faaliyetinde arabulucular etkili bir müzakere süreci yönetmek amacıyla iletişim ortamını dikkatli bir şekilde seçmeli ve düzenlemelilerdir.

İletişim, en basit düzeyde bile, öğeye dayanır. İletiyi gönderen, iletiyi alıp açımlayan ve bu ikisi arasında iletinin gönderilmesinde kullanılacak bir iletişim kodlaması, bir ileti. İletiyi gönderene kaynak, alan hedef-kitle, iletişimde gönderilen bildirim de ileti denilmektedir (Oskay, 2011: 10).

Genel iletişim modelini incelendiğinde kaynak ve hedef birimlerin “merkez, alıcı ve gönderici” öğelerinden oluştuğu görülmektedir. Merkez, karşı tarafa iletilecek mesajın içeriğinden oluşan bölümdür. Burada kişiler hangi duyguyu, düşüncüyü ve eylemi iletmek istiyorlarsa ona göre bir seçim yaparlar. Gönderici öğesinin işlevi ise iletilmek istenen iletinin işaretler ve semboller aracılığıyla karşı tarafa iletilmesidir. Burada kişiler iletileri gönderirken bedenlerini kullanırlar. Yüz, dudak, dil, diş, gırtlak gönderici görevini üstlenir. Alıcı, kaynak tarafından kendine gelen iletileri alan kişi veya kişilerdir. Gürültü öğesi de iletişim modelinin diğer unsurlarından biridir. Gürültü, kaynak birimden gelen mesajı iletilirken ortaya çıkan problemlerdir. Gürültü psikolojik, fiziksel veya dışarıdan bir müdahale sonucu oluşabilir. İletişim modelinin son aşaması geribildirim gerçekleşir. Geri bildirimde, alıcı, kaynaktan gelen mesajı çözümleyip kanal aracılığıyla göndericiye iletmesidir.

Arabuluculukta, arabulucunun taraflar arasındaki geribildirim rolü ciddi bir önem arz eder. Arabulucu, iki tarafın birbirlerini doğru ve tam olarak anlayabilmesi için sık sık geribildirim yapmalarını teşvik etmelidir. Böylelikle tarafların yanlış ya da eksik anlamaların önüne geçmiş olur. Bu akışın duygulardan arındırılmış olarak karşılıklı gerçekleşmesi tarafların birbirlerini ve olaya yaklaşım biçimlerini daha doğru algılamalarına neden olacaktır. Yanlış anlamaları ortadan kaldırmanın en güzel yolu bu tür geribildirim sürecinin canlı ve hızlı biçimde işlemidir. Paylaşılan anlam, alıcılar ile göndericinin mesajı aynı şekilde yorumlanmasıyla sonuçlanan bir karşılıklı anlayışı ifade etmektedir (Sabuncuoğlu, 2016: 82).

Yukarıda açıklanan genel iletişim modelinden anlaşılacağı üzere kişilerarasındaki iletişim sürecinin çok karmaşık bir yapıya sahip olduğu belirtilebilir. Bu karmaşık yapı içerisinde sağlıklı iletişim kurmak her ne kadar zor olsa da imkansız değildir. Kişilerarası ilişkileri geliştirmek ancak birbirini önyargısız bir şekilde dinlemek, anlamak ve değerlendirmek ile sağlanabilir. Öte yandan, ifade edilen bu kavramların tamamı, arabuluculuk iletişimi süreçlerinin seyrini ve yönünü belirleyen temel kavramlardır. Tarafların anlaşma ve uzlaşma süreçlerinde bu kavramlar belirleyici olacaktır. Bu kavramlar aynı zamanda, arabuluculuk eğitimi veren/alan ve uygulamalara katılanlar açısından da sürecin ne ifade ettiğini ortaya koyacak niteliktedir (Tayfun ve Türk, 2016: 419).

2.4. İletişim Eğitimleri

Arabuluculuk eğitimlerinde arabulucu adaylarına iletişim becerilerini geliştirmeleri amacıyla genel iletişim teknikleri anlatılmaktadır. Derslerde iletişim türleri, sözlü ve sözsüz iletişim, dinleme becerisi, empati, kendini tanıma, iletişim engelleri, konuşma hızı ve beden dili gibi konular ele alınmaktadır. Arabuluculuk eğitimlerinde kişilerarası iletişim türü temel nokta olarak ele alınmaktadır.

Arabulucu adaylarına iletişim modülünde, arabuluculuk sürecinde ortaya çıkabilecek duygusal tıkanmaların nasıl üstesinden gelebilecekleri, tarafların zayıf yönlerinin gerçekçi bir bakış açısıyla değerlendirebilme ve menfaat ve ihtiyaçların belirlenmesi gibi konular üzerinde durulur.

Arabuluculuk faaliyeti özellikle kişilerarasında yaşanan uyuşmazlıkları çözme üzerine kurulan bir yöntem olması nedeniyle arabulucuların kişilerarası iletişim kavramının tüm detaylarını bilmeleri uygulamanın başarı ile sonuçlandırılması açısından çok önemli bir nokta olduğunu söylemek mümkündür.

2.4.1. Temel İletişim Becerileri

Kişilerarası iletişim ile ilgili literatürde birçok farklı tanım ve değerlendirmeler yapıldığı görülmektedir. Ancak genel kanıya göre kişilerarası iletişim teknik açıdan sözlü-sözsüz iletişim olarak ikiye ayrılır. Bu iki iletişim türü iletişim esnasında birbirine geçmiş şekilde uygulanır. Sözlü iletişim, bireylerin düşüncelerini sesli olarak ifade etme şeklidir. Kişilerarası iletişimin en karmaşık aracı olan konuşma, bilgi aktarma, başkalarının davranışlarını yönlendirme ve bazen de doğrudan etkilemek için kullanılır. Sözel iletişimin büyük bir bölümü sorun çözmekten daha çok, toplumsal ilişkileri oluşturmaya ya da sürdürmeye yönelik konuları kapsamaktadır (Tayfun, 2011: 108).

Sözlü iletişimde kullanılan kelimeler, kelimeler kullanılırken ifade ediş biçimi yani vurgu, ses tonu, kelimeler arasındaki boşluklar gibi konular sağlık bir iletişim açısından çok etkili olmaktadır. Konuşma sırasında dilin kullanımı kişilerarasındaki iletişimi hem pozitif hem de negatif yönde etkileyebilir. Pozitif, açık ve basit bir dil kullanmak kişileri birbirlerine yakınlaştırırken negatif, aşırı bilgi yüklü ve net olmayan ifadeler ise uzaklaştırabilir. Dolayısıyla bireylerin iletişim kurarken sergiledikleri tutum ve davranışlar iletişimin yönünü değiştirmektedir.

Sözlü iletişim, farklı örgütlü zaman ve mekanlarda amaçlar gerçekleştirir. Bunu yaparken aşağıdaki işlevleri de yerine getirir:

- Söz fiziksel objeleri, duygusal durumları ve karmaşık ilişkileri temsil ederek insanlar arası ilişkiyi gerçekleştirir.
- Söz amaçlara ulaşma ve gereksinimleri gidermede vazgeçilmez ve zorunlu bir araçsal rol oynar.
- Söz diğer insanlarla olan ilişkilerin düzenlenmesini sağlar.
- Söz bireyin kendi kimliğini ve kişiliğini geliştirmeye yardım eder.

- Sözlü iletişim kendini ve sosyal ve fiziksel çevreyi anlama ve kontrolle düzenlemeye yardım eder (Erdoğan, 2011: 199).

Her toplumda, gündelik yaşamın çeşitli alanlarında belirli durumlar için kullanılan o topluma özgü dilsel davranış modelleri bulunur. Birisiyle iletişime girerken ya da bir kimseye hitap ederken, iltifatta bulunurken veya iletişime girilen insanlarla vedalaşırken genellikle toplumsal bir norm haline gelen dilsel davranış kalıplarından yararlanır. Bireylerarası ilişkilerin göstergesi olan bu tür dil davranışları, çoğunlukla muhabata biçilen role göre, doğal bir refleks olarak iletişime yansır (Selçuk, 2005: 2).

Sözlü iletişimler "dil ve dil-ötesi" olmak üzere iki alt sınıfa ayrılmaktadır. İnsanların karşılıklı konuşmalarını hatta mektuplaşmalarını "dille iletişim" kabul edebiliriz. Dille iletişimde kişiler, ürettikleri bilgileri birbirlerine ileterek anlamlandırır. Dil-ötesi iletişim, sesin niteliği ile ilgilidir; ses tonu, sesin hızı, şiddeti, hangi kelimelerin vurgulandığı, duraklamalar ve benzeri özellikler, dil-ötesi iletişim sayılır. Dille iletişimde kişilerin "ne söyledikleri", dil-ötesi iletişimde ise "nasıl söyledikleri" önemlidir. Araştırmalar, insanların günlük yaşamda birbirlerinin ne söylediklerinden çok, nasıl söylediklerine dikkat ettiklerini göstermektedir (Dökmen, 2005: 27).

Özellikle Türk toplumunda sözlü kültürün hakim olması, konuşmaya çok daha önem yüklenmesine neden olmaktadır. Arabuluculuk görüşmelerinde ortam hâkimiyetinin daha fazla konuşularak sağlanacağına dair bakış açısı, tarafların kendini açmasına engel olabilir. Ortama dahil olma ve nüfuz etmenin önemli unsuru, kişinin görüşmelerin başından itibaren kendisini ifade etmesine fırsat verilmesi ve kendisini açmaya cesaretlendirme ile mümkündür. İnsan her ortamda ilk görüşmeden itibaren kendini açmaya istekli değildir. Tarafların ortama hâkim olacak güven ve samimi bir üslup kullanması arabuluculuk sürecinin akışını ve yöneltmesini kolaylaştıracaktır (Yağcı, Basım ve Tayfun, 2014: 131).

Arabuluculuk müzakerelerinde tarafların kullandığı iletişim dili çatışmaya çözüm veya neden olabilir. Taraflardan herhangi birinin sözcükleri kullanırken sesini alçaltması veya yükseltmesi süreci etkileyebilmektedir. Bu nedenle tarafların müzakereler esnasında kullandıkları sözcüklere, ifadelerine, ses tonlarına ve vurgulamalarına dikkat etmeleri gereklidir.

Sözsüz iletişim, konuşma yapılmaksızın bireylerin mesaj iletmesi olarak adlandırılabilir. Genel bilimsel kaniya göre kişilerarası iletişimde söz %7, ses %38 ve beden dili %55 etkili olmaktadır. Belirtilen rakamlara göre, beden dili yani sözsüz iletişim yoluyla sözlü iletişime göre çok daha fazla şey ifade edilmektedir. Beden dili aracılığıyla kullanılan jestler, mimikler, mesafe, duruş ve bakış ile kişiler arasında anlam üretilir. Bu anlam üretme sürecinde bireyler kendi sosyo-kültürel özelliklerine göre bir değerlendirme yapar ve bu değerlendirme sonucunda karşılarındaki kişi hakkında genel bir görüşe sahip olabilirler.

Arabuluculuk görüşmelerinde, kişiler toplantı başladığı andan itibaren aralarında sözsüz iletişim kurmaya başlarlar. Sergiledikleri tavır, duruş ve tutum ile farkında olmaksızın iletişim içindedirler. Sözlü iletişimin yeterli olmadığı noktalarda kişiler, bedenleri ile karşı tarafa mesaj iletirler. Her bir hareket birçok sözcüğün yerine geçebilir. Dolayısıyla arabuluculuk sürecinde taraflar söylediklerinden çok söylemediklerinden de sorumludurlar.

Arabuluculuk sürecinde sadece tarafların değil arabulucuların da kullanmış oldukları beden dili sürecin etkili olabilmesi açısından önemlidir. Arabulucular görüşmelerde bedenlerini iyi kullanmalı ve taraflara doğru sinyaller göndererek güvenlerini kazanmalıdır. İlgisiz, kendini ifade edemeyen, gerekli jest ve mimikleri yerinde kullanmayan arabulucuların süreç sonunda başarısız olmalarının kaçınılmaz olduğu söylenebilir.

2.4.2. Gelişmiş İletişim Becerileri

Kendini tanıma, empati yapma ve aktif dinleme gibi gelişmiş iletişim becerilerine sahip olan kişiler doyumlu bir yaşam sürdürmektedirler. Doyumlu yaşamın kilit faktörü, sağlıklı bir kişilik ve gündelik yaşamının her alanında iletişim becerilerini uygulamaktır.

İlk insandan günümüze kadar bireyler kendilerini anlamaya ve tanımaya çalışmıştır. Bu anlama ve tanıma sürecinde bireylerde benlik algısı gelişir. İnsanın, sosyal ve fiziksel çevre ve kendisi ile ilişkileri sırasında elde ettiği geri bildirimler yoluyla ve bir birleri ilişki halindeki çok sayıda unsurdan oluşan ve kendisini anlamasını sağlayan benlik algısı sistemi (benlik durumu/benlik tasarımı), geçmiş deneyimlerden, o andaki yaşantılardan ve gelecekteki beklentilerden oluşur (Bayat, 2003: 4).

Kişinin gerek kendisini, gerek başkalarını anlamada yararlanabileceği araçlardan birisi “Johari Penceresi” olarak bilinen kavramdır. Johari penceresi esas itibariyle, iletişime dayanmaktadır. Başka bir ifadeyle kişi, kendini başkalarına açmaya (tanıtmaya) ne ölçüde isteklidir? Bu soru bu aracın temel fikridir. Johari penceresini kişiler arasındaki farkları görmede de kullanmak mümkündür (Metin, 2011: 188).

Johari penceresinde benlik algısı dört ana bileşenden oluşur ve her biri kişilerin içinde bulunduğu psikolojik durumu yansıtır. Bunlar; açık alan, kör alan, gizli alan ve bilinmeyen alan, olarak sıralanabilir.

Açık alan, bireyin kendi özellikleri hakkında bildiklerini ve bu bildiklerinin diğer kişiler tarafından da bilinmesini kapsamaktadır. Kişilerin tutum ve davranışları nasıl bir içsel bütünlüğe sahip olduğunu gösterir. Kendi özelliklerinin farkında olan kişi, diğerleriyle etkili bir iletişim kurabilir. Nitekim etkili iletişimin kurabilmek için duygu ve düşünceler arasında çok iyi bir denge sağlanmalıdır. Açık alanı geniş olan bireyler, özgüven sahibi, iletişim yetenekleri gelişmiş ve işbirliğine açık kimselerdir.

Arabuluculuk uygulaması açısından arabulucuların açık alanı gelişmiş bireyler olması gerekmektedir. Zira müzakere süreçlerinde arabulucular birçok problemlerle karşılaşılabilir. Süreci başarılı bir şekilde sürdürebilmek için arabulucuların önce kendi farkındalıklarını kazanmaları, problem çözme yeteneklerini ile donanmaları ve gelecekte oluşabilecek sorunları öngörebilmeleri gerekmektedir.

Benlik algısını oluşturan diğer bir alan kör alandır. Kör alan, kişilerin kıskançlık, korku, şüphe gibi özelliklerinin farkında olmadığı ancak bu özelliklerin diğer kişiler tarafından bilindiği alandır. Kör alanı geniş olan bireyleri, eleştirileri dikkate almayan, savunmacı, bencil ve karşılıklı iletişimi tercih etmeyen kişiler olarak adlandırılabilir.

Kişilerin diğerleri ile paylaşmak istemediği ve kendisi tarafından bilinen özelliklerinin olduğu alan gizli alandır. Kişi bilinçli bir şekilde bu davranışı ve tutumu sergiler. Ancak gizli alanı geniş olan kimseler için bu tutum ve davranışın birçok negatif getirisi vardır. Bu kişiler, paylaşmaya kapalı, özgüveni eksik ve tamamen kendine odaklı kimseler olarak nitelendirilebilir.

Benlik algısını oluşturan en son alan ise bilinmeyen alandır. Bilinmeyen alanda, kişi kendi özelliklerini bilmez ve diğer tarafta kişinin özellikleri hakkında herhangi bir bilgiye sahip değildir. Bilinmeyen alanı geliştiren bireyler, çatışma ve problem yaşamamak adına düşüncelerini ve davranışlarını gizleyebilirler.

Gelişmiş iletişim becerilerine sahip olmanın bir diğer yolu insanları anlama ve empati yapmaktan geçmektedir. Empati, bir insanın, kendisini karşısındaki insanın yerine koyarak onun duygularını ve düşüncelerini doğru olarak anlamasıdır (Dökmen, 2005: 135). Böyle bir durumun gerçekleşebilmesi için kişinin toplumsal ortamda yaşaması, başkalarının deneyimlerini gözlemlemesi ve o durumların kendi dünyasındaki yankısını içselleştirmesi gerekir. Karşılaşılan durumla ilgili olarak, aynı durumda ben olsam ne yapardım, nasıl davranırım; kişinin psikolojik, ekonomik, siyasi, toplumsal şartları davranışları üzerinde ne gibi bir etki meydana getirir? gibi sorular hayati önem taşır (Metin, 2011: 179).

Empati yapılırken dikkat edilecek önemli bir husus sempati kavramı ile karıştırmamaktır. Sempati, kişinin karşısındaki kişiyi kendi yerine koyarak o kişinin üzüntülerini hissetme hali olarak tanımlanabilir. Ancak kişi bu davranışın sonunda kendini daha iyi hissederek, bilinçsiz bir tutum sergiler. Empati yapan kişi ise hareketlerinin farkında olarak karşısındaki kişinin duygularını ve düşüncelerini anlar ve kendi öz benliğine zarar vermeden ilişkilerini yürütür.

Arabuluculuk faaliyetinde tarafların karşılıklı şekilde birbirlerini anlamaları ve duygu ve düşüncelerine önem vermeleri sürecin verimli yürütülmesi açısından büyük bir önem arz eder. Taraflar uyuşmazlık konusuna karşısındaki kişinin bakış açısından bakarak, beklentileri doğru anlayıp ve ifade ettiğinde süreçten fayda sağlanacağını söylemek mümkündür.

İnsanoğlu dinleme becerisi ile donatılmış bir şekilde dünyaya gelir. Ancak diğer iletişim becerileri gibi dinleme becerisi de kişinin fizyolojik ve psikolojik gelişimine paralel olarak gelişir. Normal bir insanın bir gününün iletişim etkinlikleri içerisinde, dinlemek % 45, konuşmak % 30, okumak % 16 ve yazmak ise % 16 paya sahiptir. Anlamaya dönük bir çaba olarak dinleme, genel anlayışla pasif bir eylem gibi görülse de, aktif bir eylemdir. Dinlemenin geri bildirimle ilişkili olduğu kabul görmektedir. Bir başka açıdan dinleme,

diyalogun özüdür. Ne var ki, bu diyalog için basit ve derin dinleme yeteneği gereklidir (Sabuncuoğlu, 2016: 87-88).

Kişilerarası ilişkilerde bireyler, duygu ve düşüncelerini paylaşırken örtük anlamlar içeren ifadeler kullanabilmektedirler. Bu örtük anlamları ortaya çıkarmak dinleyici rolündeki kişinin görevidir. Dinleyici, konuşma esnasında karşısındaki kişinin göndermiş olduğu iletileri doğru şekilde anlamlandırarak, geribildirimde bulunduğu takdirde aktif bir dinleme gerçekleştirmiş olur.

Kişilerarası iletişimde aktif dinleme becerisi sağlıklı iletişimin temel unsurlarından biri olarak değerlendirilir. Aktif dinleme, paylaşımda bulunan kişiyi dikkate almanın göstergesidir. Dikkatle dinlenen kişi kendi güven ortamında hisseder ve düşüncelerini kendi kapatmadan, rahatlıkla ifade edebilir. Aktif dinlemenin, bireyler arasındaki ilişkileri sağlam temel üzerine oturtmak açısından çok önemli bir beceri olduğu söylenebilir.

2.5. Arabuluculuk ve İletişim İlişkisi

İletişim gündelik yaşamımızda bize nesnelere, insanları tanımlar, işbölümü içinde değişik toplumsal roller yüklenmiş insanlara bu rolleri yerine getirirken, bu rol dağılımından oluşan toplumun o tarih dönemindeki hayat tarzını öğretir, olumlatır, yeniden-üretimi için gereken değerlendirme biçimlerini aşılır. Toplumsal sistemin sürmesini, kendini yeniden-üretmesini sağlamaktadır (Oskay, 2011: 2).

İletişim herkesin bildiği ancak çok az kişinin doyurucu biçimde tanımlayabildiği bir insan etkinliğidir (Fiske, 2003:15). Karmaşık ilişkiler sistemi içerisinde kişiler arasında ortak bir anlayış yaratma çabasıdır. Arabuluculuk süreçlerinin de etkili ve verimli ilerleyebilmesi taraflar ve arabulucunun göstermiş olduğu çaba ile de ilişkilidir. Arabulucular görüşmeler sırasında sözlü ve sözlü olmayan mükemmel iletişim becerilerini kullanarak tarafları anlaşmaya ikna olmalarına zemin hazırlamalıdır.

Taraflar eğer arabuluculuk sürecinde başarılı olmak istiyorlarsa bazı iletişim becerilerine sahip olmaları gerekmektedir. Temel düzeyde iletişim becerileri ve arabuluculuk süreci ile sağlanan yapının takip edilebilmesi konusunda yeteneğe ihtiyaçları vardır. Ayrıca, tarafların

problemlerinin üzerine çalışma konusunda isteğe gereksinimleri bulunmaktadır. Katılım gönüllülük esasına bağlı olduğu için, arabulucular süreçteki ilk anlaşma olarak görülen aynı masaya oturmayı kabul etmiş insanlar ile çalışırlar (Domenici ve Littlejohn, 2001: 41)

Arabuluculuk görüşmelerinde temel alınan iletişim türü kişilerarası iletişimdir. Kişilerarası iletişimde gönderilen mesajın doğru algılanması ve gelen mesajın yeniden anlamlandırarak karşı tarafa geribildirimle tekrar iletilmesi sağlıklı iletişimin kurmanın önündeki engelleri kolaylıkla kaldıracaktır. Bu nedenle müzakereler boyunca taraflar ne söylediğinden çok nasıl söylediğine dikkat etmelidir. Ses tonu, vurgu, sesin alçak ve yüksek olması karşı tarafın olaylara bakışını etkileyerek tutum ve davranışlarında değişikliğe neden olabilir.

Arabuluculuk süreçlerinde kişilerarası iletişimin temel özelliği gereği çoğunlukla tarafların en yakınlarının girebildiği mahrem ve özel alanda gerçekleşmektedir. Kişilerarası ilişkilerde tarafların böylesi yakın alanlarda kaldıkları süre ve sıklığa bağlı olarak ilişkinin seyrini etkileyebilmektedir. Aynı mekânı uzun süre paylaşmak, taraflar arasındaki ilişkinin genişliğini ve derinliğini belirleyici özelliğe sahiptir. Taraflardan birine konum olarak daha oturan arabulucu, görece uzak kaldığı taraf üzerinde farklı bir etki yaratabilir (Yağcı, Basım ve Tayfun, 2014: 139).

Müzakerelerde etkili iletişim kurmanın diğer bir yolu da jest ve mimikler, vücut hareketleri, göz ilişkisi ve beden duruşudur. Tarafların konuşarak ifade edemediklerini beden dilleri ile açığa vurabilirler. Yine aynı şekilde arabulucunun taraflarla kurduğu göz ilişkisi, yüz ifadesi, bedeninin sağa veya sola dönük olması, baş ve boyun hareketleri tarafların güvenini kazanmak ve elde edilecek sonucun başarılı olması açısından önemli bir role sahip olduğu söylenebilir.

Arabuluculuk uygulamalarında taraflar birbirlerinin söylediklerini derinlikli bir şekilde dinlemeli ve örtük anlamları ortaya çıkararak aktif bir dinleme gerçekleştirmelilerdir. Gelişmiş bir iletişim becerisi olan aktif dinleme, bilinçli bir şekilde ve sürekli olarak karşı tarafa geri-iletim yapıldığında etkili olabilmektedir. Dolayısıyla aktif dinleme becerisi arabuluculuk sürecini etkileyebilecek önemli bir değişken olarak değerlendirilebilir.

Bireylerin sahip oldukları sosyal ve demografik nitelikler ne tür bir iletişim süreci içinde olunacağını belirlemektedir. Arabuluculuk oturumuna katılan taraflar farklı sosyal normlara ve değerler sistemine sahip kişiler olabilirler. Taraflardan biri yargılayıcı ve üstünlük belirten herhangi bir savunucu tutum sergilediğinde sürecin ilerlemesinde büyük bir engel oluşturabilir. Ancak doğru bakış açısıyla, karşı tarafı anlamaya ve tanımaya yönelik hareket edildiğinde ise sürecin önündeki tüm açmazlar kırılabilir. Etkili arabulucu bu noktada taraflar üzerinde bir köprü görevi üstlenmelidir. Sözlü ve sözlü olmayan mükemmel iletişim becerilerini kullanarak, bir dayanışma ortamı oluşturmalı ve karşılıklı dönüşümü esas almalıdır.

Arabuluculuk faaliyetinin başarılı bir şekilde sürdürülüp ve sonlandırılmasında iletişim çok önemli bir boyuttur. İletişim, tarafların empati ve “çift yönlü simetrik model” anlayışı ile güvene dayalı olarak, sürdürülebilir ve kalıcı çözümler üretmeyi amaçlayan bir yaklaşımdır. Bu yönüyle arabuluculuğu iletişimden ayrı düşünmek mümkün değildir (Tayfun ve Türk, 2016: 418).

BÖLÜM III

ARAŞTIRMA

3.1. Araştırmanın Sorunsalı

Küresel eğilimlerin farklılaşması ile birlikte toplumsal ve bireysel ilişkilerde büyük bir değişim gözlenmiştir. Bu karmaşık iletişim sürecinde ortaya çıkan çatışmaların çözümü için uzmanlar tarafından alternatif arayışlara girilmiş ve bu arayışlar sonucunda en etkili ve verimli bir şekilde uygulanabilecek bir yöntem olarak arabuluculuk sistemi benimsenmiştir.

Yaklaşık otuz beş yıllık tarihi bir gelişim süreci geçiren arabuluculuk sistemi, günümüzde en çok tercih edilen alternatif uyuşmazlık yöntemlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Ülkemizde de uluslararası gelişmeleri takiben mahkemelerin iş yükünü azaltmak, zaman ve masraf kaybının önüne geçmek, basit ve kolay yöntemler ile toplumsal uzlaşma kültürünün oluşturulması adına 2013 yılında 6325 sayılı 'Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu' kabul edilmiştir.

Türkiye’de arabuluculuk, en az beş yıllık deneyime sahip hukukçuların dahil olabileceği bir süreçtir. Mevzuatta yer alan kriterlerin yerine getirecek adayların bir eğitime tabi tutulduktan sonra yazılı ve sözlü sınavlarda başarılı olması beklenmektedir. Kanunun öngördüğü en önemli yaptırımlardan biri arabulucuların göreve başlamadan önce eğitim alma şartıdır.

Arabulucuların, arabuluculuk faaliyetini daha etkin ve verimli bir şekilde sürdürmeleri amacıyla Kanunda asgari 48 saatlik bir eğitim süresi belirlenmiştir. Bu eğitim kapsamında arabuluculara beş ayrı konu başlığında eğitim modülü uygulanmaktadır. Eğitim modülleri; Mevzuat, Müzakere ve Sorun Çözme , İletişim, Davranış Bilimleri ve Toplantı Yönetimi başlıklarından oluşmaktadır. Her bir eğitim modülü, arabulucuların arabuluculuk faaliyetini sürdürürken ihtiyaç duyacakları konulara yönelik hem teorik hem de uygulamaya yönelik bilgiler içermektedir.

Arabuluculuk yönteminin geliştirilmesi, toplumsal bilincin artırılması ve kaliteli arabulucu yetiştirilmesi noktasında arabuluculuk eğitimleri büyük önem arz etmektedir. Ancak arabuluculuk sisteminin geliştirilmesine yönelik katkıda bulunacak kaynaklar

incelendiğinde, özellikle iletişim alan yayınında yüksek lisans ve doktora düzeyinde arabuluculuk eğitimlerine ilişkin herhangi bir çalışma yapılmadığı tespit edilmiştir. Türkiye’de bu anlamda hiçbir çalışmanın bulunmaması araştırma yapma ve alana katkıda bulunma gerekliliği doğurmuştur.

3.2. Araştırmanın Amacı

Çalışmanın amacı, “Türkiye’de arabuluculuk eğitimleri etkin bir şekilde gerçekleştirilmekte midir? Var olan durumun geliştirilmesi ve içerik zenginleştirilmesinde seçenekler nelerdir?” sorularına yanıt verebilmektir. Konu çok boyutlu özellikler taşıdığından sıralanan sorulara Türkiye genelinde toplam 1559 arabulucuya²⁴ eğitim veren uzmanların, bakış açıları, beklentileri ve farkındalıklarından yararlanılarak öneriler geliştirilmeye çalışılmaktadır.

3.3. Araştırmanın Önemi

Arabuluculuk kurumunun daha geniş kitlelere ulaştırılması, uzlaşma kültür bilincinin oluşturulması ve etkili arabulucuların yetişmesi arabuluculuk eğitim hizmetlerinin ve eğitim programlarının eklettik bir biçimde geliştirilmesine bağlı olarak ilerlemektedir. Ancak sistemin yeni olması nedeniyle eğitmenlerin bakış açılarından, beklentilerinden bilgi ve birikimlerinden yararlanılarak oluşturulabilecek daha etkin bir eğitim tasarımı geliştirilmesine yönelik yüksek lisans ve doktora düzeyinde herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Bundan hareketle; çalışma, bir ilk olarak daha etkin bir eğitim tasarımına katkıda bulunma gayreti taşıması nedeniyle önemlidir.

3.4. Araştırmanın Kapsam ve Yöntemi

Araştırmanın evrenini, Adalet Bakanlığı, Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü Arabuluculuk Daire Başkanlığı tarafından yetkilendirilmiş 54 eğitim kuruluşu içerisinde arabuluculuk eğitimi veren (528) eğitmen oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Türkiye Barolar Birliği çatısı altında 21 farklı ilde toplamda 1559 katılımcıya arabuluculuk eğitimi veren beş

²⁴ Araştırmaya katılan Türkiye Barolar birliği çatısı altında eğitim veren tüm uzman eğiticiler, Türkiye genelinde 21 farklı ilde toplam 1559 arabulucu adayına eğitim vermiştir. İstatiksel olarak bu rakam değerlendirildiğinde, yüzde 49’luk bir orana ulaşılmaktadır.

Profesör, iki Doçent, bir Doktor ve iki Avukat unvanına sahip uzman eğitimciler ile sınırlandırılmıştır.

Araştırmanın literatür taramasına bağlı olarak kavramsal çerçeve oluşturulmuştur. Arabuluculuk ve arabuluculuk eğitimlerine yönelik yapılan çalışmalar detaylı bir şekilde incelenmiş, konu ile ilgili yazılmış makalelerden ve internet sitelerinden faydalanılmıştır.

Bu çalışma, nitel araştırma tekniği kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Veri toplama tekniği olarak görüşme yöntemi uygulanmıştır. Nitel görüşme (qualitative interview), görüşülen kişiye, bir konu hakkında ayrıntılı, nitelikli sorular sorarak, konu ile ilgili ayrıntılı bilgi almaktır (Aziz, 2013: 86). Bunun nedeni bireylerin verilerini, görüşlerini, deneyimlerini ve duygularını ortaya çıkarmada yönünden güçlü olması ve iletişimin en yaygın biçimi olan konuşmayı temel almasıdır. Bu yönüyle yazmaya ve doldurmaya dayalı testler ya da anketlerde var olan sınırlılığı ve yapaylığı ortadan kaldırır (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 155).

Katılımcılar ile 28 Ocak ve 2 Şubat 2016 tarihleri arasında açık-uçlu yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu türden görüşmeler daha önceden belirlenmiş, soru biçimi, düzeni ve sıklığı önceden düzenlenmiş soruların yer aldığı görüşmedir. Aynı, türden, aynı içerik ve biçimdeki sorular görüşülenlerin tümüne sorulur. Bu görüşme tarzında görüşülenlerin karşı karşıya kaldığı sorulardan elde edilecek verilerdeki değişkenliği en aza indirmek hedeflenmektedir (Kümbetoğlu, 2012: 76).

Görüşmede katılımcılara²⁵ genel olarak arabuluculuk eğitimleri hakkındaki düşünceleri, anlatmış oldukları konuların önemi, eğitim alanların geri bildirimleri, arabuluculuk eğitimi veren kişilerin taşıması gereken özellikler hakkında, önceden geçerliliği uzmanlar tarafından denetlenmiş, araştırmanın amacına uygun bir şekilde toplam beş soru sorulmuştur. Yani görüşülen bireyin geçmiş deneyimleri ışığında kolaylıkla yanıtlanabilecek sorular hazırlanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 168).

Görüşmede veriler, katılımcılardan önceden izin alınarak, elektronik cihaz ile kaydedilmiştir. Elde edilen verilerin çözümlemesi ise betimsel analiz tekniği kullanılarak

²⁵ Bkz. EK 4- Görüşme Anket Formu.

yapılmıştır. Betimsel analizde, görüşülen ya da gözlenen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilir. Bu tür analizde amaçla elde edilen veriler, önce sistematik ve açık bir biçimde betimlenir. Daha sonra yapılan bu betimlemeler açıklanır ve yorumlanır, neden-sonuç ilişkileri irdelenir ve birtakım sonuçlara ulaşılır (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 256).

3.5. Bulgular ve Tartışma

Türkiye Barolar Birliği çatısı altında eğitim veren uzmanların, arabuluculuk eğitimlerine yönelik tutum ve görüşlerinden yararlanılarak elde edilen bulgular, uzmanlık konusuna (Mevzuat, İletişim, Müzakere ve Sorun Çözme, Psikoloji ve Davranış Bilimleri, Toplantı Yönetimi) göre aşağıda şu şekilde kategorize ve analiz edilmiştir:

3.5.1. Arabuluculuk Eğitimleri Hakkında Genel Görüşler

“Mevzuat Alanında Eğitim Veren Katılımcıların Görüşü”

- Arabuluculuk eğitimleri, liderliği üstlenen birkaç eğitim kurumu dışında özenli ve gerektiği düzeyde verilmeyen eğitimlerdir. Bu eğitimlerin yetersizliği, eğitime ve eğitmenlere ilişkin standartların eksiliğinden kaynaklanmaktadır.
- Arabuluculuk eğitimleri, Kanun’da asgari 48 saatlik bir eğitim şeklinde öngörülmüştür. Bu derslerin 36 saati teorik ve 12 saati uygulama dersi olarak düzenlenmiştir. Bu eğitimlerin çok gerekli olduğunu düşünüyorum. Çünkü bu eğitimler gerçekleştirilmezse sistematik bir arabuluculuktan söz edilemez.

“İletişim Alanında Eğitim Veren Katılımcıların Görüşü”

- Arabuluculuk eğitiminin, arabulucuların yetişmesi açısından çok önemli olduğunu düşünüyorum ve uygulamada arabuluculuk faaliyetini daha sağlıklı bir şekilde yürütülmesi açısından bu eğitimler bir gerekliliktir.
- Arabuluculuk faaliyetleri başladığı günden itibaren aktif olarak eğitimlere katılıyorum. Türkiye için bu uygulamanın çok faydalı olduğunu düşünüyorum.

Tarihsel geçmişindeki değerlerine, toplumsal ve kültürel yapısına çok uygun bir yöntem. Uluslararası arabuluculuk ile gelişmeleri incelediğimizde de Türkiye'nin bu gelişmeye paralel olarak ilerlediğini görülmektedir.

- Hukuk mevzuatımızda yapılan değişiklikler sonucunda birçok kurum tarafından verilen eğitimlerin sürecin tanınmasına ve kavranmasına büyük katkı sağlamaktadır.

“Müzakere ve Sorun Çözme Alanında Eğitim Veren Katılımcıların Görüşü”

- Arabuluculuk eğitimlerini şu anda 54 eğitim kuruluşu yürütmeye çalışmaktadır. Ancak bu kuruluşların on tanesi aktif olarak bu eğitimleri gerçekleştiriyor. Güzel tasarlanmış beş eğitim modülü var. Bu modüller Mevzuat, Müzakere, İletişim, Davranış Bilimleri ve Toplantı Yönetimi'nden oluşuyor. Bu eğitim modüllerini arabulucuların gelişimleri açısından faydalı ve önemli buluyorum.
- Küresel olarak arabuluculuk sistematiği bütün ülkelerde uygulanmaya başlanan ve derinleştirilmeye, standartlaştırılmaya çalışılan bir süreç. Türkiye'de bu konuda genel trende uygun olarak adımlarını atıp, hukuki düzenlemelerini yapmaktadır. Dolayısıyla bu eğitimler bir gereklilik. Gereklilik iki anlamda karşımıza çıkmaktadır: Birincisi küresel anlamda bir eğilimin gereği olarak, ikincisi ise ülkemizdeki iç dinamiklere göre duyulan ihtiyaçlar nedeniyle oluştuğunu söyleyebiliriz. Bu iç dinamikler, mahkemeye olan yoğun talepler nedeniyle sıkışan hukuk sistemini ferahlatmak ve ülkemizdeki kişilerin kendi aralarında karar vermelerini sağlayacak kültürel bir yapının inşasını oluşturmak amacıyla gerçekleştirilmektedir. Bu anlamda, arabuluculuk eğitimleri çok faydalı olmaktadır.

“Psikoloji ve Davranış Bilimleri Alanında Eğitim Veren Katılımcıların Görüşü”

- Arabuluculuk eğitimi alan hukukçuların çok şanslı olduğunu düşünüyorum. İletişim, çatışma çözümü, müzakere, toplantı yönetimi konularında lisans eğitimlerinde bu dersleri almıyorlar. Bizim herkesin bildiğimiz kavramlarla

hukukçuların ilk kez karşılaştığını görüyoruz. Dolayısıyla bu eğitimin hem teorik hem de uygulama açısından çok yararlı olduğunu söyleyebilirim.

- Arabuluculuk eğitimlerinde daha fazla katılımcı ile birlikte olup ve sisteme daha hakim oldukça arabuluculuk eğitimlerinin çok yerinde ve doğru yapılan bir çalışma olduğunu görmekteyim. Herhangi bir hukuk fakültesi mezununun hiçbir eğitim almadan doğrudan arabuluculuğa geçiş yapmasının çok sakıncalı olabileceğini düşünüyorum. Özellikle bu işin yürütülmesi sürecinde bilinmesi gereken birçok kıstas var. Sadece mevzuat, yönetmelik değil insan ilişkileri, çatışma yönetimi, müzakere, toplantı yönetimi gibi konuların sistemli bir şekilde öğrenilmesi ve uygulanması gerekmektedir.

“Toplantı Yönetimi Alanında Eğitim Veren Katılımcının Görüşü”

- Şu anda arabuluculuk eğitimi veren 54 tane akredite edilmiş kurum var. Bu kurumların içerisinde üç veya dört tanesi bu arabuluculuk eğitimlerini aktif olarak veriyor. Genel olarak verilen eğitimlerin zayıf, sadece sertifikasyonuna yönelik olduğunu söylenebilir. Ancak üst kurumlarla işbirliği içinde bu işi ciddiye alan üniversitelerin daha kaliteli arabuluculuk eğitimi programı düzenlediği görülmektedir. Her beş yıllık tecrübeye sahip avukatlar, hâkimler arabulucu olamaz. Bu eğitimi almak için kanunla belirlenmiş özelliklere sahip olunması gerekiyor ve arabuluculuk ek bir yetenek gerektiren bir meslek ve bunun için de bir eğitim şart olduğu düşünüyorum.

3.5.2. Anlatılan Konunun Arabuluculuk Açısından Önemi

“Mevzuat Alanında Eğitim Veren Katılımcıların Görüşü”

- Arabuluculuk sınavında mevzuat %50 ağırlığı oluşturmakta ve katılımcılar mesleği uzman eğitmenlerden öğrenmektedirler. Dolayısıyla, mevzuat eğitimi olmadan arabuluculuk eğitimi gerçekleştirilemez.

- Arabuluculuğun birçok kurala tabi olması gereken yönleri var. En başta uygulanması gereken kural gizliliktir. Gizliliğin sağlanması için kuralı yapmak yetmiyor yaptırımını da koymak gerekiyor. Yaptırım dediğimiz noktada yasaya ihtiyacımız var. Dolayısıyla mevzuat altyapısı olmadan arabuluculuk faaliyetini sürdürmek mümkün değildir.

“İletişim Alanında Eğitim Veren Katılımcıların Görüşü”

- İletişim eğitimi, Birleşmiş Milletler Kalkınma Planında (UNDP) yer alan dört temel eğitim modülünden birini oluşturmaktadır. Dolayısıyla iletişim arabuluculuk eğitimlerinde temel kurgularından. Bu modülerden biri müzakere ancak müzakerenin ön koşulu iletişim. İletişim olmadan diğer modüllerde gerçekleştirilemez. İletişim ve davranış bilimi bir anlamda beraber yürümektedir. İletişimi anlamak ve anlaşılacak olarak tanımlarsak, arabuluculuk sürecinde bu anlamak ve anlaşılacak nasıl geliştirilir derste bunu öğretiyoruz. Buna etki eden faktörleri daha makro düzeyde bir yetkinlik ve bir beceri olarak veriyoruz. Bu aşamayı öğrettikten sonra arabuluculuk özelinde uygulama olarak nasıl hayata geçirilir onu anlatıyoruz. İletişim eğitimlerinde bir farkındalık yaratılıyor ve arabuluculuk eğitimleri açısından çok önemli bir modül olduğunu söyleyebilirim.
- İletişim, arabuluculuk faaliyetinin kalite bir şekilde yürütülmesi açısından çok önemli bir kavram. Dünyada çatışmalar anlaşma oryantasyonu, müzakere, arabuluculuk, istişare, karşılıklı anlaşma ortamı sağlanarak problemler çözülüyor. Tüm bunların temelinde kaliteli bir iletişim tekniği kullanmak yatıyor. Bu anlamda, arabuluculuk eğitimlerinde iletişim modülünün uyumsuzlukları çözme noktasında katılımcılara geniş bir perspektif kazandırdığını düşünüyorum.
- İletişim arabuluculuğun temelini oluşturmaktadır. Diğer ülkelerde de arabuluculuk, hukuk dışındaki alanlardan gelen ve temel ve ileri iletişim becerilerine sahip olan kişiler tarafından yapılabilmektedir.

“Müzakere ve Sorun Çözme Alanında Eğitim Veren Katılımcıların Görüşü”

- Arabuluculuk noktasında arabulucunun görevi müzakere sürecini yönetmektir. Nerede toplanılacak, usul ve ilkeler, genel kurallar ne olacak, ne zaman süreç bitirilecek yani sistematığe ve disipline sokulması konusunda ana aktör arabulucudur. Kısacası arabulucu müzakere sürecini iyi bilmek ve süreç içerisindeki taktik ve stratejileri verimli bir şekilde yürütmek zorundadır. Eğer uyuşmazlıkla ilgili herhangi bir patoloji görürse buralara müdahale etmeli ve tekrar arabuluculuk sürecinde müzakereciliği rayına oturtup, uzlaşmaya ve çözüme doğru gidebilmelidir.
- Müzakere arabuluculuk sisteminin teknik sürecidir. Benim perspektifimden arabulucu ne yapıyor denildiği zaman, arabulucunun teknik anlamda müzakereleri yönettiğini söyleyebilirim. Her arabuluculuk sisteminde bir müzakere süreci mevcut ve bu süreci verimli yönetmek anlamında bir gereklilik var. Bu yüzden arabuluculara müzakere yöneticisi olma sıfatını kazandırmak çok önemli. Ve bu işinde omurgası üzerine oturuyor diyebilirim.

“Psikoloji ve Davranış Bilimleri Alanında Eğitim Veren Katılımcıların Görüşü”

- Arabuluculuk sisteminde davranış ile ilgili öğrenilmesi gerekli bazı beceriler vardır. Derslerde özellikle hukukçuların bilmesi gereken konular örneğin uyum davranışı, itaat gibi kavramların bilinmiyor olmasını görmek açıkçası benim için sürpriz oldu. Ama temel motivasyonumuz bu eğitimleri ilk başlatırken katılımcıların donanımını yükseltmekti. Arabulucular sorunlu kişilerle uğraşıyorlar. Müfredat oluşturulurken sadece arabuluculuk sürecinde değil diğer mesleki yaşamlarında da kendilerini nasıl koruyacakları, farklı kişilikler söz konusu olduğunda nasıl davranmaları gerektiği yönünde çalışmalar yaptık. Davranış bilimleri eğitimleri kendi kişiliklerini de fark etmeleri konusunda faydalı olan bir eğitim olduğunu düşünüyorum.
- Davranış bilimleri eğitimi arabuluculuk açısından önemli bir nokta. Arabuluculuk bir çatışma sürecidir. Derslerde stres, öfke yönetimi, çatışma çözümü, sosyal etki üzerine çalışıyoruz. Arabuluculuk sürecinde taraflar farklı kültürlerden gelmiş olabiliyorlar. Bu noktada, arabulucunun taraflar arasında bir

uzlaşma ortamı yaratırken bu kültürel farklılığı dikkate alarak süreci yönetmesi gerekmektedir. Esasında hukuk fakültesi ve psikoloji mezunlarının birçok ortak potada birleşen birtakım özellikleri var. Her iki tarafta travmatik problem yaşayan kişilere destek olmaya çalışıyor. Eğitimler sırasında katılımcılara bu travmatik meseleleri nasıl çözeceklerine dair hem teorik hem de uygulama aşaması açısından bilgi veriyoruz. Eksik olan bilgileri tamamlanıyor ve arabuluculuk faaliyetini daha kaliteli bir şekilde yürütecek aşamaya geliyorlar.

“Toplantı Yönetimi Alanında Eğitim Veren Katılımcıların Görüşü”

- Bir arabulucu, arabuluculuk faaliyetini başarılı bir şekilde yürütmek istiyorsa toplantı yönetiminin detaylarını bilmek durumundadır. Toplantı yönetiminin çerçevesini, kişilik ve olgunluk düzeyleri etkilediği için, katılımcılara tarafların eğitim ve öğretim seviyelerine göre nasıl bir davranışla yaklaşacaklarını, onları nasıl yönetebilecekleri ile ilgili bilgi veriyoruz. Toplantının yapıldığı fiziksel mekânlara ilişkin de bilgiler anlatıyoruz ve bunların toplantı performansı üzerindeki etkilerini de aktarıyoruz. Ve yine eğitimde Türk kültürel özelliklerinin davranışlar üzerindeki etkilerini anlatıyoruz. Çünkü Avrupa’da gelen bir mevzuat, Amerika’da uygulama alanı bulmuş, dolayısıyla sistemi anlatırken Türk kültürel yapısına uygun bir şekilde vermek zorundayız. Tüm bu öğrendiği bilgileri iyi özümseyen katılımcı, arabuluculuk sürecinde toplantı yönetimi ile ilgili sıkıntı çekmeyecek, başarılı bir şekilde süreci yönetecektir.

3.5.3. Eğitim Alanların Geri Bildirimleri

“Mevzuat Alanında Eğitim Veren Katılımcıların Görüşü”

- Mevzuat dersinde geri bildirimler çok memnundan hiç memnun değilime kadar gidebilmektedir. Bu duruma eğitmenden olan yetişkin eğitiminin özü ile ilgili olmayan beklentilerin karşılanıp karşılanmadığı etkili olmakta. Materyalde sorun yaşanmamakla birlikte ders süresi yeterli olmayıp, anlatılması gereken konular ucu ucuna yettiğinden uygulama için hakkıyla zaman ayırlanamamaktadır.

- Eğitim alanların geri bildirimlerinde temel olarak memnun olduklarını ifade ediyorlar. Bize gelen kursiyerlerin büyük çoğunluğu avukatlar olmaktadır. Bu eğitimlerin avukatlık mesleğini icra ederken de faydalı olduğunu söylüyorlar. Ancak bazen kursiyerlerin diğer eğitim kurumlarından sertifika alıp, sicile kayıt yaptırdıktan sonra aldıkları eğitimlerin yetersiz olduğunu düşünerek tekrardan bu eğitimleri aldıklarını görüyoruz. Burada eğitim kurumlarının çok fazla denetlenmediği sorunu da ortaya çıkıyor. İyi eğitim veren kuruluş sayısının onu geçmediğini söyleyebilirim. İyi bir geri bildirim almak isteniyorsa kaliteli bir eğitim vermek gerekiyor.

“İletişim Alanında Eğitim Veren Katılımcıların Görüşü”

- İletişim dersinde genellikle eğitim alanların geri bildirimleri çok olumlu oluyor. Eğitimlerde sadece mevzuat yok iletişim, müzakere, toplantı yönetimi ve davranış bilimlerini de içeriyor. Arabulucu adayları bu konudaki eğitimleri daha önceden avukatlık sürecine başlamadan önce staj döneminde bu eğitimleri almalarının gerekliliğini belirtiyorlar. Deneyimle öğrenmenin çok uzun süre aldığını lisans eğitimlerinde bu eğitimleri almanın kendileri için daha faydalı olacağını söylüyorlar. Uygulama olarak bildiklerini ancak kavramsal ve kuramsal yapıyı daha iyi anlayarak daha geniş perspektiften değerlendiklerini iletiyorlar. Yine eğitim alanlar günlük hayatlarında ya da gerçekleştirecekleri arabuluculuk sürecinde taraflar arasında kültürel ve kuşak farklılıkları daha iyi anlayacaklarını ifade ediyorlar.
- Eğitime katılanların birçok ortak ifade ettiği nokta var. İletişim eğitimlerinin lisans eğitiminde alınması gerektiğini belirtiyorlar. Ayrıca katılımcılar bu eğitimi sadece iş yaşamlarında değil kendi kişisel yaşamlarında da uyguladıklarını söylüyorlar. Kendilerini daha nasıl geliştirebileceklerine dair okuma listesi isteyen arabulucu adayları da oluyor.
- İletişim arabulucu adayları tarafından ilgi çeken bir konu. Dolayısıyla sıklıkla paylaşılan cümle “arabulucu olmasam bile iletişim bilgilerini hayatın her alanında kullanabilirim” oluyor. Farkındalığa katkısı çok fazla olduğuna

inaniyorum. Arabuluculukla ilişkili bir biçimde anlatıldığı için işlevsel bilgiler paylaşıyor.

“Müzakere ve Sorun Çözme Alanında Eğitim Veren Katılımcıların Görüşü”

- Katılımcılar bu eğitimlerin bireysel ve mesleki gelişmelerinde çok yardımcı olduğunu ifade ediyorlar. Hukuk fakültesinde okurken müzakere dersi almadıklarını ve daha lisans eğitimi devam ederken bu eğitimi almanın önemini dile getirdiler. Müvekkilleriyle daha kaliteli bir iletişim kuracaklarını, adli dünyanın diğer aktörleriyle hâkim, savcı, karşı tarafın avukatın dahi ile bu eğitimler sayesinde güçlü müzakere yapabileceklerini de belirttiler.
- Müzakere ve sorun çözme dersinde eğitim alanların geri bildirimleri, genel anlamda, müzakere ve sorun çözme eğitiminin hukuk fakültelerinde bir ders olarak okutulması ve bu eğitimin mesleklerinin başından itibaren uygulayabilmeleri konusundaki bir ihtiyaç olduğu yönünde olmuştur. Ayrıca eğitim sürecinden sonrada bu eğitimlerde öğrendiklerini günlük faaliyetlerinde kullandıklarını belirtiyorlar. Müzakere eğitimlerini spesifik anlamda iki günde yapıyor. Katılımcıların iki günlük eğitimin daha fazla olması konusunda bir beklentileri var. Ancak müfredat gereği bu sürede müzakere eğitimini verilebiliyor.

“Psikoloji ve Davranış Bilimleri Alanında Eğitim Veren Katılımcıların Görüşü”

- Katıldığım eğitimlerde veya ders dışında arabulucu adayları arabuluculuk eğitimlerinin kendilerinde büyük bir farkındalık yarattığını söylediklerini görüyorum. Psikoloji eğitimlerinde de bizim anlattığımız konuları zaten uyguladıklarını ancak davranışlarının farklı alternatifleri olabileceğini ya da yaptıkları herhangi bir hareketin başka bir anlama sebep olacağını hiç düşünmediklerini ifade ediyorlar.
- Eğitim alanlar geri bildirimlerinde, eğitimi aldıktan hemen sonra öğrendiklerini kişisel hayatına uyguladıklarını belirtiyorlar .Ders dışında kendi mesleklerini yürütürken genellikle travmatik vakalarla uğraşıldığı için bu durumu

etkilenmeden tolere etmenin yollarını öğrenmenin kendilerini iyi hissettirdiğini de ifade etmekte. Yenilenme eğitimlerinde de belli bir tecrübeye gelen arabulucular, yaşadıkları olayları anlatarak, o süreçte böyle davrandık acaba doğru bir davranış mı diye derslerde sorgulamasını da yapmaktalar.

“Toplantı Yönetimi Alanında Eğitim Veren Katılımcıların Görüşü”

- Toplantı yönetiminde arabuluculuk sisteminin uygulaması anlatıldığı için eğitimler çok verimli geçiyor. İşin pratiğini öğrendikleri için katılımcıların geri bildirimleri çok olumlu oluyor. Ayrıca hem toplantı yönetimi hem de diğer eğitimlerde katılımcılara diğer sosyal hayatlarında kullanabilecekleri bilgiler verdiğimiz için de bu eğitimlerden ciddi manada yararlandıklarını söylüyorlar.

3.5.4. Arabuluculuk Eğitimi Veren Kişilerin Taşınması Gereken Özellikler

“Mevzuat Alanında Eğitim Veren Katılımcıların Görüşü”

- Arabuluculuk eğitimi veren uzmanlar, konuyla yoğun olarak ilgilenmiş, yayın ve çalışmalar yapmış en önemlisi ise ilgi alanı olan ve seven kişiler olmalı. Ayrıca eğitim veren kişilerin anlattığı konuya hakim olması gerektiğini düşünüyorum. Anlattığı konuyu iyi aktarmalı ve eğitim alan kişilere konuyu aktarıp aktarmadığını iyi denetmeli. Tabii bu denetleme süreci de eğitiminin tecrübesi ile ilgili bir durum olarak görüyorum.
- Eğitim verdiğimiz kişiler avukatlar, hâkimler, savcılar, hukuk müşavirliklerinde çalışan müfettişler, idari personellerden oluşmaktadır. Tüm bu kişilerin ortak özellikleri hukuk fakültesi mezunu olmaları. Dolayısıyla bu kişilere mevzuat anlatmak hem kolay hem zor olabilmekte. Konuya çok hakim oldukları için çok spesifik sorularla karşı karşıya kalabiliyoruz. Çünkü arabuluculuk dediğimiz yöntem alternatif bir uygulama. Usul hukuku içerisinde mütalaa edilen bir yöntem. Bu sorulara cevap verebilmek için de usul hukukunu da bilmek gerekiyor.

“İletişim Alanında Eğitim Veren Katılımcıların Görüşü”

- Arabuluculuk eğitimleri yetişkin bireylere veriliyor. Eğitimci üniversitede görevleri olabilir ya da kitap yazmış olabilir. Eğitimcinin niteliği ne olursa olsun karşısındakinin kim olduğunu iyi bilmek zorundadır. Çünkü eğitime gelen kişiler yaşamın içinde yer alan, aile babası, anne veya meslekte belli bir noktaya gelmiş bireyler. Buna dikkat ederek bir tutum ve davranış sergilenmesi gerektiğini düşünüyorum.
- Eğitim verenlerin niteliklerinin nasıl olması gerektiğine dair Arabuluculuk Daire Başkanlığı ile işbirliği içinde yapılan bir çalışmada tartışılmıştır. Yetişkin eğitimi verdiğimiz için o kişilere özgü bir dil kullanılmalı ve ders ortamında gelen istek ve talepleri değerlendirilmesi gerekiyor. Kimisi sınava yönelik, kimisi uygulamaya yönelik taleplerde bulunuyor. Tüm bu istekleri eğitimcinin değerlendirip sınıf ortamında özgün bir çalışma yapması gerekliliğine inanıyorum.
- Eğitimci, arabuluculuğun temel mantığına hakim olmalı, üst düzey iletişim becerilerine sahip, sabırlı ve tahammül sahibi kişiler olmalıdırlar. Esnek, açık iletişimi benimsemiş, değer yargılarını yaptıkları işe karıştırmayan bir tavır ve tutum sergilemeleri gerekmektedir.

“Müzakere ve Sorun Çözme Alanında Eğitim Veren Katılımcıların Görüşü”

- Arabuluculuk eğitimi veren kişiler kendi alanlarında uzman olmak zorundalar. Pedagojik yetkinliklere sahip olmalı ve teorik ve pratiği birleştirip karşısındaki hukukçuların nasıl bir eko sistemde yaşadığına iyi kulak kabartmalıdır. İletişim, müzakere ya da davranış bilimleri alanında eğitim veren eğitimciler konularını mutlaka arabuluculuk ekseninde anlatmalıdır. Örnek olay uygulamalarıyla da dersi desteklemelidir. Eğitimci ayrıca mevzuat konusunu da bilmeli ve ders konusunu buna göre inşa etmelidir.

- Arabuluculuk eğitimlerini veren kişiler, temelde bir yetişkin eğitimi verme konusunda yetenekli olmalı ve hedef kitleyi iyi bir şekilde analiz etmesi gerekiyor. Hedef kitle aktif olarak çalışan, hukuki problemler üzerinde çalışan kişiler. Dolayısıyla eğitimciler katılımcılar ile ilgili empati yapabilmeli, güçlü iletişim kurabilmeli ve karşı kitlenin yorgun ve dağınık dikkatini ders sırasında çok iyi bir şekilde yönlendirebilmeli diye düşünüyorum.

“Psikoloji ve Davranış Bilimleri Alanında Eğitim Veren Katılımcıların Görüşü”

- Herkes arabulucu da olamaz herkes arabuluculuk eğitimi de veremez. Kişilik özellikleri bakımından bazı niteliklere sahip olmak lazım. Çok iyi bir dinleyici ve sabırlı olmalı, sınıf ortamını iyi analiz etmeli. Eğitimci derste rol modeldir. Ders esnasında oluşabilecek herhangi bir çatışmayı iyi yönetmeli. Çünkü katılımcılar eğitimciyi rol model olarak alıyor. Arabuluculuk yeni bir konu olduğu için de eğitim verenlerin de yeni konulara açık olması ve kendilerini geliştirmeliler. Ve derse gelen kişilerin kim olduğunun farkında olmalı. Standart bir üniversite öğrencisine anlatım yapmadıklarının bilincinde olup, sahne performansını iyi yapmalı.
- Arabuluculuk eğitimi veren eğitimcilerin en birincil özelliği hitap ettiği kitleye nasıl davranması gerektiğini çok iyi bilmesi gerekiyor. Çünkü biz burada yetişkin, alanların da uzman kişilerden söz ediyoruz. Dolayısıyla bence akademik bilgiyi verirken çok akademik düzeyde değil günlük hayattan örneklerle renklendirerek vermemiz gerektiğini düşünüyorum. Bu anlamda, iletişim becerilerinin yüksek, konusuna hakim olmalı.

“Toplantı Yönetimi Alanında Eğitim Veren Katılımcıların Görüşü”

- Arabuluculuk eğitimi veren kişilerin akademisyen olması tercih ediliyor. Bu eğitimlerde mevzuat dersleri dışında eğitim veren hocaların detaylı mevzuat bilgisi olması gerektiğini de düşünmüyorum. Eğitimci, arabuluculuk nedir, arabuluculuğun misyonu nedir, Türkiye neden bu işe girmiştir, amaç nedir? gibi soruların yanıtlarını çok bilmeli. Yani misyonu tanımladığınız takdirde,

arabulucunun duruşunu doğru algılayan bir hocanın mevzuat bilgisine ihtiyacı yoktur.

3.5.5. Diğer Görüşler

“Mevzuat Alanında Eğitim Veren Katılımcıların Görüşü”

- Arabuluculuk eğitimleri veren kişilerin yan dallar bakımından tam bir mevzuat bilgisi gerekmemekle birlikte en az bir kez mevzuat dersi takip edilmeli ve mevzuata aykırı olabilecek uygulama ve söylemlerden kaçınılmalıdır.
- Arabuluculuk eğitimlerinin süreleri çok kısa buluyorum. Arabulucuların 400 ile 600 saat eğitim alması gerekiyor. Yasada, yenileme eğitimleri yıllık 8 saat olarak belirlenmiş durumda. Ancak uygulama açısından bu süre yeterli değil. Arabuluculuk beceriye dayalı bir alan. Dolayısıyla uygulama daha fazla yaptırılması gerekiyor. Eğitimlerde kullanılan içerik ve materyaller şuanda kâfi ancak kaynak kitaplarda çok fazla yabancı alıntı var. Çeviri eserlerin sayıca artması gerektiğini düşünüyorum.

“İletişim Alanında Eğitim Veren Katılımcıların Görüşü”

- Arabuluculuk eğitimlerinde iletişim olmazsa olmaz gereken bir modüldür. İletişim, çatışma çözme sanatıdır. Eğitimcilerin kendi yaşantılarındaki çatışmalarını çözümlenmiş bireyler olması gerekmektedir. Özellikle iletişim eğitimi veren kişinin önce kendi hayatında bu sorunları çözmesi gerektiğine inanıyorum.
- Eğitim sürelerinin uzatılması gerektiğini düşünüyorum. Özellikle iletişim ve davranış bilimleri alanlarında konu başlıklarının içeriğinin zenginleştirilmesi yönünde çalışmalar yapılmalı. Diğer bir eklemek istediğim nokta, arabuluculuk eğitimini veren her eğitimcinin alanı ne olursa olsun eğitimi vermeden önceden kanun ve yönetmelik hakkında derinlemesine bilgi sahibi olması gerekiyor. Hem mevzuatı, hem yeni gelişmeleri ve hem de yaşanan örnek olaylara dair güncel

gelişmelerin takip edilmesi lazım. Ayrıca arabuluculuk derneklerin artırılması yönünde çalışmalar yapılmalı, bu konularla ilgili somut yaşanan deneyim ve tecrübeler paylaşılmalıdır.

- Eğitim; salt burada sıralanan boyutlarıyla sınırlı değildir ve çok fazla boyutu vardır. Bu çalışma daha ayrıntılı çalışmalara ilham vermesi açısından önemli olduğunu düşünüyorum. Örneğin, eğitimcilerde olması gereken nitelikler daha geniş bir araştırmayla ortaya konulabilir. Eğitim yöntemleri üzerine ciddi dönüşüm gerektiği gibi daha geniş bir araştırmayla ortaya konulabilir.

“Müzakere ve Sorun Çözme Alanında Eğitim Veren Katılımcıların Görüşü”

- Arabuluculuk uygulaması bir yol, bir arayıştır. Diğer ülkelerdeki uygulamalara baktığımızda bizim yaşadığımız süreçler yaşanmıştır. Adalet Bakanlığı da bu konuda çok aktif çalışmalar yapıyor. Çeşitli çalışmalar ve araştırmalar yapılarak hem uygulamanın hem de eğitimlerin daha da geliştirilebileceğini düşünüyorum.
- Yenileme eğitimlerinin de süresinin çok kısa olduğunu düşünüyorum. Sekiz saatlik bir program. Bu eğitime gelen katılımcılar daha tecrübeli olarak geliyorlar ve deneyimlerini paylaşıyorlar. Kısa sürede tecrübelerini paylaşmak zorunda kalıyorlar. Aslında bu deneyimler arabuluculuk sistematığının geliştirilmesinde çok önemli yer tutuyor. Bu yüzden, yenileme eğitimlerinin süresinin uzatılması yönünde çalışmalar yapılmalı. Şunu da özellikle eklemek istiyorum eğitimcilerin bu eğitimlere başlamadan önce mevzuat konusunda derinlikli bir bilgiye sahip olması gerekiyor.

“Psikoloji ve Davranış Bilimleri Alanında Eğitim Veren Katılımcıların Görüşü”

- Katılımcıların ders sürelerinin özellikle davranış bilimlerinin çok kısa olduğunu söylüyorlar ve haklı olduklarını düşünüyorum. Örneğin, kişilik konusunu bir saatlik ders sürecinde anlatmaya çalışıyoruz. Ancak kişilik konusu lisans düzeyinde işin içine patoloji kısmını da katarsanız iki dönemde anlatılan bir konudur. En azından arabulucu adaylarının kendi gelişimlerine katkıda

bulunacak şekilde eğitim süresinin uzatılmalı ve grup sayıları otuz kişiyi geçmemeli.

- Eğitim verenler öncelikle kendi konuları daha iyi aktarabilmek için mevzuat bilgisine sahip olmalıdırlar. Sistem nedir, neyi kapsıyor ya da kapsamıyor gibi sorunların cevabı eğitim vermeden önce öğrenilmeli. Eğitim sırasında mevzuata yönelik sorular sorulduğunda eğitimcinin güvenilirliğinin düşüreceğine inanıyorum.

“Toplantı Yönetimi Alanında Eğitim Veren Katılımcıların Görüşü”

- Eğitim sürelerine ilişkin çeşitli eleştiriler alıyoruz. Yönetmelik en az 48 saatlik bir eğitim süresini öngörüyor ancak bu süre yetersiz.. Yenileme eğitimleriyle birlikte ve bu temel 48 saatlik bir eğitimin yeniden tartışılması ve düzenlemesi gerektiğini düşünüyorum.

3.6. Bulguların Analizi

Yukarıda katılımcıların arabuluculuk eğitimlerine yönelik sorulara verdikleri bilgiler analiz edildiğinde, genel olarak şu beklenti ve görüşler ortaya çıkmaktadır:

1. “Genel olarak arabuluculuk eğitimleri hakkında ne düşünüyorsunuz” sorusuna yanıt olarak, tüm katılımcıların bu eğitimlerin, nitelikli arabulucu yetişmesi açısından çok önemli ve faydalı olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcılar, Türkiye genelinde verilen arabuluculuk eğitimlerinin yetersiz olarak gördüğünü, eğitim verme izni alan 54 kuruluşun aktif olarak eğitim vermediklerine yönelik eleştiri getirmişlerdir.
2. “Anlatmış oldukları konunun arabuluculuk açısından (Mevzuat, Müzakere ve Sorun Çözme, İletişim, Davranış Bilimleri ve Toplantı Yönetimi) önemi” hakkında her bir katılımcının detaylı bilgi verdiğini görülmektedir. Her katılımcı anlatmış olduğu eğitim modülünün arabuluculuk sisteminin önemli bir parçası olduğunu dile getirmiştir. Eğitimlerde arabuluculuğa ilişkin bir farkındalık yaratıldığı ancak arabulucunun faaliyete başladıktan sonra öğrendiklerini hayata geçirmesi ile yani

teorik bilgisini uygulama ile birleştirildiğinde eğitimin faydalı olabileceğine yönelik eğitimciler arasında genel bir kanı oluştuğu söylenebilir.

3. “Eğitim alanların geri bildirimleri” hakkında, on eğitimciden dokuzu olumlu yönde geri bildirim aldıklarını belirtmişlerdir. İletişim, müzakere ve sorun çözme ve davranış bilimleri alanında eğitim veren eğitimciler, bu derslerin özellikle lisans eğitimi süresinde almaları yönünde geri bildirim aldıklarını ifade etmişlerdir. Yine araştırmaya katılan birçok eğitimcinin, aldıkları geri bildirimleri arasında eğitim esnasında öğrenilen bilgilerin sosyal yaşamda kullanıldığını ve kendi kişisel gelişimlerine çok fazla katkıda bulunduğunu söylemeleri arabuluculuk eğitimlerinin ekstra bir katkı sağlaması açısından önemli olduğu söylenebilir.
4. Arabuluculuk eğitimi veren kişilerin taşınması gereken özelliklerin neler olması” sorusuna katılımcılar, hitap edilen kitlenin yani yetişkin eğitimi verildiğinin dikkate alınarak ders verilmesi gerektiğine dikkat çekmiş oldukları görülmektedir. Eğitimcilerin çoğunluğu özellikle ifade ettikleri konulardan biri de eğitimcilerin güçlü iletişim becerilerine sahip ve alanında uzman kişiler olması yönündedir. Derslerin örnek senaryolarla, uygulamaya yönelik anlatılmasını belirtmişlerdir.
5. Ankete katılan tüm uzman eğitimcilerin ders sürelerinin uzatılması yönünde bir fikri sahip olduğu görülmektedir. Yılda bir kez yapılan yenileme eğitimlerinin de süresinin kısa olduğunu ifade etmişlerdir. Hem teorik hem de uygulama ders saatlerinin uzatılması anlamında görüş birliği olduğunu söylenebilir. Katılımcılar kendi anlatmış oldukları ders dışında mevzuata yönelik bir bilgi birikiminin de olması gerektiğini, her hâlükârda derslere başlamadan arabuluculuk kanununun ve yönetmeliğinin öğrenilmesi gerektiğini bütün eğitimciler dile getirmişlerdir

Tablo 1.

SORUNLAR	<u>YETERLİ</u>	<u>YETERSİZ</u>
Eğitim İçerikleri		+
Ders Süreleri		+
Eğitim Materyalleri ve Kaynaklar		+
Eğitim Kuruluşlarının Başarısı		+
Eğitim Alanların Geri Bildirimleri	+	
Uygulama Eğitimleri (rnek Senaryolar)		+
Yenileme Eğitimlerinin Süresi		+
Eğiticilerin Mevzuat Alt Yapısı		+

Yukarıdaki tabloda araştırmaya katılan katılımcıların, arabuluculuk eğitimlerine yönelik sorulan sorulara verdikleri yanıtların sonucunda tespit edilen sorunlar görülmektedir. Katılımcıların eğitim içerikleri, ders süreleri, eğitim materyalleri ve kaynakları, eğitim kuruluşlarının başarısı, uygulama eğitimleri (rnek senaryolar), yenileme eğitimlerinin süreleri, ve eğiticilerin mevzuat alt yapısı konularında, eğitim programlarına ilişkin alt bileşenleri yetersiz buldukları anlaşılmaktadır. Ancak arabulucu adaylarının eğitimler sonrasında aldıkları geri bildirimler konusunda olumlu yanıt verdikleri saptanmıştır. Yukarıdaki bulgulardan da anlaşılacağı üzere, arabuluculuk eğitim programlarının ve eğitim etkinliklerinin geliştirilmesi ve zenginleştirilmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

SONUÇ

Türkiye’deki mevcut arabuluculuk eğitimleri uzman eğiticilerin beklentileri, tutum ve görüşlerinden yola çıkılarak incelendiğinde, arabuluculuk eğitimlerinin belli noktalarda yetersiz kaldığı görülmektedir.

Arabuluculuk eğitimlerinin bütünleşik bir programdan oluşması ve eğitimin her aşamasının detaylı bir şekilde ele alınması ayrı bir önem arz eder. Dolayısıyla arabuluculuk eğitimlerinin gerek teorik gerek uygulama aşamasında, kaliteli ve donanımlı arabulucu yetiştirmek adına etkin ve verimli eğitim verilmesi gerekliliği doğmaktadır.

Çalışmanın birinci bölümünde, arabuluculuk sisteminin genel çerçevesinin hem dünya hem Türkiye açısından incelenmesi arabuluculuk sistemine yönelik bakış açısını anlamak konusunda genel bir fikir oluşturmuştur. İkinci bölümde, arabuluculuk eğitimlerinin dünyadaki uygulamaları ve Türkiye’deki arabuluculuk eğitimlerinin içeriği, yapısı, yakın tarihte konuya ilişkin yapılan çalışmalar, ilişkili kurum ve kuruluşlar irdelenerek, eğitimler sonucunda kazanılması gereken bilgi ve becerilerin, sisteminin başarısı ve sürdürülebilirliği açısından önemine dikkat çekilmiştir.

Araştırmanın üçüncü bölümünde ise, araştırmanın sorunsalı, amacı ve önemi, kapsamı, yöntemi belli bir sistematik içinde değerlendirilip, katılan uzmanların tutum ve görüşlerinden elde edilen bulgular ve bilgiler ışığında, arabuluculuk eğitimlerinin geliştirilmesine yönelik öneriler geliştirilerek alana katkıda bulunulmaya çalışılmıştır.

Araştırma sonucunda, eğitimci tutum ve görüşlerinden elde edilen bulgulara göre, arabuluculuk eğitimlerinin daha etkin bir arabuluculuk hizmeti verilmesi amacıyla yönelik şu öneriler yapılabilir:

1. Nitelikli ve başarılı arabulucu yetiştirmek amacıyla arabuluculuk eğitimi veren eğitimcilerin, alanında uzman, liderlik özellikleri taşıyan, sağlıklı iletişim kurabilen ve temel ve gelişmiş iletişim becerileri ile donanmalıdır.
2. Eğitim kuruluşları bir araya gelip ortak bir ders programı, ortak materyal ve kaynak geliştirip, (film, kitap vs) arabuluculuk eğitimleri belli bir standartta getirilebilir.

3. Uygulama eğitimlerinde örnek senaryolar çoğaltılıp, gerçek hayattan uygun kesitler ile ele alınarak, arabulucuların göreve başlamadan önce daha donanımlı hale gelmeleri sağlanabilir.
4. Eğitim modüllerinin her birinin birçok alt bileşenlerden oluşması nedeniyle ders süreleri yetersiz kalabilmektedir. Bu noktada yetkili kurum ve kuruluşların ders saatlerinin uzatılmasına yönelik çalışmalar yapılabilir.
5. Yenileme eğitimlerinin süreleri uzatılabilir ve arabulucuların deneyimlerden elde edilen bilgiler derinlikli bir şekilde değerlendirilip, arabuluculuk müzakerelerinde ortaya çıkabilecek sorunların önüne geçilebilmesi açısından arabulucular bilgi ve deneyimlerini paylaşabilme imkanına sahip olabilirler.
6. Eğitim içeriklerinin zenginleştirilerek teknik bilgidен çok günlük hayata uygun hale getirilip, arabulucuların öğrenmiş oldukları bilgiler içselleştirmeleri sağlanabilir.
7. Eğitimcilerin arabuluculuk mevzuatına ilişkin konularda herhangi bir bilgi birikimine sahip olmaması eğitimcilere olan güvenilirliği zedeleyebilir. Dolayısıyla eğitimcilerin derslere başlamadan önce mevzuat konusuna hakim olmaları sisteme olan inancın kaybedilmesinin önüne geçebilir.
8. Hukuku fakültelerinde mevcut sistemde arabuluculuk faaliyetine ilişkin ders verilmemektedir. Arabuluculuğun lisans eğitimleri sırasında ayrı bir ders başlığı verilmesi, arabuluculuğu tercih edecek kişilerin arabuluculuk sistemi ile ilgili güçlü bir altyapı oluşturmasını sağlayabilir.

Sonuç olarak, nitelikli arabulucunun yetişmesi için arabulucuların kaliteli bir mesleki eğitim sürecinden geçmeleri gerekmektedir. Nitekim burada arabuluculuk eğitimi veren yetkili kuruluşlara büyük görev düşmektedir. Eğitim kuruluşları, arabuluculuk eğitim programlarını hazırlarken eğitim altyapılarını güçlendirmeli ve eğitimlerin bütünsel bir program olması nedeniyle teknik eğitim ve uygulamalı eğitimler açısından da alanında uzman kişiler tarafından eğitim verilmelidir. Ancak sistemin yeni olması ve çok boyutlu özellikler taşıması nedeniyle söz konusu eğitimlerin ilgili kurum ve kuruluşlar ile yapılacak olan çalışmalar ile daha etkin ve verimli bir arabuluculuk hizmeti verilmesi amacına yönelik biçimde tasarlanabilir.

KAYNAKÇA

Akan, P. (2013). Arabuluculuk ve Deniz Hukukuna İlişkin İhtilaflarda Uygulanması, Adalet Yayınevi: Ankara.

Alexander, N. (2006). Global Trend in Mediation. The Kluwer Law International: The Netherlands.

Aziz, A. (2013). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri ve Teknikleri. Nobel Akademik Yayıncılık: Ankara.

Bayat, B. (2003). “Bireylerin Benlik Algısı (Benlik Tasarımları) Sistemi ve Bu Sistemin Davranışlar Üzerindeki Rolü”, Kamu-İş, C.:7, S.:2.

Bercovitch, J., ed. 1996. Resolving International Conflicts: The Theory and Practice of Mediation. Boulder, Co: Lynne Reinner, Pub. pg. 11-38.

Billiet, J., and Nigmatullina, D. (2012). European Mediation Training for Practitioners of Justice: A Guide to European Mediation. Association for International Arbitration: Maklu.

Bush, R. A. B. ve Folger, J. P. (2013). “*Arabuluculuk ve Getirileri*”. Çev. Gamze Sart. Nobel Yayıncılık: Ankara.

Callister, R. R and Wall, J. A. “*Japanese Community and Organizational Mediation*”, The Journal of Conflict Resolution, C. 41, S.2, 1997, s. 313.

Cüceloğlu, D. (1994). Yeniden İnsan İnsana. 8.Baskı. Remzi Kitabevi: Ankara.

Demir, Ş. (2014). Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Mevzuatı (Gerekçeli–Atıflı–Notlu). Adalet Yayınevi: Ankara.

Demir, Ş. (2014). “*Arabuluculuk ile Aile İçi Şiddet ve Uzlaşmaya Tabi Suçların*

İlişkisi”, Ankara Barosu Dergisi, s. 211- 228.

Demir, Ş. (2014). Avukatın Uzlaşma Sağlama Yetkisi. Adalet Yayınevi: Ankara.

Domenici, K, and Littlejohn, S.W. (2001). Mediation: Empowerment in Conflict Management. Waveland Press: United States of America.

Dökmen, Ü. (2005). İletişim Çatışmaları ve Empati. 31.Baskı. Sistem Yayıncılık: İstanbul.

Erdoğan, İ. (2011). İletişimi Anlamak, Erk Yayınları: Ankara.

Eren, M. Y. (2016). Teoride ve Uygulamada Uluslararası Arabuluculuk, Adalet Yayınevi: Ankara.

European Commission, By Dr Felix Steffek LLM (Cambridge), June 2012, *Mediation in the European Union: An Introduction*.

Fiadjoe, A. (2004). Alternative Dispute Resolution: A Developing World Perspective. Cavendish Publishing Limited: Great Britain

Fiske, J. (2003). **“İletişim Çalışmalarına Giriş”**. Çev. Süleyman İrvan. Bilim ve Sanat Yayınları: Ankara.

Hope, K. M. (2014). The Guided Method of Mediation: A Return to the Original Ideals of ADR. Second Edition. Pax Pugna Publishing: United States of America.

Hopt, K. J. and Steffek, F. (2012). Principles and Regulation in Comparative Perspectvive. Oxford University Press: United Kingdom.

İldır, G. (2016). **“Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu Yaşanan Güncel Gelişmeler”**, (www. sitehukuk. com). (21.04.2016).

Kaplan, Y. (2008). “*Arabuluculuk ve Türk Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu Tasarısına Eleştirel Bir Bakış*”, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, Yıl: 28, Sayı. 1-2.

Kekeç, K. E. (2014). Arabuluculuk Yoluyla Uyuşmazlık Çözümünde Temel Aşamalar Ve Taktikler, Adalet Yayınevi: Ankara

Königshofer, M. (2008). “*Arabuluculuk Süreci*, Avusturya’da Mağdur Fail Arabuluculuğu’nun Yasal Dayanağı, (<http://www.uzlasma.adalet.gov.tr>). (12.03.2016).

Kümbetoğlu, B. (2012). Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma. Bağlam Yayıncılık: İstanbul.

Lohmann, L. M. “*Using Mediation to Resolve Disputes-Differences Between China and the U.S.*”, China Insight, 28 May 2010. s.1.

Metin, H. (2011). “*Empatik İletişim ve Yönetişim*”, Gazi Üniversitesi İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, Sayı. 32.

Moore, C. (2014). The Mediation Process: Practical Strategies for Resolving Conflict. Fourt Edition. San Francisco.

Oskay, Ü. (2011). İletişimin ABC’si. Der Yayınları: İstanbul.

Özbay, İ. (2006). “*Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri*”, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 10, Sayı: 3-4.

Özbek, M. S. (2001). “*Avukatlık Kanunu’nun 35/A Maddesine Göre Arabuluculuk*”, Ankara Barosu Dergisi, Sayı.3.

Özbek, M. S. (2010). “*Uzlaşma*”. (Ankara Barosu Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Merkezi Paneli, Hukuk Merceği, C. XI, Ankara, s. 379-408.

Özbek, M. S. (2013). Alternatif Uyuşmazlık Çözümü. Yetkin Yayınları: Ankara.

Özbek, M. S. (2014). “*Arabuluculuk Asgari Ücret Tarifesinin Tahlili*”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, s. 1119-1156.

Özmumcu, S. (2013). “*Arabulucunun Rolü Kolaylaştırıcı ve Değerlendirici Arabuluculuk*”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: LXXI, Sayı: 1.

Özmumcu, S. (2013). Uzak Doğu’da Arabuluculuk Anlayışı ile Türk Hukuk Sisteminde Arabuluculuk Kurumuna Genel Bir Bakış. 3.Baskı. On İki Levha Yayıncılık: İstanbul.

Polat, M. (2010). Milletlerarası Usul Hukukunda Arabuluculuk. Yetkin Yayınevi: Ankara.

Pürselim, H. (2014). “*Yabancılık İçeren Arabuluculuk Usulü Ve Bağlayıcılığı Hakkında Düşünceler*”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Araştırmalar Dergisi, C.20, S.2.

Sabuncuoğlu, Z. (2016). Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk, Temel Bilgiler, Davranışsal Beceriler, Sınava Hazırlık. Alfa Aktüel Yayınları: Bursa.

Şahin, H. G. (2008). Arabuluculuk. Metis Yayıncılık: Ankara.

Şahin, N., Kökdemir, D. ve Diğerleri. (2014). “Psikoloji”. Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk. Editör. Halıcı, A. ve Toprak, M. Türkiye Barolar Birliği Yayınları: Ankara.

Şanlı, C. (2002). “*Uluslararası Ticarî ve Ekonomik Uyuşmazlıkların Arabuluculuk (ADR) Yöntemi ile Çözümlemesi ve MTO’nun Kuralları*”, MHO. S. 22.

Selçuk, A. (2005). “*Kültürlerarası İletişim Açısından Gündelik İletişim Davranışları*”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı.13. s. 1-17.

Sığrı, Ü. ve Erçil, Y. (2014). Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk. Editör: Halıcı, A. Ve Toprak, M. Türkiye Barolar Birliği Yayınları: Ankara.

Şıpka, Ş. (2007). “*Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu Tasarısının Değerlendirilmesi*”, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:12.

South, J. (2009). “*Development Of Commercial Mediator Skills Training In England And Wales*”, (www.mediate.com). (07.21.2016).

Spurin, C. H. (2002). “*Role Of The Mediator*”. Autumn Conference 2002 Of The Society Of Expert Witnesses: The Role Of Experts In Alternative Dispute Resolution (ADR).

Stepp, A. J.(2003) “*How Does The Mediation Process Work?*”, (www.mediate.com). (05.07.2016).

Tanrıver, S. (2006). “*Hukuk Uyuşmazlıkları Bağlamında Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları ve Özellikle Arabuluculuk*”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı. 64.

Tayfun, R. (2011). Etkili İletişim ve Beden Dili. (4. Baskı). Nobel Yayıncılık: Ankara.

Tayfun, R. ve Erdem, E, A. (2016). “*Arabuluculuk Uygulamalarına İlişkin Bir Alan Araştırması (Ankara Örneği)*”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı. 122. s. 417-438.

Tıktık, Y, Ç. (2013). Arabuluculukta Gizliliğin Korunması. On iki Levha Yayıncılık: İstanbul.

Tuğsavul, T, M. (2012). Türk Hukukunda Arabuluculuk. Yetkin Yayınevi: Ankara.

UNDP: Temel Arabuluculuk, Ankara 2013.

Yağcı, Ö., Basım, N., ve Tayfun, R. (2014). “İletişim”. Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk. Editör: Halıcı, A. ve Toprak, M. Türkiye Barolar Birliği Yayınları: Ankara.

Yakut, B. (2009). “*ABD’de Avukatların Müvekkillerine Arabuluculuğu Tavsiye Etme Yükümlülüğü*”, Ankara Barosu Dergisi, Yıl:67, Sayı: 4.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Seçkin Yayıncılık: Ankara.

İnternet Kaynakçası

http://www.arabuluculuk.adalet.gov.tr/Sayfalar/proje_faaliyetleri/3_bilesen.html.
(17.5.2016).

<http://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52002DC0196&from=en>.
(22.06.2016).

EKLER

EK-1

HUKUK UYUŞMAZLIKLARINDA ARABULUCULUK KANUNU

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam ve Tanımlar

Amaç ve kapsam

MADDE 1 – (1) Bu Kanunun amacı, hukuk uyuşmazlıklarının arabuluculuk yoluyla çözümlenmesinde uygulanacak usul ve esasları düzenlemektir.

(2) Bu Kanun, yabancılık unsuru taşıyanlar da dâhil olmak üzere, ancak tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri iş veya işlemlerden doğan özel hukuk uyuşmazlıklarının çözümlenmesinde uygulanır. Şu kadar ki, aile içi şiddet iddiasını içeren uyuşmazlıklar arabuluculuğa elverişli değildir.

Tanımlar

MADDE 2 – (1) Bu Kanunun uygulanmasında;

a) Arabulucu: Arabuluculuk faaliyetini yürüten ve Bakanlıkça düzenlenen arabulucular siciline kaydedilmiş bulunan gerçek kişiyi,

b) Arabuluculuk: Sistematik teknikler uygulayarak, görüşmek ve müzakerelerde bulunmak amacıyla tarafları bir araya getiren, onların birbirlerini anlamalarını ve bu suretle çözümlerini kendilerinin üretmesini sağlamak için aralarında iletişim sürecinin kurulmasını gerçekleştiren, uzmanlık eğitimi almış olan tarafsız ve bağımsız bir üçüncü kişinin katılımıyla ve ihtiyarî olarak yürütülen uyuşmazlık çözüm yöntemini,

c) Bakanlık: Adalet Bakanlığını,

ç) Daire Başkanlığı: Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü bünyesinde oluşturulacak Arabuluculuk Daire Başkanlığını,

d) Genel Müdürlük: Hukuk İşleri Genel Müdürlüğünü,

e) Kurul: Arabuluculuk Kurulunu,

f) Sicil: Arabulucular sicilini,
ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Arabuluculuğa İlişkin Temel İlkeler

İradi olma ve eşitlik

MADDE 3 – (1) Taraflar, arabulucuya başvurmak, süreci devam ettirmek, sonuçlandırmak veya bu süreçten vazgeçmek konusunda serbesttirler.

(2) Taraflar, gerek arabulucuya başvururken gerekse tüm süreç boyunca eşit haklara sahiptirler.

Gizlilik

MADDE 4 – (1) Taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça arabulucu, arabuluculuk faaliyeti çerçevesinde kendisine sunulan veya diğer bir şekilde elde ettiği bilgi ve belgeler ile diğer kayıtları gizli tutmakla yükümlüdür.

(2) Aksi kararlaştırılmadıkça taraflar da bu konudaki gizliliğe uymak zorundadırlar.

Beyan veya belgelerin kullanılmaması

MADDE 5 – (1) Taraflar, arabulucu veya arabuluculuğa katılanlar da dâhil üçüncü bir kişi, uyuşmazlıkla ilgili olarak hukuk davası açıldığında yahut tahkim yoluna başvurulduğunda, aşağıdaki beyan veya belgeleri delil olarak ileri süremez ve bunlar hakkında tanıklık yapamaz:

a) Taraflarca yapılan arabuluculuk daveti veya bir tarafın arabuluculuk faaliyetine katılma isteği.

b) Uyuşmazlığın arabuluculuk yolu ile sona erdirilmesi için taraflarca ileri sürülen görüşler ve teklifler.

c) Arabuluculuk faaliyeti esnasında, taraflarca ileri sürülen öneriler veya herhangi bir vakıa veya iddianın kabulü.

ç) Sadece arabuluculuk faaliyeti dolayısıyla hazırlanan belgeler.

(2) Birinci fıkra hükmü, beyan veya belgenin şekline bakılmaksızın uygulanır.

(3) Birinci fıkrada belirtilen bilgilerin açıklanması mahkeme, hakem veya herhangi bir idari makam tarafından istenemez. Bu beyan veya belgeler, birinci fıkrada öngörülenin aksine, delil olarak sunulmuş olsa dahi hükme esas alınmaz. Ancak, söz konusu bilgiler bir kanun

hükmü tarafından emredildiği veya arabuluculuk süreci sonunda varılan anlaşmanın uygulanması ve icrası için gerekli olduğu ölçüde açıklanabilir.

(4) Yukarıdaki fıkralar, arabuluculuğun konusuyla ilgili olup olmadığına bakılmaksızın, hukuk davası ve tahkimde uygulanır.

(5) Birinci fıkrada belirtilen sınırlamalar saklı kalmak koşuluyla, hukuk davası ve tahkimde ileri sürülebilen deliller, sadece arabuluculukta sunulmaları sebebiyle kabul edilemeyecek deliller haline gelmez.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Arabulucuların Hak ve Yükümlülükleri

Unvanın kullanılması

MADDE 6 – (1) Sicile kayıtlı olan arabulucular, arabulucu unvanını ve bu unvanın sağladığı yetkileri kullanma hakkına sahiptirler.

(2) Arabulucu, arabuluculuk faaliyeti sırasında bu unvanını belirtmek zorundadır.

Ücret ve masrafların istenmesi

MADDE 7 – (1) Arabulucu yapmış olduğu faaliyet karşılığı ücret ve masrafları isteme hakkına sahiptir. Arabulucu, ücret ve masraflar için avans da talep edebilir.

(2) Aksi kararlaştırılmadıkça arabulucunun ücreti, faaliyetin sona erdiği tarihte yürürlükte bulunan Arabulucu Asgari Ücret Tarifesine göre belirlenir ve ücret ile masraf taraflarca eşit olarak karşılır.

(3) Arabulucu, arabuluculuk sürecine ilişkin olarak belirli kişiler için aracılık yapma veya belirli kişileri tavsiye etmenin karşılığı olarak ücret alamaz. Bu yasağa aykırı işlemler batıldır.

Taraflarla görüşme ve iletişim kurulması

MADDE 8 – (1) Arabulucu, tarafların her biri ile ayrı ayrı veya birlikte görüşebilir ve iletişim kurabilir. Taraflar bu görüşmelere vekilleri aracılığıyla da katılabilirler.

Görevin özenle ve tarafsız biçimde yerine getirilmesi

MADDE 9 – (1) Arabulucu görevini özenle, tarafsız bir biçimde ve şahsen yerine getirir.

(2) Arabulucu olarak görevlendirilen kimse, tarafsızlığından şüphe edilmesini gerektirecek

önemli hâl ve şartların varlığı hâlinde, bu hususta tarafları bilgilendirmekle yükümlüdür. Bu açıklamaya rağmen taraflar, arabulucudan birlikte talep ederlerse, arabulucu bu görevi üstlenebilir yahut üstlenmiş olduğu görevi sürdürebilir.

(3) Arabulucu, taraflar arasında eşitliği gözetmekle yükümlüdür.

(4) Arabulucu, bu sıfatla görev yaptığı uyuşmazlıkla ilgili olarak açılan davada, daha sonra taraflardan birinin avukatı olarak görev üstlenemez.

Reklam yasağı

MADDE 10 – (1) Arabulucuların iş elde etmek için reklam sayılabilecek her türlü teşebbüs ve harekette bulunmaları ve özellikle tabelalarında ve basılı kâğıtlarında arabulucu, avukat ve akademik unvanlarından başka sıfat kullanmaları yasaktır

Tarafların aydınlatılması

MADDE 11 – (1) Arabulucu, arabuluculuk faaliyetinin başında, tarafları arabuluculuğun esasları, süreci ve sonuçları hakkında gerektiği gibi aydınlatmakla yükümlüdür.

Aidat ödenmesi

MADDE 12 – (1) Arabuluculardan sicile kayıtlarında giriş aidatı ve her yıl için yıllık aidat alınır.

(2) Giriş aidatı ve yıllık aidatlar genel bütçeye gelir kaydedilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Arabuluculuk Faaliyeti

Arabulucuya başvuru

MADDE 13 – (1) Taraflar dava açılmadan önce veya davanın görülmesi sırasında arabulucuya başvurma konusunda anlaşabilirler. Mahkeme de tarafları arabulucuya başvurmak konusunda aydınlatıp, teşvik edebilir.

(2) Aksi kararlaştırılmadıkça taraflardan birinin arabulucuya başvuru teklifine otuz gün içinde olumlu cevap verilmez ise bu teklif reddedilmiş sayılır.

Arabulucunun seçilmesi

MADDE 14 – (1) Başkaca bir usul kararlaştırılmadıkça arabulucu veya arabulucular

tarafarla seçilir

Arabuluculuk faaliyetinin yürütülmesi

MADDE 15 – (1) Arabulucu, seçildikten sonra tarafları en kısa sürede ilk toplantıya davet eder.

(2) Taraflar, emredici hukuk kurallarına aykırı olmamak kaydıyla arabuluculuk usulünü serbestçe kararlaştırabilirler.

(3) Taraflarla kararlaştırılmamışsa arabulucu; uyuşmazlığın niteliğini, tarafların isteklerini ve uyuşmazlığın hızlı bir şekilde çözümlenmesi için gereken usul ve esasları göz önüne alarak arabuluculuk faaliyetini yürütür.

(4) Niteliği gereği yargısal bir yetkinin kullanımı olarak sadece hâkim tarafından yapılabilecek işlemler arabulucu tarafından yapılamaz.

(5) Dava açıldıktan sonra tarafların birlikte arabulucuya başvuracaklarını beyan etmeleri hâlinde yargılama, mahkemece üç ayı geçmemek üzere ertelenir. Bu süre, tarafların birlikte başvurusu üzerine üç aya kadar uzatılabilir.

(6) Taraflar arabuluculuk müzakerelerine bizzat veya vekilleri aracılığıyla katılabilirler.

Arabuluculuk sürecinin başlaması ve sürelerle etkisi

MADDE 16 – (1) Arabuluculuk süreci, dava açılmadan önce arabulucuya başvuru hâlinde, tarafların ilk toplantıya davet edilmeleri ve taraflarla arabulucu arasında sürecin devam ettirilmesi konusunda anlaşmaya varılıp bu durumun bir tutanakla belgelendirildiği tarihten itibaren işlemeye başlar. Dava açılmasından sonra arabulucuya başvuru hâlinde ise bu süreç, mahkemenin tarafları arabuluculuğa davetinin taraflarla kabul edilmesi veya tarafların arabulucuya başvurma konusunda anlaşmaya vardıklarını duruşma dışında mahkemeye yazılı olarak beyan ettikleri ya da duruşmada bu beyanlarının tutanağa geçirildiği tarihten itibaren işlemeye başlar.

(2) Arabuluculuk sürecinin başlamasından sona ermesine kadar geçirilen süre, zamanaşımı ve hak düşürücü sürelerin hesaplanmasında dikkate alınmaz.

Arabuluculuğun sona ermesi

MADDE 17 – (1) Aşağıda belirtilen hâllerde arabuluculuk faaliyeti sona erer:

a) Tarafların anlaşmaya varması.

b) Taraflara danışıldıktan sonra arabuluculuk için daha fazla çaba sarf edilmesinin gereksiz

olduğunun arabulucu tarafından tespit edilmesi.

c) Taraflardan birinin karşı tarafa veya arabulucuya, arabuluculuk faaliyetinden çekildiğini bildirmesi.

ç) Tarafların anlaşarak arabuluculuk faaliyetini sona erdirmesi.

d) Uyuşmazlığın arabuluculuğa elverişli olmadığı veya 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu gereğince uzlaşma kapsamına girmeyen bir suçla ilgili olduğunun tespit edilmesi.

(2) Arabuluculuk faaliyeti sonunda tarafların anlaştıkları, anlaşamadıkları veya arabuluculuk faaliyetinin nasıl sonuçlandığı bir tutanak ile belgelendirilir. Arabulucu tarafından düzenlenecek bu belge, arabulucu, taraflar veya vekillerince imzalanır. Belge taraflar veya vekillerince imzalanmazsa, sebebi belirtilmek suretiyle sadece arabulucu tarafından imzalanır.

(3) Arabuluculuk faaliyeti sonunda düzenlenen tutanağa, faaliyetin sonuçlanması dışında hangi hususların yazılacağına taraflar karar verir. Arabulucu, bu tutanak ve sonuçları konusunda taraflara gerekli açıklamaları yapar.

(4) Arabuluculuk faaliyetinin sona ermesi hâlinde, arabulucu, bu faaliyete ilişkin kendisine yapılan bildirim, tevdi edilen ve elinde bulunan belgeleri, ikinci fıkraya göre düzenlenen tutanağı beş yıl süre ile saklamak zorundadır. Arabulucu, arabuluculuk faaliyeti sonunda düzenlediği son tutanağın bir örneğini arabuluculuk faaliyetinin sona ermesinden itibaren bir ay içinde Genel Müdürlüğe gönderir.

Tarafların anlaşması

MADDE 18 – (1) Arabuluculuk faaliyeti sonunda varılan anlaşmanın kapsamı taraflarca belirlenir; anlaşma belgesi düzenlenmesi hâlinde bu belge taraflar ve arabulucu tarafından imzalanır.

(2) Taraflar arabuluculuk faaliyeti sonunda bir anlaşmaya varırlarsa, bu anlaşma belgesinin icra edilebilirliğine ilişkin şerh verilmesini talep edebilirler. Dava açılmadan önce arabuluculuğa başvurulmuşsa, anlaşmanın icra edilebilirliğine ilişkin şerh verilmesi, asıl uyuşmazlık hakkındaki görev ve yetki kurallarına göre belirlenecek olan mahkemeden talep edilebilir. Davanın görülmesi sırasında arabuluculuğa başvurulması durumunda ise anlaşmanın icra edilebilirliğine ilişkin şerh verilmesi, davanın görüldüğü mahkemeden talep edilebilir. Bu şerhi içeren anlaşma, ilam niteliğinde belge sayılır.

(3) İcra edilebilirlik şerhinin verilmesi, çekişmesiz yargı işidir ve buna ilişkin inceleme

dosya üzerinden de yapılabilir. Ancak arabuluculuğa elverişli olan aile hukukuna ilişkin uyuşmazlıklarda inceleme duruşmalı olarak yapılır. Bu incelemenin kapsamı anlaşmanın içeriğinin arabuluculuğa ve cebri icraya elverişli olup olmadığı hususlarıyla sınırlıdır. Anlaşma belgesine icra edilebilirlik şerhi verilmesi için mahkemeye yapılacak olan başvuru ile bunun üzerine verilecek kararlara karşı ilgili tarafından istinaf yoluna gidilmesi hâlinde, maktu harç alınır. Taraflar anlaşma belgesini icra edilebilirlik şerhi verdirmeden başka bir resmî işlemde kullanmak isterlerse, damga vergisi de maktu olarak alınır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Arabulucular Sicili

Arabulucular sicilinin tutulması

MADDE 19 – (1) Daire Başkanlığı, özel hukuk uyuşmazlıklarında arabuluculuk yapma yetkisini kazanmış kişilerin sicilini tutar. Bu sicilde yer alan kişilere ilişkin bilgiler, Daire Başkanlığı tarafından elektronik ortamda da duyurulur.

(2) Arabulucular sicilinin tutulmasına ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça hazırlanacak yönetmelikle düzenlenir.

Arabulucular siciline kayıt şartları

MADDE 20 – (1) Sicile kayıt, ilgilinin Daire Başkanlığına yazılı olarak başvurması üzerine yapılır.

(2) Arabulucular siciline kaydedilebilmek için;

a) Türk vatandaşı olmak,

b) Mesleğinde en az beş yıllık kıdeme sahip hukuk fakültesi mezunu olmak,

c) Tam ehliyetli olmak,

ç) Kasten işlenmiş bir suçtan mahkûm olmamak,

d) Arabuluculuk eğitimini tamamlamak ve Bakanlıkça yapılan yazılı ve uygulamalı sınavda başarılı olmak,

gerekir.

(3) Arabulucu, sicile kayıt tarihinden itibaren faaliyetine başlayabilir.

Arabulucular sicilinden silinme

MADDE 21 – (1) Daire Başkanlığı, arabuluculuk için aranan koşulları taşımadığı hâlde sicile kaydedilen veya daha sonra bu koşulları kaybeden arabulucunun kaydını siler.

- (2) Daire Başkanlığı, bu Kanunun öngördüğü yükümlülükleri yerine getirmediğini tespit ettiği arabulucuyu yazılı olarak uyarır; bu uyarıya uyulmaması hâlinde arabulucunun savunmasını aldıktan sonra, gerekirse adının sicilden silinmesini Kuruldan talep eder.
- (3) Arabulucu, arabulucular sicilinden kaydının silinmesini her zaman isteyebilir.

ALTINCI BÖLÜM

Arabuluculuk Eğitimi ve Eğitim Kuruluşları

Arabuluculuk eğitimi

MADDE 22 – (1) Arabuluculuk eğitimi, hukuk fakültesinin tamamlanmasından sonra alınan, arabuluculuk faaliyetinin yürütülmesiyle ilgili temel bilgileri, iletişim teknikleri, müzakere ve uyuşmazlık çözüm yöntemleri ve davranış psikolojisi ile yönetmelikte gösterilecek olan diğer teorik ve pratik bilgileri içeren eğitimi ifade eder.

Eğitim kuruluşlarına izin verilmesi

MADDE 23 – (1) Arabuluculuk eğitimi, bünyesinde hukuk fakültesi bulunan üniversitelerin hukuk fakülteleri, Türkiye Barolar Birliği ve Türkiye Adalet Akademisi tarafından verilir. Bu kuruluşlar Bakanlıktan izin alarak eğitim verebilirler. İzin verilen eğitim kuruluşlarının listesi elektronik ortamda yayımlanır.

(2) İzin için yazılı olarak başvurulur. Bu başvuruda eğitim programı, eğiticilerin sayısı ve uzmanlıkları ile eğitim kuruluşu veya eğitim programının finansman kaynakları hakkında gerekçeli bilgi verilir.

(3) Başvuruda sunulan belgelere dayalı olarak, eğitimin amacına ulaşacağı ve eğitim kuruluşlarında eğitim faaliyetinin devamlılığının sağlanacağı tespit edilirse, ilgili eğitim kuruluşuna en çok üç yıl için geçerli olmak üzere izin verilir.

İzin süresinin uzatılması

MADDE 24 – (1) Sicile kayıtlı olan bir eğitim kuruluşu kayıt süresinin bitiminden en erken bir yıl ve en geç üç ay önce, sicildeki kaydının geçerlilik süresinin uzatılmasını yazılı olarak talep edebilir. Eğitim kuruluşunun 26 ncı maddeye göre sunduğu raporlardan, arabuluculuk eğitiminin başarılı şekilde devam ettiğinin anlaşıldığı ve 27 nci maddede belirtilen sebeplerin bulunmadığı hâllerde, verilmiş bulunan iznin geçerlilik süresi her defasında üç yıl uzatılabilir. Eğitim kuruluşu, süresi içinde yaptığı başvuru hakkında karar verilinceye kadar listede kayıtlı kalır.

Arabuluculuk yetki belgesi

MADDE 25 – (1) Eğitim kuruluşları, eğitimlerini başarıyla tamamlayan kişilere arabuluculuk eğitimini tamamladıklarına dair bir belge verir.

Daire Başkanlığına bilgi verme yükümlülüğü

MADDE 26 – (1) Eğitim kuruluşları, her yıl ocak ayında bir önceki yıl içinde gerçekleştirdikleri eğitim faaliyetinin kapsamı, içeriği ve başarısı konusunda Daire Başkanlığına bir rapor sunar.

Eğitim kuruluşuna verilen izin iptali

MADDE 27 – (1) Aşağıdaki hâllerde eğitim kuruluşuna verilmiş olan izin, Bakanlığın talebi üzerine Kurul tarafından iptal edilir:

- a) İzin verilebilmesi için aranan şartlardan birinin ortadan kalkmış veya mevcut olmadığı tespit edilmiş olması.
- b) Eğitimin yeterli şekilde verilememesi.
- c) Arabuluculuk yetki belgelerinin düzenlenmesinde sahtecilik veya önemli hatalar yapılması.
- ç) 26 ncı maddedeki rapor verme yükümlülüğünün yapılan ihtarla rağmen yerine getirilmemesi.
- d) Eğitim faaliyetinin devamlılığının sağlanmadığının tespit edilmesi.

YEDİNCİ BÖLÜM

Kuruluş ve Görevler

Kuruluş ve teşkilat

MADDE 28 – (1) Bu Kanunda belirtilen görevleri yerine getirmek üzere, Genel Müdürlük bünyesinde Daire Başkanlığı kurulur.

(2) Arabuluculuk hizmetlerine ilişkin olarak bu Kanunda belirtilen görevleri yerine getirmek üzere, Bakanlık bünyesinde Arabuluculuk Kurulu oluşturulur.

Daire Başkanlığı

MADDE 29 – (1) Daire Başkanlığı, bir daire başkanı, yeteri kadar tetkik hâkimi ve diğer personelden oluşur.

Daire Başkanlığının görevleri

MADDE 30 – (1) Daire Başkanlığının görevleri şunlardır:

- a) Arabuluculuk hizmetlerinin düzenli ve verimli olarak yürütülmesini sağlamak.
- b) Arabuluculukla ilgili yayın yapmak, bu konudaki bilimsel çalışmalarını teşvik etmek ve desteklemek.
- c) Kurulun çalışması ile ilgili her türlü karar ve işlemi yürütmek ve görevleri ile ilgili bakanlık, diğer kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, kamu yararına çalışan vakıf ve dernekler ile uygun görülen gönüllü gerçek ve tüzel kişilerle işbirliği yapmak.
- ç) Arabuluculuk kurumunun tanıtımını yapmak, bu konuda kamuoyunu bilgilendirmek, ulusal ve uluslararası kongre, sempozyum ve seminer gibi bilimsel organizasyonları düzenlemek veya desteklemek.
- d) Ülke genelinde arabuluculuk uygulamalarını izlemek, ilgili istatistikleri tutmak ve yayımlamak.
- e) Arabuluculuk eğitimi verecek kuruluşlar tarafından bu amaçla yapılan başvuru ile sicildeki kaydın geçerlilik süresinin uzatılması talebinin karara bağlanmasını Bakanlığın onayına sunmak, arabuluculuk eğitimi verecek eğitim kuruluşlarını listelemek ve elektronik ortamda yayımlamak.
- f) Arabulucu sicilini tutmak, sicile kayıt taleplerini karara bağlamak, 21 inci maddenin birinci ve üçüncü fıkraları kapsamında arabulucunun sicilden silinmesine karar vermek ve bu sicilde yer alan kişilere ilişkin bilgileri elektronik ortamda duyurmak.
- g) Arabulucular tarafından arabuluculuk faaliyeti sonunda düzenlenen son tutanakların kayıtlarını tutmak ve birer örneklerini saklamak.
- ğ) Görev alanına giren kanun ve düzenleyici işlemler hakkında inceleme ve araştırma yaparak Genel Müdürlüğe öneride bulunmak.
- h) Yıllık faaliyet raporunu ve izleyen yıl faaliyet planını hazırlayarak Kurulun bilgisine sunmak.
- ı) Yıllık Arabuluculuk Asgari Ücret Tarifesini hazırlamak.

Kurul

MADDE 31 – (1) Kurul aşağıdaki üyelerden oluşur:

- a) Hukuk İşleri Genel Müdürü.
- b) Daire Başkanı.

- c) Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu tarafından hukuk mahkemelerinde görev yapmakta olan birinci sınıfa ayrılmış hâkimler arasından seçilecek iki hâkim.
- ç) Türkiye Barolar Birliğinden üç temsilci.
- d) Türkiye Noterler Birliğinden bir temsilci.
- e) Yükseköğretim Kurulu tarafından seçilen özel hukuk alanından bir öğretim üyesi.
- f) Adalet Bakanı tarafından seçilecek üç arabulucu.
- g) Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğinden bir temsilci.
- ğ) Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonundan bir temsilci.
- h) Türkiye Adalet Akademisi Eğitim Merkezi Müdürü.
- (2) Başkan ihtiyaca göre Kurul toplantılarına uzman kişileri çağırabilir.
- (3) Kurul başkanı Genel Müdürdür. Genel Müdürün bulunmadığı toplantılarda Başkanlık görevi Daire Başkanı tarafından yerine getirilir.
- (4) Kurul, mart ve eylül aylarında olmak üzere yılda en az iki kez toplanır. Ayrıca, Başkanın veya en az beş üyenin talebiyle Kurul her zaman toplantıya çağrılabilir.
- (5) Kurul üye tam sayısının salt çoğunluğu ile karar alır. Mazeretsiz olarak art arda iki toplantıya katılmayan üyenin üyeliği düşer.
- (6) Kurulun Bakanlık dışından görevlendirilen üyelerinin görev süresi üç yıldır. Görev süresi dolan üyeler yeniden görevlendirilebilir.
- (7) Başka yerden katılan Kurul üyelerinin gündelik, yol gideri, konaklama ve diğer zorunlu giderleri 10/2/1954 tarihli ve 6245 sayılı Harcırah Kanunu hükümlerine göre Bakanlıkça karşılanır.
- (8) Kurulun çalışma usul ve esasları yönetmelikle düzenlenir.

Kurulun görevleri

MADDE 32 – (1) Kurulun görevleri şunlardır:

- a) Arabuluculuk hizmetlerine ilişkin temel ilkeler ile arabuluculuk meslek kurallarını belirlemek.
- b) Arabuluculuk eğitimine ve bu eğitimin sonunda yapılacak olan sınava ilişkin temel ilke ve standartları tespit etmek.
- c) Arabulucuların denetimine ilişkin kuralları belirlemek.
- ç) Bu Kanuna göre çıkarılması gereken ve Genel Müdürlük tarafından hazırlanan yönetmelik taslaklarına, gerekirse değişiklik yaparak son şeklini vermek.
- d) Eğitim kuruluşlarının eğitim izinlerini iptal etmek.

- e) 21 inci maddenin ikinci fıkrası kapsamında arabulucunun sicilden silinmesine karar vermek.
- f) Arabulucuların ödeyecekleri sicile kayıt aidatını ve yıllık aidatları tespit etmek.
- g) Arabuluculuk Asgari Ücret Tarifesini gerekiyorsa değişiklik yapmak suretiyle onaylamak.
- ğ) Daire Başkanlığı tarafından yürütülecek faaliyetlerin etkinliğini artırmak üzere tavsiyelerde bulunmak.
- h) Daire Başkanlığının yıllık faaliyet raporu ve plânı hakkında görüş bildirmek.
- ı) Daire Başkanlığının faaliyet planında yer alan konularla ilgili kurum ve kuruluşların uygulamaya sağlayabileceği katkıları belirlemek.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Ceza Hükümleri

Gizliliğin ihlali

MADDE 33 – (1) Bu Kanunun 4 üncü maddesindeki yükümlülüğe aykırı hareket ederek bir kişinin hukuken korunan menfaatinin zarar görmesine neden olan kişi altı aya kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Bu suçların soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlıdır.

DOKUZUNCU BÖLÜM

Son ve Geçici Hükümler

Kadrolar

MADDE 34 – (1) Ekli (1) ve (2) sayılı listelerde yer alan kadrolar ihdas edilerek 13/12/1983 tarihli ve 190 sayılı Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameye ekli (I) ve (II) sayılı cetvellerin Adalet Bakanlığına ait bölümlerine eklenmiştir.

Değiştirilen hükümler

MADDE 35 – (1) 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanununun 12 nci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendine “Hakemlik” ibaresinden sonra gelmek üzere “arabuluculuk,” ibaresi eklenmiştir.

(2) 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun;

a) 137 nci maddesinin birinci fıkrasına “sulhe” ibaresinden sonra gelmek üzere “veya

arabuluculuğa” ibaresi,

b) 140 ıncı maddesinin ikinci fıkrasına “sulhe” ibaresinden sonra gelmek üzere “veya arabuluculuğa”, üçüncü fıkrasına “sulh” ibaresinden sonra gelmek üzere “veya arabuluculuk” ibaresi,

c) 320 nci maddesinin ikinci fıkrasına “ tarafları sulhe” ibaresinden sonra gelmek üzere “veya arabuluculuğa” ibaresi,
eklenmiştir.

Yönetmelikler

MADDE 36 – (1) Arabuluculuk eğitimi verecek kuruluşların denetlenmesi ile eğitimin süresi, içeriği ve standartları, yapılacak olan yazılı ve uygulamalı sınavın ilke ve kurallarının belirlenmesi, arabulucular sicilinin düzenlenmesi ve arabulucularda aranacak koşullar, arabulucuların denetlenmesi ve izlenmesi ile bu Kanunun uygulanmasını gösteren diğer hususlar, Bakanlıkça çıkarılacak yönetmeliklerle düzenlenir.

GEÇİCİ MADDE 1 – (1) Bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren iki ay içinde kuruluş ve teşkilatlanma tamamlanır.

(2) Bu Kanunun 31 inci maddesinde öngörülen kurum ve kuruluşlar, Kurulda görev yapacak temsilcileri Kanunun yayımı tarihinden itibaren iki ay içinde Genel Müdürlüğe bildirirler. İlk üç yıl için Adalet Bakanı tarafından seçilecek üç arabulucu yerine 31 inci maddenin birinci fıkrasının (ç), (g) ve (ğ) bentlerindeki kurumlar birer fazla temsilci bildirirler.

(3) Arabulucu yerine ilgili kurumlardan bildirilen temsilcilerin Kuruldaki görev süresi bir yıldır. Adalet Bakanlığı tarafından bu sürenin sonunda seçilecek üç arabulucu ismi Kurula bildirilir. Bu şekilde seçimi yapılan arabulucular yerlerine atandıkları Kurul üyelerinin görev sürelerini tamamlarlar.

(4) Birinci fıkrada belirtilen kuruluş ve teşkilatlanmanın tamamlanmasından itibaren üç ay içinde Kurul toplanır. Kurulun ilk toplantı tarihi, Kurul üyeleri bakımından üç yıllık görev süresinin başlangıcı olarak kabul edilir.

GEÇİCİ MADDE 2 – (1) Bu Kanunda öngörülen yönetmelikler, Kurulun ilk toplantısından itibaren üç ay içinde çıkarılır.

Yürürlük

MADDE 37 – (1) Bu Kanunun;

- a) 28 ilâ 32 nci maddeleri ile geçici maddeleri yayımı tarihinde,
b) Diğer hükümleri ise yayımı tarihinden bir yıl sonra,
yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 38 – (1) Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

21/6/2012

1) SAYILI LİSTE

KURUMU : ADALET BAKANLIĞI

TEŞKİLATI : MERKEZ

(II) SAYILI CETVEL

İHDAS EDİLEN KADROLAR

(MESLEK MENSUPLARI)

		SERBEST	TUTULAN	
		KADRO	KADRO	
<u>UNVANI</u>	<u>DERECESİ</u>	<u>ADEDİ</u>	<u>ADEDİ</u>	<u>TOPLAM</u>
Daire Başkanı	1	1	-	1
Tetkik Hâkimi	3	3	-	3
		—————		—————
	TOPLAM	4	-	4

(2) SAYILI LİSTE

KURUMU: ADALET BAKANLIĞI

TEŞKİLATI: MERKEZ

(I) SAYILI CETVEL

İHDAS EDİLEN KADROLAR

(MESLEK MENSUPLARI)

			SERBEST	TUTULAN	
			KADRO	KADRO	
<u>SINIFI</u>	<u>UNVANI</u>	<u>DERECESİ</u>	<u>ADEDİ</u>	<u>ADEDİ</u>	<u>TOPLAM</u>
GİH	Şube Müdürü	1	1	-	1
GİH	Şube Müdürü	2	1	-	1
GİH	V.H.K.İ.	9	5	-	5
GİH	Memur	9	5	-	5
TH	Sosyolog	8	2	-	2
SH	Sosyal Çalışmacı	8	2	-	2
SH	Psikolog	8	2	-	2
			_____		_____
		TOPLAM	18	-	18

EK-2

**TÜRKİYE ARABULUCULUK KURULU ARABULUCULUK SİSTEMİ VE
ARABULUCULAR İÇİN MODEL ETİK VE UYGULAMA KURALLARI
MART - 2013**

İş bu “Türk Arabuluculuk Sistemi ve Arabulucuları İçin Model Etik ve Uygulama Kuralları”, “Arabuluculara İlişkin Avrupa Etik Kuralları” başta olmak üzere, tüm modern ülkelerin etik ve uygulama kuralları dikkate alınmak suretiyle, arabuluculuk sistemimize ve ülkemizin sosyal ve kültürel değerleri ile gerçeklerine uyumlu olacak şekilde, Arabuluculuk Daire Başkanlığı tarafından hazırlanmış olup, Arabuluculuk Kurulu tarafından da gözden geçirilerek onaylanmıştır.

A-) GİRİŞ

Arabuluculuk, tarafsız bir üçüncü kişinin taraflar arasındaki iletişimi, müzakereyi kolaylaştırdığı ve tarafları, uyuşmazlık hakkında gönüllü bir karar vermeye teşvik ettiği özel bir uyuşmazlık çözüm usulüdür.

Arabuluculuk, özel hukuk alanındaki anlaşmazlıkların çözüme kavuşturulması için başvuru ve dostane çözüm yolları içinde de en yaygın olan uyuşmazlık çözüm yöntemi türüdür.

Arabuluculuk, taraflara, meseleleri belirleme ve açıklığa kavuşturma, farklı bakış açılarını anlama, menfaatlerini tanımlama, olası çözümleri ortaya koyma, değerlendirme ve istendiğinde de karşılıklı tatminkâr anlaşmalara varma fırsatını sunma gibi çeşitli amaçlara hizmet eder.

Türk Hukuk Sistemine, 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu ile dahil olmuş olan, bu çözüm yöntemiyle ilgili olarak; temel bir kanuni düzenlemenin yapılmış olmasının yanında, ikincil bir düzenleme olarak Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu Yönetmeliği çıkarılmıştır.

Gerek temel Kanunda gerekse ilgili Yönetmelikte hem arabuluculuk hem de arabuluculuk yapacak kişilerle ilgili, temel ilke ve yükümlülüklerle ilişkin genel düzenlemeler yer almakta ise de; bu hususlarla ilgili olarak model etik ve uygulama kurallarının ayrıca belirlenmesi, şüphesiz ki önemli bir ihtiyacın karşılanması anlamında kaçınılmaz bir zorunluluk olduğu

gibi, aynı zamanda da Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu ve Yönetmeliğinin, Arabuluculuk Daire Başkanlığına ve Kuruluna yüklediği bir görevin de ifasıdır.

Diğer yandan, bu Kurallar kaleme alınırken kuralların; arabuluculuk çözüm yoluna müracaat edecek kişilere açık bir bilgi vermesi ve arabuluculara faaliyetlerinde rehberlik etmesi de düşünülmüştür.

Esasında, bu Kuralların aşağıda belirtilmiş olan üç temel amacı vardır:

- 1-) Arabuluculara mesleklerinin icrasında rehberlik etmek, yol göstermek,
- 2-) Arabuluculuğa katılan tarafları bilgilendirmek ve onların korunmasını sağlamak,
- 3-) Dostane bir uyuşmazlık çözüm yöntemi olarak arabuluculuğa toplum tarafından duyulan kamusal güveni arttırmaktır.

B-) GENEL OLARAK

Belirlenen bu model etik ve uygulama kuralları, bütün uygulama çevrelerinde arabuluculuk sistemi ve arabuluculuk yapacak kişiler için, temel etik ve uygulama ilkeleri olarak esas alınmak üzere hazırlanmış olup, arabuluculuk isteyen taraflar ile süreci yürütecek olan arabulucular bu kuralları baştan kabul etmiş sayılırlar.

Bu Kurallarda bahsedilen arabuluculuk ve arabulucu; ana hatlarıyla, iç mevzuattaki ve dünyadaki arabuluculuk modellerinde tanımlanan arabuluculuk ve arabulucuyu ifade etmektedir.

Kurallar, bütün olarak okunur ve yorumlanır. Kuralların sıralanmasında, öneme göre verilen bir öncelik söz konusu değildir.

Yasal mevzuattaki hükümler, bu kurallarla çatışabilir. Bu durumda mevzuat hükümleri kuşkusuz ki belirlenen bu Kurallardan önceliklidir.

Bir arabulucu, uyuşmazlıkları çözerken, bu Kuralların amacı ve özüne uygun davranmak için gereken her çabayı göstermelidir. Bu çaba, mevzuatta da sözü edilen ve mevzuatla çatışmayan tüm Kurallara riayet edilmesini de kapsar.

Model Kurallar, bir mahkeme veya diğer düzenleyici merci tarafından kabul edilmediği sürece, hukuken bağlayıcı değildir. Ancak, bahsi geçen mahkeme ve kuruluşlarca ayrı ayrı kabul edilmiş olması halinde, arabulucuların bu Kurallara uymaya özen göstermeleri gerekmektedir.

Söz konusu Kurallar, Arabuluculuk Daire Başkanlığınca tutulan Arabulucular Siciline kayıtlı bütün arabulucular için eksiksiz bir biçimde uygulanır.

Arabulucular farklı mesleklerden gelmiş ve farklı mesleki geçmişe sahip olsalar da işbu Kurallar kendileri için asgari standartları belirlemektedir.

Arabulucu olarak atanmak kişiye sürekli kazanılmış bir hak vermez. Ancak, arabulucu olarak atanan kişinin arabuluculuk süreci boyunca koşullu imtiyazlı bir statüsü mevcuttur.

Belirlenen Model Kuralların ihlali ve bu durumun öğrenilmesi halinde Arabuluculuk Kurulunun adli ve idari soruşturma ve kovuşturma başlatılmak üzere ilgili mercilere bildirimde bulunma yetkisi bulunmakta olup, soruşturma veya kovuşturma devam ettiği sürece de, hakkında işlem yapılan arabulucunun faaliyette bulunmasının geçici olarak durdurulmasına da karar verebilir.

Yapılan kovuşturmalar sonucunda, arabulucunun, Model Kuralları ihlal ettiğine yönelik olarak Arabuluculuk Kurulu tarafından da bir kanaate varıldığı takdirde, mevzuatta da açıkça belirtildiği üzere; Kurulun, arabulucunun isminin sicilden silinmesine ilişkin karar verme yetkisi bulunmaktadır.

Kurul ihlal şikâyetlerini kuşkusuz ki, hakkaniyete uygun bir biçimde inceleyip değerlendirmek durumundadır.

C-) TANIMLAR

Bu metinde geçen;

(a) Arabulucu: Arabuluculuk faaliyetini yürüten ve Bakanlıkça düzenlenen arabulucular siciline kaydedilmiş bulunan gerçek kişiyi,

(b) Arabuluculuk: Sistemik teknikler uygulayarak, görüşmek ve müzakerelerde bulunmak amacıyla tarafları bir araya getiren, onların birbirlerini anlamalarını ve bu suretle çözümlerini kendilerinin üretmesini sağlamak için aralarında iletişim sürecinin kurulmasını gerçekleştiren, uzmanlık eğitimi almış olan tarafsız ve bağımsız bir üçüncü kişinin katılımıyla ve ihtiyari olarak yürütülen uyuşmazlık çözüm yöntemini,

(c) Daire Başkanlığı: Adalet Bakanlığı Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü bünyesinde kurulan Arabuluculuk Daire Başkanlığını,

(ç) Genel Müdürlük: Adalet Bakanlığı Hukuk İşleri Genel Müdürlüğünü,

(d) Kurul: Arabuluculuk Kurulunu,

(e) Mevzuat: Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanununu ve Yönetmeliğini, (f)

Sicil: Arabulucular sicilini, (g) Tarife: Arabuluculuk Daire Başkanlığı tarafından yıllık olarak hazırlanan ve Arabuluculuk Kurulu tarafından onaylanan Arabuluculuk Asgari Ücret

Tarifesini, ifade eder.

MODEL ETİK VE UYGULAMA KURALLARI

1) İRADİLİK VE EŞİTLİK KURALI (KENDİ KARARINI VERME HAKKI)

Taraflar, arabulucuya başvurmak, süreci devam ettirmek, sonuçlandırmak veya bu süreçten vazgeçmek konusunda tamamen serbest olup, öncelikle uyuşmazlığı arabuluculuk yoluyla sonuçlandırma konusunda anlaşmalıdırlar.

Bu nedenlerle, taraflar, hiçbir şekilde zorla bu sürecin içine dahil edilemeyecekleri gibi, belirli bir süre sonunda da taraflar uyuşmazlığı arabuluculuk yoluyla çözmekten de vazgeçebilirler.

Diğer yandan taraflar, hem arabulucuya başvururken hem de süreç boyunca eşit haklara sahiptirler. Süreç zarfında taraflardan birisi dışlanamayacağı gibi söz hakkı da diğerine göre kısıtlanamaz.

Arabulucu, arabuluculuğu, tarafların kendi kararlarını verme ilkesine göre yönetmelidir.

Kendi kararını verme ilkesi, tarafların süreç ve sonuç hakkında özgür ve aydınlanmış iradeleriyle, gönüllü ve baskı altında kalmadan karar vermeleridir. Bu nedenle, taraflar, arabulucunun seçimi, sürecin şekillenmesi, sürece katılım veya süreçten çekilme ve sonuç dahil olmak üzere, arabuluculuğun her aşamasında kendi kararını verme ilkesini uygulayabilirler.

Bu kural kapsamında;

(1.1) Arabulucu ilk arabuluculuk oturumunda ya da öncesinde arabulucunun arabuluculuk sürecindeki fonksiyonu hakkında bilgi vermek zorundadır. Arabulucu karar verme kudretinin kendisinde değil taraflarda olduğu hususunu vurgulamalıdır. (1.2) Arabulucu hukuki uyuşmazlıkla ilgili olarak taraflara hukuki ya da mesleki tavsiyelerde bulunamaz.

(1.3) Tarafların, sürecin şekillenmesi için kendi kararlarını vermeleri ve süreçte eşit haklara sahip olmaları, arabuluculuk uygulamasının temel bir ilkesidir. Arabulucu, bu ilkeye uygun olarak kaliteli bir süreç yönetmek ve tarafların kendi kararlarını etki altında kalmadan bizzat verme ilkesini gözetmekle yükümlüdür.

(1.4) Arabulucu, toplum baskısı veya medya ya da diğer kişilerden gelen dış baskılar sebebiyle, taraflardan herhangi birinin kendi kararını verme hakkına zarar vermemelidir.

2) TARAFSIZLIK KURALI

Tarafsızlık, taraf tutulmaması ve önyargılı olunmaması demektir.

Arabulucu, arabuluculuk faaliyetini yürütürken tarafsız olmak ve tarafsızlığını tartışmalı hale getirecek davranışlardan kaçınmak zorundadır. Bu sebeple, arabulucu, şayet arabuluculuğu tarafsız bir şekilde yönetemeyecek ise arabulucu olma teklifini reddedecektir. Arabulucu, arabuluculuğu tarafsız bir şekilde yönetemeyeceğine kanaat getirdiği takdirde de hangi aşamada olursa olsun derhâl bu süreçten çekilmelidir.

Ayrıca, arabulucu uyuşmazlık konusu ve içeriği bakımından da tarafsız olmalıdır. Bu kural kapsamında; (2.1) Arabulucu, taraflardan birinin kişisel karakterine, geçmişine, inanç ve değerlerine ve arabuluculuktaki performansına veya başka bir sebebe dayanarak taraf tutmamalı veya önyargılı davranmamalıdır. (2.2) Arabulucu, kendisinin fiilî veya görünüşteki tarafsızlığından kuşku duyulmasına yol açacak şekilde, taraflara değerli bir hediye, yardım, borç veya değerli başka bir mal vermemeli veya onlardan da kabul etmemelidir.

3) GİZLİLİK KURALI

Arabulucu, aksi kararlaştırılmadıkça, arabuluculuk faaliyeti çerçevesinde sunulan veya diğer bir şekilde elde ettiği bilgi ve belgeler ile kayıtları gizli tutmak zorundadır.

Bu zorunluluk, arabulucu adına hareket eden ve arabulucu için çalışan kişiler ile arabulucunun idare ve gözetiminde staj yapanları da kapsar.

Aksi kararlaştırılmamışsa, taraflar ve varsa vekilleri de gizlilik kuralına uymakla yükümlüdür. Aynı şekilde, bu yükümlülük Bakanlık ve Kurul görevlileri yönünden de geçerlidir. Bu kural kapsamında;

(3.1) Arabulucu, aksi taraflarca kararlaştırılmadıkça, arabuluculukta öğrendiği bütün bilgileri gizli tutmalıdır.

(3.2) Arabulucu, tarafların arabuluculukta nasıl hareket ettiği hakkında, sürece katılmayan kişilere bilgi vermemelidir. (3.3) Arabulucu, arabuluculuğa eğitim, araştırma ve değerlendirme için katılırsa, tarafların ismini saklamalı ve onların gizliliğe ilişkin haklı beklentilerine uygun davranmalıdır.

(3.4) Arabuluculuk sırasında taraflardan biriyle özel oturumda bir araya gelen arabulucu, bu özel oturumda edindiği hiçbir bilgiyi, bilgiyi veren tarafın rızası olmadan, doğrudan veya

dolaylı olarak başka bir kişiye aktarmamalıdır.

4) MENFAAT İLİŞKİSİ VEYA ÇATIŞMASI OLMAMASI KURALI

Arabulucu ile taraflar arasında, her ne sebeple olursa olsun, herhangi bir menfaat ilişkisi veya çatışması bulunmamalıdır.

Arabulucu, taraflarla arasında menfaat ilişkisi veya çatışması bulunduğu görünümü vermekten de kaçınmalıdır.

Menfaat ilişkisi veya çatışması, arabulucunun uyuşmazlık konusuna müdahale etmesiyle birlikte sonradan ortaya çıkabileceği gibi, arabulucu ile taraflardan biri arasındaki, arabulucunun tarafsızlığından kuşku duyulmasına yol açacak mevcut veya geçmişteki, kişisel veya mesleki herhangi bir ilişkiden dolayı öncesinden de var olabilir.

Bu kural kapsamında;

(4.1) Arabulucu, iyi niyetli üçüncü bir kişinin, arabuluculuk açısından fiilî veya müstakbel bir menfaat ilişkisi veya çatışması bulunduğunu düşünmesine yol açacak bir olay olup olmadığını belirlemek üzere makul bir araştırma ve inceleme yapmalıdır. Arabulucunun, müstakbel menfaat ilişkisi veya çatışmasını ortaya çıkarmak için yapacağı araştırmalar, kuşkusuz ki somut olayın koşullarına göre değişebilir.

(4.2) Arabulucu, kendisi tarafından makul koşullarda bilinebilecek ve arabulucunun tarafsızlığı hakkında kuşku uyandırabilecek bütün mevcut ve müstakbel menfaat ilişkisi veya çatışmalarını, mümkün olan en kısa sürede taraflara mutlaka açıklamalıdır.

Arabulucu, arabuluculuğu kabul ettikten sonra, kendisinin hizmeti hakkında kuşku duyulmasına yol açacak, mevcut veya müstakbel bir menfaat ilişkisi veya çatışması doğuran herhangi bir olayı öğrenirse, mümkün olduğu kadar çabuk bir sürede bu durumu da taraflara bildirmek zorundadır.

(4.3) Arabulucunun, tarafsızlığından şüphe edilmesini gerektirecek önemli hâl ve şartların varlığının söz konusu olması veya sonradan ortaya çıkması hâlinde, bu hususta tarafları bilgilendirmesine rağmen, taraflar, arabulucudan görevi üstlenmesini birlikte talep ederlerse, arabulucu bu görevi üstlenebilir yahut üstlenmiş olduğu görevi sürdürebilir.

Ancak, var olan menfaat ilişkisi veya çatışması arabulucunun dürüstlüğüne ve sürece açıkça zarar verecek nitelikteyse, arabulucu, tarafların aksi yöndeki isteği veya anlaşmasına bakmaksızın arabuluculuktan çekilecek veya arabuluculuğu reddedecektir. (4.4) Ayrıca, arabulucu, bu sıfatla görev yaptığı uyuşmazlık ile ilgili olarak açılan davada, hâkimlik,

hakemlik, bilirkişilik veya tanıklık yapamayacağı gibi daha sonra taraflardan birinin avukatı olarak görev de üstlenemez.

5) MESLEKİ YETERLİLİK KURALI

Bir arabulucu, somut uyuşmazlıkta gerekli olan mesleki yeterliliğe haiz değil ve tarafların makul beklentilerini karşılayamayacaksa arabuluculuk yapmamalıdır. Çünkü, arabulucu olarak faaliyet gösterecek kişi esasında, taraflara ve topluma etkin bir şekilde arabuluculuk yapacağını vaat etmektedir.

Bu kapsamda, gerek mesleki yeterliliğin artırılması gerekse de mesleki gelişimin sağlanması açısından meslek içi eğitim faaliyetleri başta olmak üzere, arabuluculukla ilgili her türlü bilimsel çalışmalara katılmak sicile kayıtlı olan uygulamacı bütün arabulucular için asli ve zorunlu bir yükümlülüktür. Dolayısıyla, arabulucu, kişisel olarak mesleki gelişim ve yeterliliğinden sorumludur.

Arabulucu, arabuluculuk sürecinin devamı sırasında, süreci yeterli bir şekilde yönetemeyeceğine karar verirse; bu kararını mümkün olan en kısa sürede taraflara açıklayarak bu durumu gidermek için arabuluculuktan çekilmeli veya uygun bir yardım istemek gibi gerekli adımları atmalıdır.

Ayrıca, arabulucunun arabuluculuğu yönetme yeteneği, ilaç tedavisi, uyuşturucu madde veya alkol kullanımı gibi sebeplerle zayıflamış ise, bu olumsuz durum ortadan kalkana kadar arabulucu, arabuluculuk sürecini yönetmemelidir.

Bu kural kapsamında;

(5.1) Mesleki yeterliliği ve niteliklerinden tatmin olunan bir kişi, arabulucu olarak seçilmelidir.

(5.2) Mesleki yeterlilik, olağan bir eğitim ve tecrübe ile elde edilebilecek uygun bilgi ve kabiliyetleri kapsmalıdır.

(5.3) Eğitim, arabuluculuk tecrübesi, kişisel beceriler, kültürel anlayışlar ve diğer nitelikler, bir arabulucunun mesleki yeterliliği ve gelişimi için gerekli olan önemli unsurlardır.

(5.4) Arabulucu, arabuluculukla ilgili bilgi ve hünelerini korumak ve arttırmak için eğitim programlarına, yenileme eğitimlerine ve ilgili faaliyetlere katılmalıdır.

(5.5) Taraflar, arabulucunun eğitimi, tecrübesi ve arabuluculuğu yönetme yeterliliği ile ilgili bilgilere rahatça erişebilmelidir.

6) UNVAN KULLANIMI İLE REKLAM VE TANITIM KURALI

Yalnızca sicile kayıtlı olan arabulucuların, arabulucu unvanını ve unvanın sağladığı yetkileri kullanma hakkı bulunmakta olup, Sicile kayıtlı olmayanların böyle bir hakkı ve hakkı kullanma halleri söz konusu olamaz.

Arabulucular iş elde etmek için reklam sayılabilecek hiç bir girişim ve eylemde bulunamazlar.

Arabulucular, tabela ve basılı kâğıtlarında arabulucu, avukat ve akademik unvanlarından başka bir sıfat kullanamazlar.

Bu kural kapsamında;

(6.1) Arabulucu, arabuluculuk faaliyetine başlamadan önce bu unvanını taraflara hatırlatmakla yükümlüdür.

(6.2) Arabulucu, tabela ve basılı kâğıtların kullanımında mevzuata uyguna hareket etmelidir.

(6.3) Arabulucu, tanıtımını yaparken dürüst bir tutum ve davranış sergilemelidir. Nitelikleri, tecrübesi, hizmetleri ve ücreti konusunda vereceği bilgiler doğru olmalı, yanıltıcı bilgiler vermemelidir.

(6.4) Arabulucu, iş kartviziti, basılı evrak veya bilgisayar iletişimleri gibi tanıtıma yönelik tüm evrak ve iletişimlerinde, arabuluculuk sürecinin sonuç ve başarısı hakkında kısmen de olsa söz veremez, çözüm garantisi vaat edemez.

(6.5) Arabulucu hiçbir şekilde Model Etik ve Uygulama Kurallarıyla çelişecek şekilde reklam yapamaz.

7) ÜCRET VE DİĞER GİDERLERLE İLGİLİ KURAL

Arabulucu, yapmış olduğu arabuluculuk faaliyeti karşılığında arabuluculuk ücreti ve arabuluculukla ilgili tüm giderleri isteme hakkına sahiptir. Bu kapsamda, arabulucu, ücret ve giderler için işe başlamadan önce taraflardan avans talep edebilir. Aksi kararlaştırılmadıkça, arabulucunun ücreti, arabuluculuk faaliyetinin sona erdiği tarihte yürürlükte bulunan Tarifeye göre belirlenir. Ücret ile tüm masraf ve giderler, aksine bir anlaşma bulunmadıkça, taraflarca eşit olarak karşılanır.

Arabulucu, arabuluculuk süreciyle ilgili olarak belirli kişiler için aracılık yapma veya belirli kişileri tavsiye etmenin karşılığında taraflardan herhangi bir ücret isteyemez. Bu yasağa aykırı olarak tesis edilecek tüm işlemler geçersizdir.

Arabulucu, arabuluculuk ücreti, masraflar ve arabuluculukla ilgili olarak ortaya çıkabilecek diğer olası giderler hakkında, arabulucu olarak atanmasını müteakip, mümkün olan en kısa zamanda, taraflara veya tarafların temsilcilerine, yazılı olarak, tam ve doğru bilgi vermelidir. Bu kural kapsamında;

(7.1) Arabuluculuk ücreti ve masraflarıyla ilgili olarak, taraflar, mevzuattaki hükümlerin aksine bir usul kararlaştırmışsa; arabulucu, arabuluculuk süreci başlamadan önce, ücret ve masrafları kimin karşılayacağı hususunda, tarafların bir anlaşma yapmalarını sağlamalıdır.

(7.2) Arabulucu, taraflardan eşit olmayan miktarda ücret ödemesi kabul edecek ise, bu durumda, tarafsızlığından ödün vermemeli, fazla ücret vereni diğerine göre üstün tutacak tutum ve davranışlarda bulunmamalıdır.

(7.3) Arabulucu, arabuluculuk faaliyetinin sonucuna veya kısmen de olsa başarısına bağlı olarak bir ücret anlaşması yapamaz.

(7.4) Arabulucu, ücretini belirlerken; uyuşmazlık konusunun türü ve karmaşıklığı, kendisinin nitelikleri, arabuluculuk sürecinde gereken süre ve somut uyuşmazlık türündeki arabuluculuk hizmetlerinin rayiç değeri gibi, konuyla ilgili bütün etkenleri dikkate almak suretiyle, hakkaniyete ve dürüstlüğe uygun bir şekilde hareket etmelidir.

8) ARABULUCULUK SÜRECİNİN NİTELİĞİ, GÖREVİN ÖZENLE İFASI VE TARAFLARLA İLETİŞİM KURMA KURALI

Arabuluculuk tarafsız kişi olan bir arabulucunun süreç içerisinde yer aldığı, herhangi bir zorlamada bulunulmadan uyuşmazlığın taraflarına bir anlaşmaya varmaları için yardımda bulunulduğu bir süreçtir.

Bu çerçevede, arabulucu taraflar arasındaki iletişimi kolaylaştırarak, birbirlerini anlamalarını teşvik edip, tarafların ihtiyaç ve menfaatlerini belirlemeleri için onlara yardım etmeli ve tarafların kendilerine ait bir anlaşmaya varmalarını sağlayabilmek amacıyla yaratıcı problem çözme tekniklerini kullanmalıdır.

Ayrıca, arabulucu, arabuluculuk faaliyetine başlamadan önce, taraflara, her bir tarafın bir anlaşmaya varılabilmesi için aynı ölçüde yetkiye sahip olduğunu mutlaka anlatmalıdır.

Dolayısıyla, arabulucu görevini özenle, tarafsız bir biçimde ve bizzat kendisi yerine getirmek zorunda olup, görevini; bu kurallara uygun olarak makul sürede, emniyet içinde, uygun katılımcıların huzurunda, tarafların veya vekillerinin katılımıyla, usulü hakkaniyeti de gözetip, taraflara yeterli söz hakkı vererek, katılımcılar arasında karşılıklı saygı

gösterilmesini de sağlayacak şekilde yerine getirmelidir.

Arabulucu görevini bir başkasına devredemez.

Arabulucu, taraflarla ayrı ayrı görüşüp iletişim kurabileceği gibi birlikte görüşüp iletişim de kurabilir. Taraflar bu görüşmelere vekilleri aracılığı ile de katılabilirler.

Bu kural kapsamında;

(8.1) Arabulucu, etkin bir arabuluculuk için gerekli dikkati göstermeye hazır olduğunda arabuluculuk yapmayı kabul etmelidir.

(8.2) Arabulucu bütün süreç boyunca profesyonel bir şekilde davranmak zorundadır. Arabulucu kendisinin ya da arabuluculuk sisteminin güven ve itibarına zarar verebilecek bir davranış içerisinde bulunamaz.

(8.3) Arabulucu, arabuluculuk süreci boyunca tüm katılımcıların arasında dürüstlüğü ve samimiyeti teşvik etmeli ve arabuluculuk sırasında taraflara herhangi bir belge, olay veya durum hakkında bilerek ve isteyerek yanlış bilgi vermemelidir.

(8.4) Arabulucunun görev ve işlevi, asıl mesleğinden veya diğer mesleklerden önemli ölçüde farklıdır. Bu nedenle, arabulucunun işleviyle diğer bir mesleğin işlevi birbirine karıştırılmamalıdır, aksi takdirde bazı sorunların ortaya çıkması kaçınılmazdır. Bu sebeple arabulucu, işlevlerini birbirinden ayırmalıdır. Dolayısıyla, arabulucu, yalnızca bu Kurallarla bağdaşması şartıyla eğitim ve tecrübesine dayanarak bilgi verebilir.

(8.5) Arabulucu, süreç boyunca arabuluculuktan başka bir uyuşmazlık çözüm yolunu yönetmeyeceğinden, arabuluculukla ilgili kuralların ve mevzuatın uygulanması ve kuruluşların korunması adına da olsa faaliyet gösterirken, diğer bir uyuşmazlık çözüm yolunu arabuluculuk olarak adlandırıp uygulamamalıdır.

(8.6) Ancak, arabulucu, uygun gördüğünde, taraflara uyuşmazlıklarını tahkim, danışmanlık, tarafsız değerlendirme veya diğer uyuşmazlık yöntemleriyle çözmeyi düşünmelerini önerebilir.

(8.7) Arabuluculuk bir suç işlemek amacıyla kullanılırsa, arabulucu uygun adımları derhâl atmalı ve arabuluculuktan çekilmeli veya arabuluculuğu bitirmelidir.

(8.8) Taraflardan biri süreci, ihtilafli konuları ve uzlaşma seçeneklerini kavramakta güçlük çekerse veya arabuluculuğa katılmakta zorlanırsa, arabulucu, böyle bir durumdaki tarafın anlama, katılma veya kendi kararını verme kapasitesine uygun olacak şekilde yapılması gerekli imkân ve durumları araştırmalı, gerekli değişiklik veya ayarlamaları yapmalı, hatta gerekiyorsa arabuluculuğu bitirmelidir.

(8.9) Arabulucu, arabuluculuk faaliyetine konu uyuşmazlıkta aile içi şiddet veya suistimal

olduğunu sezerse, durumu netleştirmek için gerektiğinde arabuluculuğu ertelemek, arabuluculuktan çekilmek veya arabuluculuğu bitirmek de dâhil olmak üzere uygun tüm tedbirleri derhal almak zorundadır.

(8.10) Aynı şekilde, arabulucu, kendisi de dâhil olmak üzere bir katılımcının varlığının, arabuluculuğun bu Kurallara göre yönetilmesine zarar verebileceğine inanırsa, gerektiğinde arabuluculuğu ertelemek, arabuluculuktan çekilmek veya arabuluculuğu bitirmek de dâhil olmak üzere gerekli uygun tedbirleri derhal almalıdır.

(8.11) Arabulucu, taraflarla görüşülerek iletişim kurulduğuna, arabuluculuk faaliyetine başlandığına, bu faaliyete ilişkin işlem ve eylemlerin doğru bir biçimde uygulandığına ve nihayetinde arabuluculuk faaliyetinin sona erdirildiğine yönelik fiilî durum ve aşamaları mutlaka belgelendirmelidir.

9) ARABULUCULUK UYGULAMASININ GELİŞTİRİLMESİ KURALI

Arabulucu, arabuluculuğun geliştirilmesi ve arabuluculuğun dostane bir çözüm yolu olarak kabul edilmesi bakımından, toplumsal farkındalığın oluşturulması ve arttırılması yönüyle sorumludur. Bu bağlamda, arabulucu, arabuluculuk faaliyetlerinde bulunurken, arabuluculuk uygulamasını geliştirecek şekilde hareket etmeye dikkat ve özen göstermelidir.

Ayrıca, arabulucular kendi aralarında bu Kurala uygun şekilde hareket edilmesi noktasında birbirlerini teşvik etmelidirler. Arabulucu, arabuluculuk alanında ki değişik görüşlere saygı göstermeli ve hem mesleğini geliştirmek hem de uyuşmazlığa düşen kişilere daha iyi hizmet etmek amacıyla, diğer arabulucularla karşılıklı olarak bilgi alışverişlerinde bulunmalı ve onlarla birlikte bilimsel ve mesleki çalışmalar yapmalıdır.

Bu kural kapsamında;

Arabulucu, aşağıdaki hususların tamamını veya bir kısmını gerçekleştirerek bu Kuralı yerine getirebilir:

(9.1) Arabuluculuk alanında çeşitliliği geliştirebilir.

(9.2) Toplumda, arabuluculuk hakkında doğru bir anlayış ve olumlu bir bakış açısı oluşturulmasına ve geliştirilmesine yardımcı olmak için; eğitim, araştırma ve bilgilendirme gibi bilimsel çalışmalara katılabilir.

10) BEYAN VE BELGELERİN KULLANIM YASAĞI KURALI

Gerek arabulucu, gerek taraflar gerekse de arabuluculuğa katılanlar da dahil olmak üzere üçüncü kişiler, uyuşmazlıkla ilgili olarak ileri de bir hukuk davası açıldığında yahut tahkim yoluna başvurulduğunda, mevzuatta sayılan beyan veya belgeleri delil olarak ileri süremezler ve bunlar hakkında tanıklık yapamazlar.

11) TARAFLARIN BİLGİLENDİRİLMESİ KURALI

Arabulucu, arabuluculuk faaliyetine başlamadan önce, tarafları arabuluculuğun nitelikleri, esasları, süreci ve hukuki sonuçları hakkında, şahsen ve doğrudan bilgilendirmelidir.

Ancak, bu yükümlülüğünü yerine getirirken tarafsızlığı hakkında şüpheye yol açacak herhangi bir tutum ve davranışta bulunmamalıdır.

Arabulucu, tarafları arabuluculuk yoluyla çözümlenen hukuki uyuşmazlıklar ve arabuluculuk faaliyeti sonucunda tarafların anlaşmaya varması durumunda düzenlenecek olan ve mahkemesince de şerh verilmesi ile birlikte ilam niteliğinde belge halini kazanan, anlaşma belgesinin nitelik ve hukuki sonuçları hakkında da özellikle ve mutlaka bilgilendirmelidir.

12) BELGE SAKLAMA YÜKÜMLÜLÜĞÜ KURALI

Arabulucu, her ne sebeple olursa olsun, arabuluculuk faaliyeti sona erdiğinde, bu faaliyete ilişkin olarak kendisine yapılan bildirim, tevdi edilen ve elinde bulunan belgeleri ve düzenlenen tutanak ve anlaşmaların birer örneğini mevzuatta belirtilen süre ve şekilde saklamak zorundadır. Bu kural kapsamında;

(12.1) Arabulucu, arabuluculuk faaliyeti sonunda düzenlediği son tutanağın (anlaşma metni) birer örneğini taraflara vermelidir.

(12.2) Bu tutanağın bir örneğini arabuluculuk faaliyetinin sona ermesinden itibaren mevzuatta belirtilen sürede Genel Müdürlüğe göndermelidir.

(12.3) Arabulucu, Kanunda öngörülen sürelerin sonuna kadar arabuluculuk sürecine ilişkin bilgi ve belgelerin güvenli bir şekilde saklanmasını temin etmek zorundadır.

13) ARABULUCULUĞUN SONA ERDİRİLMESİ KURALI

Mevzuatta sayılıp aşığıda da belirtilmiş olan hâllerde arabuluculuk faaliyeti sona erdirilmelidir:

- a) Tarafların anlaşmaya varmasıyla,
- b) Taraflara danışıldıktan sonra arabuluculuk için daha fazla çaba sarf edilmesinin gereksiz olduğunun arabulucu tarafından tespit edilmesiyle,
- c) Taraflardan birinin karşı tarafa veya arabulucuya, arabuluculuk faaliyetinden çekildiğini bildirmesiyle,
- ç) Tarafların anlaşarak arabuluculuk faaliyetini sona erdirmesiyle,
- d) Uyuşmazlığın arabuluculuğa elverişli olmadığı veya 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu gereğince uzlaşma kapsamına girmeyen bir suç ile ilgili olduğunun tespit edilmesiyle,

Arabuluculuk faaliyeti sonunda tarafların anlaştıkları, anlaşamadıkları veya arabuluculuk faaliyetinin nasıl sonuçlandığı bir tutanak ile belgelendirilmelidir. Arabulucu tarafından düzenlenecek bu belge, arabulucu, taraflar veya vekillerince imzalanmalıdır.

Şayet, belge, taraflar veya vekillerince imzalanmaz ise, sebebi de belirtilmek sureti ile sadece arabulucu tarafından imzalanmalıdır. Arabuluculuk süreci sırasında arabulucunun ölümü veya görevini ifa edemeyecek derecede bir hastalığa yakalanması halinde, tarafların üzerinde anlaştığı yeni bir arabulucu ile önceki yapılan işlemlerin geçerliliği muhafaza ettirilerek, süreç kaldığı yerden devam ettirilmelidir.

EK-3

Proje başlığı	Türkiye’de Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Uygulamalarının Geliştirilmesi Projesi
Proje Referansı	2014/DG I/VC/ 3186
Genel Hedefler	<p>Projenin genel hedefi arabuluculuk uygulamalarının etkili şekilde uygulanmasıyla hukuk uyuşmazlıklarının çözümü için gerekli olan maliyet ve sürenin azaltılmasını sağlayarak adaletine etkinliğinin geliştirilmesidir.</p> <p>Projenin özel hedefleri, Türkiye’de hukuk uyuşmazlıklarında arabuluculuğun etkin şekilde uygulanmasını sağlayacak yasama ortamının oluşturulmasının desteklenmesi;</p> <p>Hukuk uyuşmazlıklarında etkili arabuluculuk pilot uygulamalarına dayalı olarak Türkiye için uygulanabilir bir modelin geliştirilmesi;</p> <p>Adalet Bakanlığı bünyesinde kurulmuş olan Arabuluculuk Dairesinin kurumsal ve eğitim kapasitesinin güçlendirilmesi;</p> <p>Başta pilot iller olmak üzere hâkim, avukat, hukukçu, sivil toplum ve toplum bireyleri arasında arabuluculuğun uygulanması ve işleyişi konusunda farkındalığın artırılmasıdır.</p>
Beklenen sonuçlar	<p>BS1: Türkiye’deki hukuk uyuşmazlıklarında arabuluculuğun etkin şekilde uygulanmasına imkân tanıyacak şekilde yasal çerçevenin güçlendirilmesi.</p> <p>BS2:Türkiye’de hukuk uyuşmazlıklarındaki arabuluculuk uygulamalarında kullanılmak üzere gerekli model, araç ve yapıların mevcut olması.</p> <p>BS3: Arabuluculuk Dairesinin CEPEJ İlkelerine uygun açık, yeterli ve standartlaştırılmış eğitim programını kullanması; - Sürekli eğitimin oluşturulması; - Arabulucu olarak görevlendirilen hukukçu/avukatların bu görevi yerine getirmek için gerekli beceri ve yeterliği kazanması.</p> <p>BS4: Hukuk uyuşmazlıklarında arabuluculuk ve arabuluculuğun kullanımı, faydaları ve hukuki etkilerinin genel olarak kamuoyu ve yargı, hukukçular ve adalet sisteminin kullanıcıları tarafından bilinmesi.</p>

Proje çıktıları ve faaliyetleri	<p>Beklenen Sonuç 1: Türkiye'deki hukuk uyuşmazlıklarında arabuluculuğun etkin şekilde uygulanmasına imkân tanıyacak şekilde yasal çerçevenin güçlendirilmesi.</p> <p>Çıktı 1.1: Proje desteğiyle arabuluculuk mevzuatında yapılacak değişiklikler Mevzuat değişikliklerinin hazırlanması konusunda çalışma grubu toplantıları (3) Mevzuat değişikliklerine ilişkin önerilerle ilgili en iyi uygulamaların incelenmesi amacıyla düzenlenecek bir uluslararası çalıştay</p> <p>Çıktı 1.2: Proje desteğiyle, taslak arabuluculuk mevzuatının Avrupa standartları ve CEPEJ ilkeleriyle daha iyi şekilde uyumlaştırılması Taslak mevzuat/değişikliklerin nihai hale getirilmesi için bir son gözden geçirme çalıştay Mevzuat değişikliklerine ilişkin uzmanların görüş ve önerilerinin alınması</p> <p>Beklenen Sonuç 2: Türkiye'de hukuk uyuşmazlıklarındaki arabuluculuk uygulamalarında kullanılmak üzere gerekli model, araç ve yapıların mevcut olması.</p> <p>Çıktı 2.1: Arabuluculuk uygulama modellerinin seçilen pilot mahkemelerde uygulanması ve sonuçlarının değerlendirilmesi ve yaygınlaştırılması için son şeklinin verilmesi Pilot illerde model geliştirme çalıştay Hâkimin tarafları arabuluculuğa sevk etmesi konusunda hâkimlere eğitim verilmesi Mahkeme personeline arabuluculuk konusunda eğitim verilmesi Arabuluculuk memuru/bilgilendirme memurlarının istihdam edilmesi ve eğitilmesi</p> <p>Çıktı 2.2 Arabuluculuğa sevk etme süreciyle ilgili yargının güveninin artırılması Arabuluculuk uygulamalarında hâkimlerin performans değerlendirme süreciyle ilgili olarak HSYK ile istişari toplantılar düzenlenmesi</p> <p>Çıktı 2.3 Arabuluculuk pilot uygulamalarındaki sonuçlara ilişkin bilgilerin Adalet Bakanlığı tarafından toplanması ve buna göre pilot uygulamaların artırılması ve/veya değiştirilmesi planlanmaktadır.</p> <p>Hâkim sevki ile arabuluculuğa yönlendirilen ve arabuluculukla çözülen dava sayısının izlenmesi ve kaydedilmesi amacıyla bir UYAP çalıştay düzenlenmesi Temel veri araştırması: Çalıştay ve anketlerin düzenlenmesi</p> <p>Beklenen Sonuç 3: Arabuluculuk Dairesinin CEPEJ İlkelerine uygun açık, yeterli ve standartlaştırılmış eğitim programını kullanması; - Sürekli eğitimin oluşturulması; - Arabulucu olarak görevlendirilen hukukçu/avukatların bu görevi yerine getirmek için gerekli beceri ve yeterliği kazanması.</p>
---------------------------------	--

	<p>Çıktı 3.1: CEPEJ rehber ilkeleriyle uyumlu eğitim müfredatının eğitim vermeye yetkili kurumlarda kullanılması</p> <p>Mevcut müfredat ve eğitim modüllerinin CEPEJ rehber ilkeleri çerçevesinde güzden geçirilmesi amacıyla arabuluculuk eğitim çalıştaylarının düzenlenmesi (2)</p> <p>Eğitim modülleri, rehber kitaplar ve broşürlerin incelenmesi amacıyla arabuluculuk eğitimi</p> <p>Çıktı 3.2: Ülke çapında arabuluculuk eğitiminin sürdürülmesini sağlayabilecek kapasiteye sahip nitelikli bir Eğitici havuzunun oluşturulması</p> <p>Arbuluculuk eğiticilerinin eğitimi (EE)</p> <p>Yeni eğiticilerin bilgilerinin güncellenmesi için nihai yenileme eğitimi</p> <p>Çıktı 3.3: Müfettişler (adalet uzmanları) tarafından etkili şekilde kullanılmak üzere, Eğitim Merkezleri için performans değerlendirme Kriterine dayalı bir eğitim merkezleri değerlendirme sisteminin uygulamaya konması.</p> <p>Eğitim merkezleri için performans değerlendirme kriterlerinin geliştirilmesi amacıyla çalıştay düzenlenmesi.</p> <p>Beklenen Sonuç 4: Hukuk uyuşmazlıklarında arabuluculuk ve arabuluculuğun kullanımı, faydaları ve hukuki etkilerinin genel olarak kamuoyu ve yargı, hukukçular ve adalet sisteminin kullanıcıları tarafından bilinmesi.</p> <p>Çıktı 4.1: Türk toplumunun arabuluculuk uygulamaları, kapsamı ve avantajları konusunda bilgilendirilmesi.</p> <p>İletişim kampanya stratejisinin geliştirilmesi amacıyla bir iletişim stratejisi ve eylem planı çalıştay</p> <p>Kampanyanın yürütülmesi</p> <p>Broşür vb. kamusal farkındalık materyallerinin geliştirilmesi ve kilit noktalara dağıtılması</p> <p>Çıktı 4.2 Hukuk uyuşmazlıklarının arabuluculukla çözümlenmesi ve bu çözüm yolunun taraflara önerilmesi konusunda daha fazla sayıda hâkimin görev ve sorumluluk alması.</p> <p>Pilot bölgelerde düzenlenecek 5 bölgesel toplantı</p> <p>Avrupa ülkelerine 2 çalışma ziyareti</p>
Yararlanıcı kurum(lar)	Adalet Bakanlığı

Proje paydaşları	Adalet Bakanlığı, Türkiye Barolar Birliği, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, Yargıtay, İl Baro Başkanlıkları, Arabuluculuk Dernekleri, Türkiye Adalet Akademisi, Sendikalar, İş dünyasının temsilcileri, arabulucular
Proje başlangıç tarihi	1 Aralık 2014
Fon kaynağı	SIDA (%81.90), Türk Hükümeti (%18.10)

EK-4

GÖRÜŞME ANKET FORMU

1. Genel olarak arabuluculuk eğitimleri hakkındaki görüşleriniz nelerdir?
2. Anlatmış olduğunuz konunun arabuluculuk sistemi açısından önemi hakkında neler söylenebilir?
3. Eğitim alan arabulucu adaylarının (dersiniz ve diğer eğitimler) geri bildirimleri hakkında bilgi verebilir misiniz?
4. Arabuluculuk eğitimi veren kişilerin taşıması gereken özellikler neler olmalıdır?
5. Eklemek istedikleriniz?